

***ZINTEGROWANY WIELOLETNI
PLAN KONTROLI DLA POLSKI
NA LATA 2015-2019***

PLAN AKCEPTUJĄ:

Lp.	Nazwisko i imię	Funkcja	Podpis
1	Pan Marek Pirsztuk	Główny Lekarz Weterynarii	
2	Pan Marek Posobkiewicz	p.o. Głównego Inspektora Sanitarnego	
3	Pan Tadeusz Kłos	Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa	
4	Pan Stanisław Kowalczyk	Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno- Spożywczych	
5	Pan Adam Jasser	Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów	

WPROWADZENIE

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 882/2004/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt - w celu zapewnienia efektywnego wykonania przepisów rozporządzenia (WE) nr 178/2002, reguł dotyczących zdrowia zwierząt i ich dobrostanu oraz art. 45 niniejszego rozporządzenia, każde Państwo Członkowskie jest zobowiązane do przygotowania jednego zintegrowanego wieloletniego krajowego planu kontroli.

Plan ma za zadanie skonsolidowanie i zintegrowanie na poziomie krajowym planów kontroli właściwych władz z poziomu centralnego, regionalnego i lokalnego wszystkich sektorów objętych prawem paszowym, żywnościowym, zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz roślin.

PUNKT KONTAKTOWY

punkt kontaktowy: Główny Inspektorat Sanitarny	
adres:	ul. Targowa 65, 03-729 Warszawa
e-mail	<u>inspektorat@gis.gov.pl</u> <u>m.jakobczyk@gis.gov.pl</u>
telefon	+48(22)-536-13-48
faks	+48(22)-635-61-94

TREŚĆ PLANU	
WPROWADZENIE	2
PUNKT KONTAKTOWY	3
1. OGÓLNE CELE STRATEGICZNE	5
2. WYZNACZENIE ODPOWIEDZIALNYCH URZĘDÓW, KRAJOWYCH LABORATORIÓW REFERENCYJNYCH ORAZ INSTYTUCJI PRZEPROWADZAJĄCYCH KONTROLE	7
2.1 WŁAŚCIWE INSTYTUCJE	7
2.2 ZATRUDNIENIE W ORGANACH ZWIĄZANYCH Z URZĘDOWĄ KONTROLĄ ŻYWNOŚCI W POLSCE	21
2.3 KRAJOWE LABORATORIA REFERENCYJNE	22
2.4 LABORATORIA URZĘDOWEJ KONTROLI ŻYWNOŚCI I PASZ	23
2.5 ZASOBY WSPOMAGAJĄCE DZIAŁANIA W ZAKRESIE KONTROLI URZĘDOWYCH	29
3. ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE KONTROLAMI URZĘDOWYMI PRZEZ WŁAŚCIWE INSTYTUCJE	34
3.1 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE PRAWA ŻYWNOŚCIOWEGO	34
3.2 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE PRAWA PASZOWEGO	55
3.3 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE PRAWA O ZDROWIU I DOBROSTANIE ZWIERZĄT	58
3.3.1 ZDROWIE ZWIERZĄT	58
3.3.2 IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA ZWIERZĄT	72
3.3.4 HANDEL I OBRÓT ZWIERZĘTAMI	76
3.3.5 WYMOGI WZAJEMNEJ ZGODNOŚCI	78
3.4 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE ZDROWIA ROŚLIN	78
3.5 POZOSTAŁOŚCI ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN W PŁODACH ROLNYCH - PRÓBY INTERWENCYJNE	86
3.6 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE KONTROLI GRANICZNEJ	87
3.6.1 OCENA FUNKCJONOWANIA GRANICZNYCH INSPEKTORATÓW WETERYNARII	88
3.6.2 GRANICZNA KONTROLA SANITARNA	89
3.6.3 GRANICZNA KONTROLA FITOSANITARNA	90
3.6.4. GRANICZNA KONTROLA JAKOŚCI HANDLOWEJ	91
3.7 SPRAWOZDAWCZOŚĆ	92
3.7.1 SPRAWOZDAWCZOŚĆ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ	92
3.7.2 SPRAWOZDAWCZOŚĆ WEWNĘTRZNA	94
3.8 SZKOLENIA	98
4. PLANY AWARYJNE NA WYPADEK SYTUACJI WYJĄTKOWYCH I WZAJEMNE WSPARCIE	105
4.1. ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY I POMOC WZAJEMNA	108
5. USTALENIA DOTYCZĄCE AUDYTÓW WŁAŚCIWYCH ORGANÓW	114
6. ŚRODKI W CELU STOSOWANIA SIĘ DO WYMOGÓW OPERACYJNYCH ROZPORZĄDZENIA (WE) NR 882/2004 ORAZ ZAPEWNIENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁANIA SŁUŻB	119
6.1 BRAKU KONFLIKTU INTERESÓW WŚRÓD PERSONELU	120
6.1.1. Brak konfliktu interesów w zakresie wyznaczania lekarzy weterynarii przez powiatowego lekarza weterynarii do wykonywania niektórych ustawowych zadań Inspekcji Weterynaryjnej	120
6.2 PRZEJRZYSTOŚĆ I POUFNOŚĆ	121
6.3. KONTROLE PODLEGŁYCH JEDNOSTEK W CELU SPRAWDZENIA SKUTECZNOŚCI DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI	122
7. PRZEGLĄD I DOSTOSOWANIE PLANU	128

1. OGÓLNE CELE STRATEGICZNE

I. Wzmocnienie skuteczności służb urzędowej kontroli żywności

Cele szczegółowe:

- 1. Doskonalenie systemu kontroli urzędowych w oparciu o ocenę ryzyka*
- 2. Doskonalenie systemów audytów wewnętrznych*

II. Restrukturyzacja bazy laboratoryjnej organów urzędowej kontroli żywności

Cele szczegółowe:

- 1. Akredytacja laboratoriów IW prowadzących badania w kierunku włośnicy*
- 2. Doskonalenie możliwości analitycznych laboratoriów PIS, GIJHARS i IH*

III. Osiągnięcie celów wspólnotowych ograniczania występowania określonych serotypów pałeczek Salmonella w wybranych populacjach drobiu w Polsce.

IV. Ograniczenie występowania wybranych chorób zakaźnych zwierząt na terenie Polski

Cele szczegółowe:

- 1. ograniczenie występowania wścieklizny zwierząt na terytorium Polski;*
- 2. ograniczenia występowania określonych serotypów pałeczek Salmonella w wybranych populacjach drobiu w Polsce (stada hodowlane kur, kur niosek, brojlerów oraz indyków);*
- 3. ograniczenie występowania BSE na terytorium Polski;*
- 4. utrzymanie statusu kraju oficjalnie wolnego od gruźlicy i brucelozy bydła;*
- 5. uzyskanie statusu kraju oficjalnie wolnego od ezootypycznej białaczki bydła.*

V. Niedopuszczenie do rozprzestrzenienia się afrykańskiego pomoru świń na terytorium Polski

VI. Zapewnienie właściwego bezpieczeństwa fitosanitarnego upraw w kraju oraz roślin, produktów roślinnych i przedmiotów będących w obrocie.

Cele szczegółowe:

- 1. Zapobieganie dalszemu rozprzestrzenianiu się i ograniczenie poziomu występowania organizmów kwarantannowych i regulowanych dla UE, zidentyfikowanych jako występujące na terenie kraju;*
- 2. Wczesne wykrywanie, podejmowanie szybkich działań zwalczających i zapobiegających ewentualnemu rozprzestrzenieniu się nowych organizmów kwarantannowych i regulowanych dla UE, dotychczas nieznanymi z występowania w kraju.*

VII. Wzmocnienie działań kontrolnych ukierunkowanych na zwalczanie oszustw żywnościowych zagrażających ekonomicznym interesom konsumentów poprzez ujawnianie zafalszowań żywności i zwalczanie oszukańczych praktyk rynkowych

2. WYZNACZENIE ODPOWIEDZIALNYCH URZĘDÓW, KRAJOWYCH LABORATORIÓW REFERENCYJNYCH ORAZ INSTYTUCJI PRZEPROWADZAJĄCYCH KONTROLE

2.1 WŁAŚCIWE INSTYTUCJE

Zgodnie z krajowymi ustawami kompetencyjnymi w Polsce organami urzędowej kontroli żywności w rozumieniu art. 4 rozporządzenia (WE) nr 882/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt są:

- **Inspekcja Weterynaryjna (IW),**
- **Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS),**
- **Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORIN),**
- **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS),**
- **Inspekcja Handlowa (IH).**

Schemat systemu bezpieczeństwa żywności w Polsce stanowi **załącznik 1**.

IW

Szeroki zakres kompetencji IW określony został w art. 3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744, z późn. zm.) i obejmuje ochronę zdrowia zwierząt i bezpieczeństwo produktów pochodzenia zwierzęcego oraz weterynaryjną ochronę zdrowia publicznego, a w szczególności:

- 1) zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych,
- 2) badania kontrolne zakażeń zwierząt,
- 3) monitorowanie chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych oraz związanej z nimi oporności na środki przeciw-drobnoustrojowe u zwierząt w produktach pochodzenia zwierzęcego i środkach żywienia zwierząt,
- 4) badanie zwierząt rzeźnych oraz produktów pochodzenia zwierzęcego,
- 5) przeprowadzanie:
  - a) weterynaryjnej kontroli granicznej,
  - b) kontroli weterynaryjnej w handlu i wywozie zwierząt oraz produktów w rozumieniu przepisów o kontroli weterynaryjnej w handlu,
  - c) kontroli administracyjnych i kontroli na miejscu przestrzegania wymogów, w zakresie określonym w przepisach o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, jako organ kontroli, o którym mowa w art. 48 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1122/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 odnośnie do zasady wzajemnej zgodności, modulacji oraz zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli w ramach systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników przewidzianych w wymienionym rozporządzeniu oraz wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do zasady wzajemnej zgodności w ramach systemu wsparcia ustanowionego dla sektora wina (Dz. Urz. UE L 316 z 02.12.2009, str. 65, z późn. zm.),
  - d) kontroli wyrobów do diagnostyki in vitro stosowanych w medycynie weterynaryjnej, w rozumieniu art. 2 pkt 40 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 oraz z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 60, poz. 372 i Nr 78, poz. 513), zwanych dalej "wyrobami do diagnostyki in vitro stosowanymi w medycynie weterynaryjnej", mającej na celu ustalenie, czy wprowadzone do obrotu lub używania wyroby znajdują się w wykazie wyrobów do diagnostyki in vitro stosowanych w medycynie weterynaryjnej, o którym mowa w art. 76a ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt;

6) sprawowanie nadzoru nad:

a) bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym nad wymaganiami weterynaryjnymi przy ich produkcji, umieszczaniu na rynku oraz sprzedaży bezpośredniej,

b) wprowadzaniem na rynek zwierząt, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego w rozumieniu art. 3 pkt 1 w związku z art. 2 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1069/2009 z dnia 21 października 2009 r. określającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi, i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1774/2002 (rozporządzenie o produktach ubocznych pochodzenia zwierzęcego) (Dz. Urz. UE L 300 z 14.11.2009, str. 1, z późn. zm.) i produktów pochodnych w rozumieniu art. 3 pkt 2 tego rozporządzenia,

c) wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz, dodatków stosowanych w żywieniu zwierząt, organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego i pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz nad transgranicznym przemieszczaniem organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego,

d) zdrowiem zwierząt przeznaczonych do rozrodu oraz jakością zdrowotną materiału biologicznego i jaj wylęgowych drobiu,

e) obrotem i ilością stosowanych produktów leczniczych weterynaryjnych,

f) wytwarzaniem i stosowaniem pasz leczniczych,

g) przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt,

h) przestrzeganiem zasad identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz przemieszczaniem zwierząt,

i) przestrzeganiem wymagań weterynaryjnych w gospodarstwach utrzymujących zwierzęta gospodarskie,

j) utrzymywaniem, hodowlą, prowadzeniem ewidencji zwierząt doświadczalnych w jednostkach doświadczalnych, hodowlanych i u dostawców.

7) prowadzenie monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt oraz paszach,

8) prowadzenie wymiany informacji w ramach weterynaryjnych systemów wymiany informacji,

9) przyjmowanie informacji o niebezpiecznych produktach żywnościowych oraz paszach od organów Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, w zakresie kompetencji tych inspekcji, oraz od organów Inspekcji

Handlowej o niebezpiecznych produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego oraz ocena ryzyka i stopnia zagrożenia spowodowanego niebezpiecznym produktem żywnościowym lub paszą, a następnie przekazywanie tych informacji do kierującego siecią systemu RASFF, o którym mowa w art. 85 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914, z późn. zm.).

Zadania organów Inspekcji Weterynaryjnej wynikają również z ustawy z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.).

Organem pierwszej instancji właściwym, w sprawach związanych z wykonywaniem zadań i kompetencji IW, jest powiatowy lekarz weterynarii, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. W zakresie właściwości instancyjnej organów IW, przez którą rozumiemy m.in. właściwość organu do weryfikacji decyzji wydanej przez organ administracyjny niższej instancji, organem wyższego stopnia w stosunku do powiatowego lekarza weterynarii jest wojewódzki lekarz weterynarii, w stosunku zaś do wojewódzkiego lekarza weterynarii i granicznego lekarza weterynarii – Główny Lekarz Weterynarii.

Dodatkowo ustawa przewiduje, w przypadkach uzasadnionych szczególną wagą lub zawilocią sprawy, możliwość podejmowania przez organ wyższej instancji wszelkich czynności należących do zakresu działania organu niższego stopnia. W takim przypadku organ wyższego stopnia staje się organem pierwszej instancji.

Schemat organizacyjny IW przedstawia **załączniki 2.1 - 2.2.**

Na czele Inspekcji Weterynaryjnej stoi Główny Lekarz Weterynarii. Stosownie do art. 6 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej ma on status centralnego organu administracji rządowej podległego ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa. Głównego Lekarza Weterynarii powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, przy czym powołanie następuje na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Główny Lekarz Weterynarii:

- 1) ustala ogólne kierunki działania Inspekcji i wydaje instrukcje określające sposób jej postępowania, w tym instrukcje dotyczące stosowania przez organy Inspekcji przepisów Unii Europejskiej;
- 2) koordynuje i kontroluje wykonywanie zadań przez wojewódzkich, powiatowych i granicznych lekarzy weterynarii;

3) może wydawać wojewódzkim, powiatowym i granicznym lekarzom weterynarii polecenia dotyczące podjęcia określonych czynności oraz żądać od nich informacji z zakresu ich działania;

4) współpracuje z Międzynarodowym Urzędem do Spraw Epizootii oraz innymi organizacjami międzynarodowymi;

5) dokonuje analiz i ocen sytuacji epizootycznej, bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego i wymagań weterynaryjnych przy ich produkcji;

6) opracowuje krajowe programy dotyczące realizacji zadań, z zakresu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt i chorób odzwierzęcych podlegających obowiązkowi zwalczania, badań kontrolnych zakażeń zwierząt, monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania oraz związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego i paszach, monitorowania substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego, w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt oraz paszach;

7) organizuje szkolenia dla urzędowych lekarzy weterynarii;

8) utrzymuje rezerwę szczepionek, biopreparatów i produktów biobójczych oraz innych środków niezbędnych do diagnozowania i zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych, oraz monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe u zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego i paszach;

9) zarządza weterynaryjnymi systemem wymiany informacji;

10) współpracuje z organami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej odpowiedzialnymi za przestrzeganie stosowania prawodawstwa weterynaryjnego oraz Komisją Europejską w zakresie realizacji zadań Inspekcji.

Ciałami doradczymi i opiniodawczymi Głównego Lekarza Weterynarii, w sprawach objętych zakresem działania IW, są: Rada Sanitarno-Epizootiologiczna oraz Rada do spraw Laboratoriów. Są to zespoły ekspertów powołane w celu świadczenia doradztwa i pomocy organowi administracji publicznej, jakim jest Główny Lekarz Weterynarii.

Wojewódzki lekarz weterynarii (jest ich 16 w kraju), zgodnie z zasadami ustalonymi w wyniku reformy administracji publicznej, dokonanej w latach 1998-1999, jest organem wojewódzkiej administracji zespolonej. Wykonuje on zadania i kompetencje określone w przepisach prawa weterynaryjnego w imieniu własnym, ale pod zwierzchnictwem wojewody.

Podporządkowanie wojewódzkiego lekarza weterynarii wojewodzie, wynika z art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2009 roku o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.). Jednocześnie stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, wojewódzki lekarz weterynarii podlega bezpośrednio Głównemu Lekarzowi Weterynarii w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epizootycznego na obszarze swojej właściwości (tj. w zakresie realizacji zadań merytorycznych).

Na szczeblu powiatu właściwym organem do wykonywania zadań IW jest powiatowy lekarz weterynarii (305 w całym kraju), jako organ administracji niezespólonej, podległy wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii.

Własne kompetencje w zakresie weterynarii posiada także graniczny lekarz weterynarii (9 na terenie całego kraju), który z dniem 1 maja 2004 r. stał się organem wojewódzkiej administracji niezespólonej, podległym bezpośrednio centralnemu organowi administracji rządowej, jakim jest Główny Lekarz Weterynarii. Graniczny lekarz weterynarii wykonuje zadania z zakresu kontroli weterynaryjnej na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej.

Terenowe organy IW wykonują swoje zadania odpowiednio przy pomocy wojewódzkiego, powiatowego i granicznego inspektoratu weterynarii. Szczegółową organizację terenowych urzędów Inspekcji Weterynaryjnej określa zarządzenie Nr 1 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie organizacji wojewódzkich, powiatowych i granicznych inspektoratów weterynarii (Dz. Urz. MRiRW Nr 3, poz. 3).

PIS

PIS działa w oparciu o ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011 Nr. 212, poz. 1263, z późn. zm.).

Państwowa Inspekcja Sanitarna została powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, w tym warunkami produkcji, transportu, przechowywania i sprzedaży żywności oraz warunków żywienia zbiorowego). Ponadto PIS sprawuje nadzór nad stanem sanitarnym zakładów opieki zdrowotnej oraz przestrzeganiem zasad profilaktyki zakażeń szpitalnych.

Państwowa Inspekcja Sanitarna jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:

- 1) higieny środowiska,
- 2) higieny pracy w zakładach pracy,

- 3) higieny radiacyjnej,
  - 4) higieny procesów nauczania i wychowania,
  - 5) higieny wypoczynku i rekreacji,
  - 6) zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku,
  - 7) higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne
- w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Wykonywanie powyższych zadań polega na sprawowaniu zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzeniu działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także na prowadzeniu działalności oświatowo-zdrowotnej.

Organizacja Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Państwowa Inspekcja Sanitarna podlega ministrowi właściwemu do spraw zdrowia. Państwową Inspekcją Sanitarną kieruje Główny Inspektor Sanitarny jako centralny organ administracji rządowej, który ustala ogólne kierunki działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz koordynuje i nadzoruje działalność tych organów. Organem doradczym i opiniodawczym Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawach objętych zakresem działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest Rada Sanitarno-Epidemiologiczna, powoływana na okres trzech lat.

Zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej wykonują następujące organy:

- 1) Główny Inspektor Sanitarny;
- 2) państwowy wojewódzki inspektor sanitarny, jako organ rządowej administracji zespolonej w województwie;
- 3) państwowy powiatowy inspektor sanitarny, jako organ rządowej administracji zespolonej w powiecie;
- 4) państwowy graniczny inspektor sanitarny dla obszarów przejść granicznych drogowych, kolejowych, lotniczych, rzecznych i morskich, portów lotniczych i morskich oraz jednostek pływających na obszarze wód terytorialnych.

Państwowy wojewódzki, państwowy powiatowy i państwowy graniczny inspektor sanitarny kierują działalnością odpowiednio wojewódzkiej, powiatowej i granicznej stacji sanitarno-epidemiologicznej. Uprawnienia podmiotu tworzącego w rozumieniu przepisów o

działalności leczniczej w stosunku do wojewódzkiej i powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej posiada wojewoda lub odpowiednio starosta. Uprawnienia podmiotu tworzącego w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej w stosunku do granicznej stacji sanitarno-epidemiologicznej posiada Główny Inspektor Sanitarny.

Główny Inspektor Sanitarny może w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego wydawać organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej polecenia dotyczące podjęcia określonych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych oraz żądać od nich informacji w tym zakresie. O wydaniu takiego polecenia Główny Inspektor Sanitarny zawiadamia właściwego wojewodę lub starostę.

Państwowy inspektor sanitarny lub Główny Inspektor Sanitarny w związku z wykonywaną kontrolą ma prawo:

1) wstępu na terenie miast i wsi do:

- a) zakładów pracy oraz wszystkich pomieszczeń i urzędzeń wchodzących w ich skład,
  - b) obiektów użyteczności publicznej, obiektów handlowych, ogrodów działkowych i nieruchomości oraz wszystkich pomieszczeń wchodzących w ich skład,
  - c) środków transportu i obiektów z nimi związanych, w tym również na statki morskie, żeglugi śródlądowej i powietrzne,
  - d) obiektów będących w trakcie budowy;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób;
- 3) żądania okazania dokumentów i udostępniania wszelkich danych;
- 4) pobierania próbek do badań laboratoryjnych.

W razie stwierdzenia naruszenia wymagań higienicznych i zdrowotnych, państwowy inspektor sanitarny nakazuje, w drodze decyzji, usunięcie w ustalonym terminie stwierdzonych uchybień.

Jeżeli naruszenie wymagań spowodowało bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, państwowy inspektor sanitarny nakazuje unieruchomienie zakładu pracy lub jego części (stanowiska pracy, maszyny lub innego urządzenia), zamknięcie obiektu użyteczności publicznej, wyłączenie z eksploatacji środka transportu, wycofanie z obrotu środka spożywczego, przedmiotu użytku, materiału i wyrobu przeznaczonego do kontaktu z żywnością lub innego wyrobu mogącego mieć wpływ na zdrowie ludzi albo podjęcie lub zaprzestanie innych działań; decyzje w tych sprawach podlegają natychmiastowemu wykonaniu.

Schemat organizacyjny Państwowej Inspekcji Sanitarnej przedstawia **załącznik 2.3**.

PIORIN

PIORiN realizuje zadania związane z nadzorem nad zdrowiem roślin, zapobieganiem zagrożeniom związanym z obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin oraz nadzorem nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym, określone w *ustawie z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin* (Tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 621), *ustawie z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie* (Dz. U. poz. 1512, ze zm.) oraz *ustawie z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. Nr 116, poz. 975) i przepisach innych ustaw.

Zadania określone dla PIORiN wykonują:

- na poziomie centralnym – Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa – jako centralny organ administracji rządowej; Główny Inspektor realizuje zadania przy pomocy Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa;
- na poziomie regionalnym – wojewodowie za pośrednictwem wojewódzkich inspektorów jako kierowników wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa; wojewódzki inspektor wykonuje zadania Inspekcji na obszarze województwa, przy pomocy wojewódzkiego inspektoratu ochrony roślin i nasiennictwa;
- na poziomie lokalnym – delegatury i oddziały wojewódzkich inspektoratów, w tym oddziały graniczne.

Za kontrolę, koordynację prac i współpracę między jednostkami organizacyjnymi PIORiN oraz współpracę z innymi jednostkami, w zakresie spraw związanych ze zdrowotnością roślin na terenie całego kraju odpowiada Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Obecnie na terenie kraju działa 16 wojewódzkich inspektorów wykonujących swe zadania przy pomocy 16 wojewódzkich inspektoratów i 271 jednostek terenowych oraz 12 oddziałów granicznych.

Schemat organizacyjny PIORIN przedstawia **załącznik 2.4**.

Inspektorzy w jednostkach terenowych Inspekcji realizują wszystkie zadania wyszczególnione w przepisach ustawy o ochronie roślin (art. 79-81) w zakresie zagadnień: fitosanitarnych, nasiennych i nadzoru nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin. Między pracownikami istnieje podział realizowanych zadań, określony pisemnym zakresem obowiązków, który posiada każdy pracownik Inspekcji. Natomiast kontrola importowanych roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów wykonywana jest przez pracowników oddziałów granicznych.

W kompetencjach PIORiN leżą zadania związane z nadzorem nad zdrowiem roślin w rozumieniu przepisów Dyrektywy Rady 2000/29/EC.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie roślin do zakresu działania Inspekcji, w ramach nadzoru nad zdrowiem roślin, należą w szczególności następujące urzędowe działania:

- 1) kontrola fitosanitarna roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, podłoży i gleby oraz środków transportu, w miejscach wwozu i na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) ocena stanu zagrożenia roślin przez organizmy szkodliwe oraz prowadzenie ewidencji tych organizmów;
- 3) wydawanie decyzji w sprawie zwalczania organizmów szkodliwych;
- 4) ustalanie i doskonalenie metod oraz terminów zwalczania organizmów szkodliwych, a także zapobieganie ich rozprzestrzenianiu się;
- 5) wydawanie świadectw fitosanitarnych, paszportów roślin i zaświadczeń oraz nadzór nad jednostkami upoważnionymi do wypełniania formularzy paszportów roślin;
- 6) kontrola zabiegów oczyszczania, odkażania i przerobu roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów;
- 7) zawiadamianie organizacji ochrony roślin państwa, z którego pochodzą rośliny, produkty roślinne lub przedmioty, o ich zatrzymaniu lub zniszczeniu;
- 8) nadzór nad wprowadzaniem, rozprzestrzenianiem oraz nad pracami z wykorzystaniem organizmów kwarantannowych, roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów porażonych przez organizmy kwarantannowe lub niespełniających wymagań specjalnych oraz roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, których wprowadzanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przemieszczanie jest zakazane;
- 9) prowadzenie rejestru przedsiębiorców;
- 10) wydawanie certyfikatów dla producentów stosujących integrowaną produkcję roślin;
- 11) badania laboratoryjne roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów;
- 12) wydawanie decyzji w sprawie postępowania z roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami podlegającymi granicznej kontroli fitosanitarnej.

Do zadań mających na celu zapewnienie produkcji zdrowej żywności, pozbawionej skażeń pozostałościami środków ochrony roślin, zalicza się nadzór nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin. Realizowany jest on na podstawie przepisów *ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 621)* przez:

- 1) prowadzenie rejestru oraz kontrolowanie podmiotów prowadzących konfekcjonowanie lub obrót środkami ochrony roślin;
- 2) kontrola jakości środków ochrony roślin dopuszczonych do obrotu;

- 3) kontrola prawidłowości stosowania środków ochrony roślin;
- 4) upoważnianie jednostek organizacyjnych do wykonywania badań sprzętu do stosowania środków ochrony roślin oraz nadzór nad wykonywaniem tych badań i stanem technicznym tego sprzętu;
- 5) upoważnianie jednostek organizacyjnych do prowadzenia szkoleń i nadzór nad przeprowadzaniem tych szkoleń;
- 6) nadzór nad jednostkami upoważnionymi do przeprowadzania badań skuteczności środków ochrony roślin;
- 7) monitorowanie zużycia środków ochrony roślin.

Zgodnie z art. 78 ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 621) PIORiN realizuje zadania związane z nadzorem w zakresie wytwarzania, oceną, obrotem i stosowaniem materiału siewnego odmian genetycznie zmodyfikowanych. Do zakresu działania Inspekcji w ramach nadzoru nad wytwarzaniem, oceną, obrotem i stosowaniem materiału siewnego, o którym mowa w przepisach o nasiennictwie, należą w szczególności następujące urzędowe działania:

- 1) ocena polowa, laboratoryjna i cech zewnętrznych materiału siewnego;
- 2) kontrola tożsamości materiału siewnego;
- 3) kontrola przestrzegania zasad i obowiązujących wymagań w zakresie wytwarzania, oceny, przechowywania, obrotu i stosowania materiału siewnego, w tym modyfikowanego genetycznie;
- 4) wydawanie akredytacji w zakresie pobierania próbek i oceny materiału siewnego oraz kontrola warunków ich przestrzegania;
- 5) wydawanie urzędowych etykiet i plomb oraz nadzór nad jednostkami upoważnionymi do wypełniania etykiet;
- 6) kontrola materiału siewnego wwożonego z państw trzecich oraz ustalanie stopni kwalifikacji tego materiału;
- 7) dokonywanie oceny materiału siewnego w przypadku odwołań od oceny wykonanej przez akredytowane podmioty.

Zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. Nr 116, poz. 975) GIORiN jest organem właściwym do utworzenia bazy danych, o której mowa w art. 48 rozporządzenia 889/2008. Ponadto, PIORiN realizuje zadania związane z rozstrzygnięciem w sprawie wydawania pozwoleń na zastosowanie w rolnictwie ekologicznym materiału siewnego niespełniającego wymagań określonych w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego.

IJHARS

Zadania IJHARS zostały określone w *ustawie z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2005 r. Nr 187, poz. 1577 –z późniejszymi zmianami)*.

Zgodnie z w/w przepisami do zadań Inspekcji należą w szczególności:

1. nadzór nad jakością handlową artykułów rolno-spożywczych, a w szczególności:
  - kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w produkcji i obrocie, w tym wywożonych za granicę,
  - kontrola jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych sprowadzanych z zagranicy, w tym kontrola graniczna tych artykułów,
  - dokonywanie oceny i wydawanie świadectw w zakresie jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych,
  - powiadamianie podpunktu krajowego punktu kontaktowego w ramach sieci systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (systemu RASFF) o podjętych decyzjach dotyczących niebezpiecznych artykułów rolno-spożywczych,
  - kontrola artykułów rolno-spożywczych posiadających zarejestrowane na podstawie przepisów o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych chronione nazwy pochodzenia, chronione oznaczenia geograficzne albo będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami oraz współpraca z jednostkami sprawującymi taką kontrolę w innych państwach,
2. kontrola warunków składowania i transportu artykułów rolno-spożywczych,
3. nadzór w zakresie jakości handlowej określonej przepisami Unii Europejskiej odnoszącymi się do: mięsa drobiowego, jaj, tusz wieprzowych, tusz wołowych, tusz innych zwierząt, mięsa pochodzącego z bydła w wieku do 12 miesięcy,
4. wydawanie zaświadczeń potwierdzających pochodzenie mięsa wołowego z dorosłych osobników męskich, uprawniających do otrzymania refundacji wywozowych, o których mowa w przepisach UE dotyczących warunków udzielania specjalnych refundacji wywozowych do niektórych rodzajów wołowiny bez kości oraz w przepisach UE dotyczących przyznawania specjalnych refundacji eksportowych w sektorze wołowiny i cielęciny,

Dodatkowe kompetencje IJHARS zostały określone w innych szczegółowych przepisach dotyczących m.in.: *organizacji rynku owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu, rynku suszu paszowego, rolnictwa ekologicznego, wyrobów i rozlewu wyrobów winiarskich oraz wyrobów napojów spirytusowych.*

Schemat organizacyjny zawarty jest w **załączniku nr 2.5.**

III

Inspekcja Handlowa (IH) jest wyspecjalizowanym organem kontroli powołanym do ochrony interesów i praw konsumentów oraz interesów gospodarczych państwa. Inspekcja Handlowa prowadzi kontrole zarówno w obszarze produktów żywnościowych jak i nieżywnościowych oraz usług.

Zadania Inspekcji Handlowej w ramach urzędowej kontroli żywności zostały określone w art. 3 ust. 1 pkt 1, 2, 6 oraz ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej (Dz.U. z 2014 r. poz. 148 j.t.), a także w art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2005 r. Nr 187, poz. 1577z późn. zm.).

Na mocy tych przepisów Inspekcja Handlowa sprawuje kontrolę jakości handlowej środków spożywczych w handlu detalicznym, o którym mowa art. 3 ust. 7 rozporządzenia (WE) nr 178/2002, a także kontrolę legalności i rzetelności działania przedsiębiorców. Jakość handlowa nie obejmuje wymagań weterynaryjnych, sanitarnych i fitosanitarnych.

Prowadzone przez Inspekcję Handlową kontrole w obszarze żywności polegają w szczególności na sprawdzeniu, czy oferowane konsumentom środki spożywcze spełniają wymagania jakości handlowej, w tym oznakowania określone w rozporządzeniach Unii Europejskiej dotyczących między innymi sardynek konserwowych, konserwowanego tuńczyka i bonito, oliwy z oliwek, tłuszczów do smarowania, mleka i wyrobów mlecznych, drobiu, jaj, wyrobów winiarskich, wyrobów spirytusowych, oraz w dyrektywach zaimplementowanych do prawodawstwa krajowego dotyczących wyrobów kakaowych i czekoladowych, ekstraktów kawy i cykorii, miodu, przetworów owocowych (dżemów, konfitur, powideł, marmolad) soków i nektarów, a także czy są zgodne z deklaracją producenta. Inspekcja Handlowa specjalizuje się w kontroli oznakowania szczególnie pod kątem sprawdzania prawdziwości informacji podawanych w oznakowaniu środków spożywczych oraz ujawniania zafałszowań produktów.

Znaczącą pozycję w działaniach Inspekcji Handlowej stanowi kontrola w handlu detalicznym produktów rolnictwa ekologicznego (stanowiąca co najmniej 5 proc. wszystkich kontroli wykonywanych przez Inspekcję Handlową w obszarze artykułów rolno-spożywczych), a także kontrola znajdujących się w obrocie detalicznym produktów objętych systemami jakości, tj. produktów posiadających chronione oznaczenia geograficzne (ChOG), chronioną nazwę pochodzenia (ChNP) oraz oznaczonych jako gwarantowana tradycyjna specjalność (GTS).

Poza działaniami kontrolnymi Inspekcja Handlowa prowadzi także poradnictwo konsumenckie oraz przeprowadza mediacje w sporach pomiędzy konsumentami i przedsiębiorcami.

Przy Inspekcji Handlowej zorganizowane są również Polubowne Sądy Konsumenckie rozstrzygające spory między przedsiębiorcami i konsumentami.

Ponadto do zadań Inspekcji Handlowej należy kontrola prawidłowości obrotu detalicznego pasz przeznaczonych dla zwierząt towarzyszących (z wyłączeniem obrotu tymi paszami prowadzonymi przez zakłady lecznicze dla zwierząt).

Struktura organizacyjna Inspekcji Handlowej

Inspekcją Handlową kieruje Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przy pomocy Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK). Zadania Inspekcji Handlowej oprócz Prezesa UOKiK wykonuje 16 wojewódzkich inspektorów IH podległych wojewodom. W skład wojewódzkich inspektoratów IH wchodzi 34 delegatury zlokalizowane w większych miastach powiatowych. Wojewódzkiego inspektora IH powołuje i odwołuje wojewoda za zgodą Prezesa UOKiK.

Do zakresu działania Prezesa UOKiK należy w szczególności:

- organizowanie i koordynowanie kontroli o znaczeniu krajowym,
- sprawowanie kontroli realizacji przez wojewódzkich inspektorów Inspekcji Handlowej ustawowych zadań i kompetencji,
- wydawanie wytycznych i zaleceń zapewniających jednolitość postępowania Inspekcji Handlowej oraz nadzór nad ich realizacją,
- organizowanie szkolenia inspektorów,
- dokonywanie dla potrzeb organów administracji rządowej analiz i ocen funkcjonowania rynku oraz stanu ochrony interesów i praw konsumentów,
- prowadzenie laboratoriów kontrolno-analitycznych na potrzeby Inspekcji Handlowej.

Prezes UOKiK jest organem drugiego stopnia (odwoławczym) w postępowaniach administracyjnych wszczętych i prowadzonych przez wojewódzkich inspektorów Inspekcji Handlowej. Zadania Prezesa UOKiK w sprawach urzędowej kontroli żywności wykonuje Departament Inspekcji Handlowej.

2.2 ZATRUDNIENIE W ORGANACH ZWIĄZANYCH Z URZĘDOWĄ KONTROLĄ ŻYWNOŚCI W POLSCE

LP.	ORGAN	LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH M.IN. PRZY URZĘDOWEJ KONTROLI ŻYWNOŚCI (***)			
		ogółem (*)	ogółem (w przeliczeniu na pełny etat)	w nadzorze (w przeliczeniu na pełny etat)	w laboratorium (w przeliczeniu na pełny etat)
1.	PIS	3388	3344,94	2524,31	806,25
2.	IW(**)	5947* osób, (w tym 2284 lekarzy weterynarii,	-	712 osób, w tym 590 lek wet., 40 techn. Wet. oraz 122 osoby z wykształceniem innym niż weterynaryjne	150 lek wet, 113 biologów i mikrobiologów, 237 z innym wyksz. wyższym
3.	PIORIN(***)	1832	1569	1569	263
4.	IJHARS(**)	659	659	549	110
5.	IH	345	334	277	57

*Dane nt. zatrudnienia w IW dotyczą liczby osób zatrudnionych, nie etatów

(**)-liczba personelu z uwzględnieniem również pracowników sprawujących urzędową kontrolę żywności.

(***)- podane liczby w odniesieniu do PIORiN stanowią liczbę osób zatrudnionych przez Inspekcję, którzy wykonują zadania przypisane PIORiN zgodnie ze stosownymi ustawami; podanej ilości osób nie można uznać za liczbę osób zatrudnionych przy urzędowej kontroli żywności, z uwagi m.in. na fakt, że zadania wynikające z Dyrektywy Rady 2000/29/EC nie stanowią zadań związanych z kontrolą żywności w odniesieniu do zdrowia ludzi lecz do wymagań fitosanitarnych w odniesieniu do zagrożenia roślin uprawnych.

2.3 KRAJOWE LABORATORIA REFERENCYJNE

Lp.	Nazwa laboratorium referencyjnego	Adres	Strona internetowa
1.	Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach	Al. Partyzantów 57, 24-100 Puławy	www.piwet.pulawy.pl
2.	Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny	ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa	www.pzh.gov.pl
3.	Instytut Żywności i Żywienia	ul. Powsińska 61/ 63 02-903 Warszawa	www.izz.waw.pl
4.	Regionalne Laboratorium Badań Żywności Genetycznie Modyfikowanej w Tarnobrzegu	ul. 1 Maja 5 39-400 Tarnobrzeg	www.pis.rzeszow.pl/gmo
5.	Instytut Ochrony Roślin, Laboratorium Zakładu Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin	ul. Władysława Węgorka 20 60-318 Poznań	www.ior.poznan.pl
6.	Instytut Zootechniki Krajowe Laboratorium Pasz	ul. Chmielna 2 20-079 Lublin	www.klp.izoo.krakow.pl
7.	Centralne Laboratorium GIJHARS	ul. Reymonta 11/13, 60-791 Poznań	www.ijhars.gov.pl
8.	Laboratorium Specjalistyczne w Gdyni GIHARS	Al. Marszałka Piłsudskiego 8/12, 81-378 Gdynia	www.ijhars.gov.pl
9.	Laboratorium Specjalistyczne w Lublinie GIHARS	ul. Nowy Świat 3, 20-418 Lublin	www.ijhars.gov.pl
10.	Laboratorium Specjalistyczne w Kielcach GIHARS	ul. Zagnańska 91, 25-558 Kielce	www.ijhars.gov.pl
11.	Instytut Chemii i Techniki Jądrowej – Samodzielne Laboratorium Identyfikacji Napromieniania Żywności	ul. Dorodna 16 03-195 Warszawa	http://www.ichtj.waw.pl
12.	Dział Laboratoryjny Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Warszawie – Pracownia Badania Pozostałości Pestycydów	ul. Żelazna 79 00-875 Warszawa	http://wsse.waw.pl/

1. Rozporządzenie (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regulami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt, (art.33.)

2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2002r. w sprawie połączenia Instytutu Zootechniki z Centralnym Laboratorium Przemysłu Paszowego (Dz. U. Nr 236, poz. 1995)

3. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914, z późn. zm.) (art.78)
4. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744, z późn. zm.)
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 czerwca 2008 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych właściwych dla poszczególnych rodzajów i kierunków badań (Dz. U. Nr118, poz.757)
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 czerwca 2012 r. w sprawie wykazu laboratoriów referencyjnych (Dz. U. z 2012 r. Nr 0, poz.728)
7. Rozporządzenie Rady nr 1906/90/EWG z dnia 26 czerwca 1999 r. w sprawie niektórych norm handlowych w odniesieniu do drobiu (Dz. Urz. WE, (L 173, z 6.07.1990 r., s. 1),
8. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 543/2008 z dnia 16 czerwca 2008 r. wprowadzające szczegółowe przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w sprawie niektórych norm handlowych w odniesieniu do mięsa drobiowego.
9. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 grudnia 2014 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych w zakresie jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1796).

2.4 LABORATORIA URZĘDOWEJ KONTROLI ŻYWNOŚCI I PASZ

IW

Zgodnie z art. 25 ust. 1 i 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. 2013 r. Nr 112, poz. 744) badania laboratoryjne dla celów urzędowej kontroli prowadzone są przez:

1. zakłady higieny weterynaryjnej, w tym pracownie badania mięsa na obecność włośni;
2. laboratoria państwowych instytutów badawczych;
3. laboratoria weterynaryjne wchodzące w skład innych niż wymienione w pkt.1 jednostek organizacyjnych Inspekcji;
4. inne laboratoria zatwierdzone przez Głównego Lekarza Weterynarii na podstawie art. 24 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

Ponadto Główny Lekarz Weterynarii prowadzi rejestr laboratoriów, w których przeprowadzane są badania laboratoryjne dokonywane w celu zapewnienia ochrony zdrowia zwierząt, bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego, produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych lub pasz przez podmioty prowadzące działalność określoną w przepisach o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, o produktach pochodzenia zwierzęcego lub o paszach, a których wyniki wykorzystywane są dla celów kontroli urzędowej. Aby móc wykonywać badania urzędowe laboratoria wchodzące w skład systemu laboratoriów wyznaczonych muszą uzyskać wyznaczenie Głównego Lekarza Weterynarii. W pierwszej kolejności, zgodnie z art. 25 ust. 3 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej wyznaczenie do

badan uzyskują laboratoria wskazane w pkt 1-3. Zgodnie z art. 25 ust. 4 ww. ustawy, jeżeli brak jest laboratorium urzędowego wskazanego w pkt 1-3, do przeprowadzenia wymaganych badań laboratoryjnych, Główny Lekarz Weterynarii może wyznaczyć do przeprowadzenia tych badań krajowe laboratorium referencyjne. Jeżeli brak jest krajowego laboratorium referencyjnego, które można wyznaczyć do przeprowadzenia wymaganych badań laboratoryjnych, Główny Lekarz Weterynarii, po zasięgnięciu opinii Rady do spraw Laboratoriów, wyznacza do przeprowadzenia tych badań znajdujące się na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, krajowe albo wspólnotowe laboratorium referencyjne. Jednocześnie również, jeżeli natomiast laboratorium urzędowe, o którym mowa w pkt 1-3, z przyczyn finansowych lub organizacyjnych nie jest w stanie przeprowadzić badań laboratoryjnych w zakresie określonym w art. 25 ust. 1, Główny Lekarz Weterynarii może wyznaczyć, na czas określony, do przeprowadzania tych badań laboratorium urzędowe, o którym mowa w pkt 5.

W skład systemu weterynaryjnej diagnostyki laboratoryjnej wchodzi 16 Zakładów Higieny Weterynaryjnej (jedno laboratorium w każdym z województw) wraz z 15 podległymi im pracownikami i oddziałami, oraz akredytowanymi pracownikami badania mięsa na obecność włośni (lista laboratoriów stale aktualizowana), Laboratorium Badania Mleka Surowego wchodzące w skład Powiatowego Inspektoratu Weterynarii w Skierniewicach oraz Państwowy Instytut Weterynaryjny - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, jako laboratorium referencyjne, do którego zadań należy sprawowanie nadzoru nad jakością badań wykonywanych przez laboratoria ZHW. Laboratoriami referencyjnymi w zakresie pasz są również Instytut Ochrony Roślin oraz Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy Krajowe Laboratorium Pasz. Dodatkowo w system badań urzędowych włączone są laboratoria prywatne zatwierdzone decyzją Głównego Lekarza Weterynarii na mocy art. 25a ust.1 i 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej. Ich lista (stale aktualizowana) umieszczona jest na stronie Głównego Inspektoratu Weterynarii. Wszystkie laboratoria wykonujące badania urzędowe zgodnie z art. 12 rozporządzenia nr 882/2004 są akredytowane zgodnie z normą EN ISO/IEC 17025 („Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”) przez Polskie Centrum Akredytacji (krajowa jednostka akredytująca).

Zakres działalności Zakładów Higieny Weterynaryjnej obejmuje między innymi:

- wykonywanie rozpoznawczych badań laboratoryjnych
- monitorowanie występowania chorób zakaźnych,
- diagnostykę laboratoryjną chorób zakaźnych, pasożytniczych i grzybiczych,

- badanie surowców oraz produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego,
- badanie pasz i komponentów stosowanych do ich produkcji,
- prowadzenie badań kontrolnych występowania zakażeń zwierząt oraz pozostałości substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych i produktów leczniczych oraz skażeń promieniotwórczych u zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego

ZHW wykonują badania urzędowe zlecane przez:

- wojewódzkich lekarzy weterynarii,
- powiatowych lekarzy weterynarii,
- granicznych lekarzy weterynarii,
- prywatnie praktykujących lekarzy weterynarii wyznaczonych do wykonywania czynności urzędowych.

Ponadto wykonują działalność konsultacyjno-doradczą oraz badania zlecane przez osoby fizyczne i prawne.

PIS

Zgodnie z art. 78 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914) badania laboratoryjne dla celów urzędowych kontroli żywności i żywienia w zakresie bezpieczeństwa żywności wykonuje 16 akredytowanych laboratoriów PIS, funkcjonujących w zintegrowanym systemie badań laboratoryjnych żywności określonym w ustawie z dnia 14 marca 1985 r. o PIS (Dz. U. z 2011 Nr. 212, poz. 1263, z późn. zm.)

Laboratoria PIS posiadają certyfikaty akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji potwierdzające spełnienie wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17025:2005 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

PIORIN

W strukturze sieci laboratoryjnej PIORiN funkcjonują następujące laboratoria:

- Centralne Laboratorium Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa z siedzibą w Toruniu;
- Laboratoria Wojewódzkie w 16 wojewódzkich inspektoratach ochrony roślin i nasiennictwa;
- jednostki diagnostyczne w oddziałach i oddziałach granicznych.

Główny Inspektor nadzoruje i koordynuje działalność laboratoriów tworzących sieć diagnostyczną Inspekcji, jednakże jednostki szczebla centralnego i regionalnego są finansowo niezależne.

Przedmiotem badań są próbki roślin, produktów roślinnych i przedmiotów, pobrane podczas kontroli fitosanitarnej regulowanego materiału roślinnego:

- uprawianego lub wytwarzanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przeznaczonego do obrotu na terytorium Unii Europejskiej (np. z upraw zarejestrowanych producentów, w celu wystawienia paszportu roślin);
- znajdującego się w obrocie w obrębie terytorium UE, w celu określenia, czy są spełnione ustawowe wymagania zdrowotnościowe;
- materiału roślinnego przeznaczonego na eksport do państw trzecich (poza UE) - w celu sprawdzenia spełnienia wymagań określonych w przepisach państwa przeznaczenia lub państwa tranzytu/przemieszczenia;
- materiału importowanego – w celu kontroli spełnienia unijnych wymagań zdrowotnościowych;
- innego materiału roślinnego - w czasie obserwacji, lustracji poszukiwawczych i monitoringów – w celu oceny stanu fitosanitarnego upraw na terenie kraju;
- na zlecenie podmiotów.

W strukturze Centralnego Laboratorium funkcjonują następujące pracownie:

- Pracownia Diagnostyki Fitosanitarnej,
- Pracownia Badania GMO,
- Pracownia Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin.

1. Centralne Laboratorium pełni funkcję laboratorium referencyjnego dla PIORiN w zakresie diagnostyki fitosanitarnej, koordynuje i nadzoruje działalność jednostek tworzących sieć diagnostyczną PIORiN.

Prowadzone w Centralnym Laboratorium badania pod kątem pozostałości środków ochrony roślin mają na celu stwierdzenie prawidłowości stosowania środków ochrony roślin, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zapobieganie wprowadzaniu do obrotu płodów rolnych stwarzających zagrożenie zdrowia człowieka i zwierząt. Ponadto, badania w tym zakresie zlecane są laboratoriom naukowym, w tym Instytutowi Ochrony Roślin – Państwowemu Instytutowi Badawczemu w Poznaniu.

Do zakresu działania Pracowni Badania GMO należy wykonywanie analiz konwencjonalnego materiału siewnego w zakresie wykrywania, identyfikacji organizmów

genetycznie zmodyfikowanych (GMO) oraz oznaczania procentowej zawartości zdarzenia transformacyjnego w próbce.

2. W laboratoriach wojewódzkich, funkcjonujących w strukturze wojewódzkich inspektoratów, badaniom podlegają próby roślin, produktów roślinnych i przedmiotów pobrane w ramach krajowego systemu monitoringu agrofagów, inspekcji upraw, w przypadku podejrzenia o porażenie przez organizmy szkodliwe oraz w ramach badań urzędowych w celu wystawienia świadectwa fitosanitarnego lub paszportu roślin. Jednostki diagnostyczne wojewódzkich inspektoratów udzielają również specjalistycznych porad w zakresie zdrowia roślin.

W warunkach jednostek terenowych wstępnie ustala się status zdrowotny materiału roślinnego i wykonuje badania w podstawowym zakresie, z użyciem prostych, bezpośrednich metod w celu izolacji i identyfikacji niektórych agrofagów, głównie owadów, grzybów i, w niektórych przypadkach, nicieni. Próby, w przypadku których wymagane jest przeprowadzenie specjalistycznych analiz, kierowane są do laboratorium wojewódzkiego lub Centralnego Laboratorium.

Stosownie do art. 80, pkt 3 ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 621) PIORiN prowadzi urzędową kontrolę prawidłowości stosowania środków ochrony roślin. W ramach postępowania kontrolnego państwowy inspektor może w szczególności pobierać próby roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, materiału siewnego i środków ochrony roślin, w celu poddania ich analizom laboratoryjnym. Główny Inspektorat w ramach urzędowej kontroli prawidłowości stosowania środków ochrony roślin oraz bezpieczeństwa żywności na etapie produkcji pierwotnej ustala corocznie, w oparciu o opracowane podstawy statystyczne pobierania próbek, plan pobierania próbek i przekazuje do realizacji wojewódzkim inspektoratom. Próbkę pobierane są zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie pobierania próbek roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów do badań na obecność pozostałości środków ochrony roślin (Dz. U. poz. 1549).

Badania pozostałości środków ochrony roślin wykonuje:

- Centralne Laboratorium Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Toruniu - <http://www.piorin.gov.pl/>
- Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu - <http://www.ior.poznan.pl/>
oraz Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach
http://www.insad.pl/laboratorium_skazen.html

Badania mają na celu stwierdzenie prawidłowości stosowania środków ochrony roślin, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zapobieganie wprowadzaniu do obrotu produktów rolnych stwarzających zagrożenie zdrowia człowieka i zwierząt.

Urzędowe badania wykorzystywane są dla celów:

- układania właściwej strategii nadzoru nad stosowaniem środków ochrony roślin,
- bieżącej oceny jakości produktów rolnych i zachodzących zmian na przestrzeni lat, identyfikowania zagrożeń i powiadamiania Podpunktu Krajowego Punktu Kontaktowego w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z systemem wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach, tzw. RASFF.

IJHARS

Laboratoria Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych działają zgodnie z zatwierdzonymi procedurami i są akredytowane przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA) na zgodność z normą PN-EN ISO/IEC 17025.

Analizy laboratoryjne wykonywane są na podstawie *ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych* oraz specjalizacji poszczególnych laboratoriów.

W strukturach Głównego Inspektoratu JHARS znajduje się 6 akredytowanych laboratoriów przeprowadzających badania próbek artykułów rolno-spożywczych. Laboratoria zostały wymienione w Strukturze Organizacyjnej GIJHARS – **załącznik nr 2.5**.

IH

W strukturach UOKiK znajduje się 6 akredytowanych laboratoriów kontrolno-analitycznych przeprowadzających badania pobranych w toku kontroli próbek środków spożywczych przeprowadzanych przez terenowe organy Inspekcji Handlowej. Są to laboratoria w: Katowicach, Kielcach, Olsztynie, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu. Wszystkie laboratoria są akredytowane przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA) zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025. W każdym z nich wykonywane są analizy na potrzeby więcej niż jednego wojewódzkiego inspektoratu IH.

Laboratoria zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt z zakresu analizy instrumentalnej (chromatografy gazowe, cieczowe, spektrometr absorpcji atomowej – wraz z odpowiednimi detektorami i akcesoriami, spektrofotometri UV-VIS), analizy molekularnej (czytniki ELISA, urządzenie do PCR), nowe urządzenia do prowadzenia analiz metodami klasycznymi (m.in. wagi, titraty, pehametry, konduktometry, refraktometry i inne), urządzenia pomocnicze i uzupełniające

(jak: wirówki, łaźnie wodne, cieplarki i piece laboratoryjne, zmywarki, zestawy do uzdatniania wody, digestoria itp.) oraz nowoczesne i funkcjonalne meble laboratoryjne. Wyposażenie to pozwala na sprostanie wymaganiom wynikającym z ustawodawstwa UE odnośnie badań laboratoryjnych w ramach urzędowej kontroli żywności, jak: wykrywanie zafałszowań w produktach żywnościowych oraz eliminowanie z obrotu produktów zawierających niedopuszczalne ilości substancji dodatkowych (konserwanty, fosforany, azotany i azotyny, substancje słodzące), a także przypadki zastępowania surowców droższych tańszymi substytutami w celu zwiększenia wydajności gotowego produktu, upozorowania atrakcyjności jego wyglądu zewnętrznego, czy też ukrycia cech niepożądanych.

2.5 ZASOBY WSPOMAGAJĄCE DZIAŁANIA W ZAKRESIE KONTROLI URZĘDOWYCH

IW

1. System TRACES (Trade Control and Expert System) to unijny system wspomagający kontrolę handlu oraz przywozu i przewozu zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego.

Dotyczy handlu wewnątrz UE (zwierzęta żywe, materiał biologiczny, materiał wysokiego ryzyka), importu i tranzytu z krajów trzecich (zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego) oraz eksportu zwierząt do krajów trzecich.

Ww. system obowiązuje władze weterynaryjne wszystkich państw członkowskich UE od dnia 1 stycznia 2005 r.

Organy IW zgłoszone przez Polskę do systemu TRACES:

1. 305 Powiatowe Inspektoraty Weterynarii
2. 11 Posterunków Kontroli Granicznej
3. 16 Wojewódzkich Inspektoratów Weterynarii
4. Główny Inspektorat Weterynarii

System jest dostępny poprzez przeglądarkę internetową, dla zarejestrowanych użytkowników, po zalogowaniu się i wpisaniu hasła.

Organy Inspekcji Weterynaryjnej wpisują do systemu TRACES informacje dotyczące przesyłek zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego zgodnie z obowiązującymi wzorami świadectw zdrowia i wzorami dokumentów CVED.

Organy IW mają przez Internet bezpośredni dostęp, w zakresie posiadanych uprawnień, do informacji wpisanych przez organy weterynaryjne innych państw członkowskich.

System automatycznie powiadamia organy władzy weterynaryjnej, za pośrednictwem poczty elektronicznej, o transportach kierowanych na nadzorowany przez nie teren.

PIW-y są powiadamiane o wysyłkach skierowanych do nadzorowanych gospodarstw lub zakładów. GrIW-y są powiadamiane o przesyłkach tranzytowych, które będą opuszczały terytorium UE przez dany PKG. GrIW-y są powiadamiane o przesyłkach eksportowych zwierząt do krajów trzecich.

GIW jest powiadamiany o wszystkich transportach przemieszczanych przez terytorium RP.

2. System CELAB – krajowy system umożliwiający gromadzenie i zarządzanie danymi dotyczącymi wyników badań laboratoryjnych prowadzonych w związku z wykonywaniem zadań przez organy Inspekcji Weterynaryjnej. System realizuje wymogi *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywania danych dotyczących wyników przeprowadzonych badań laboratoryjnych oraz sposobu prowadzenia baz danych (Dz. U. 2011 nr 103, poz. 597)*.

Dane obejmujące informacje dotyczące próbek, sposobu i miejsca pobrania oraz przeprowadzonych badań laboratoryjnych są rejestrowane w Centralnej Bazie Danych zlokalizowanej w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym - Państwowym Instytucie Badawczym w Puławach. System zbiera dane z szesnastu Zakładów Higieny Weterynaryjnej, oddziałów ZHW, samodzielnych pracowni, z prywatnych laboratoriów zatwierdzonych przez GLW oraz z laboratoriów PIW-PIB w Puławach, który jest administratorem systemu. Funkcjonowanie systemu rozpoczęło się od dnia 1 stycznia 2007 r., jednakże dane o badaniach nie są jak dotąd wprowadzane do systemu w pełnym zakresie.

Dostęp do danych zgromadzonych w Centralnej Bazie, poprzez aplikację internetową, mają tylko uprawnieni pracownicy laboratoriów działających w ramach systemu laboratoriów urzędowych, uprawnieni pracownicy organów Inspekcji Weterynaryjnej oraz MRiRW.

3. System SPIWET (Skoordynowany Program Inspekcji Weterynaryjnej) – służy do ewidencji podmiotów gospodarczych prowadzących działalność znajdującą się pod nadzorem IW w sektorze mięsa czerwonego i białego, mleczarskim, rybnym, jajczarskim oraz produkcji środków żywienia zwierząt i utylizacji.

W centralnej bazie SPIWET administrowanej przez GIW znajdują się dane o podmiotach z całego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej. Dane z terenu poszczególnych województw znajdują się w wojewódzkich inspektoratach weterynarii. Zbieranie danych odbywa się bezpośrednio przez powiatowych lekarzy weterynarii, którzy prowadzą rejestry podmiotów nadzorowanych na terenie

powiatu i przesyłają informacje do właściwego wojewódzkiego lekarza weterynarii. W wojewódzkich inspektoratach weterynarii kompletowane są dane z terenu podległych powiatów, które następnie przekazywane są do Głównego Inspektoratu Weterynarii.

4. „Rejestr przedsiębiorstw paszowych” - baza ewidencyjna przedsiębiorstw działających w sektorze paszowym obsługiwana przez program ACCESS. Program jest wdrażany we wszystkich powiatowych i wojewódzkich inspektoratach weterynarii.

5. System powiadamiania o nieprawidłowościach w stosowaniu przetworzonych białek zwierzęcych w żywieniu zwierząt gospodarskich (polepszacze@wetgiw.gov.pl).

PIS

W swojej działalności Główny Inspektorat Sanitarny jako jednostka centralna - sprawuje również nadzór merytoryczny i zarządza użytkownikami oraz utrzymuje prawidłowe funkcjonowanie systemów informatycznych Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Narzędziami służącymi do wspomaganie pracy bieżącej organów PIS w zakresie nadzoru nad bezpieczeństwem żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością są opracowane w Departamencie BŻiŻ systemy informatyczne:

- System Bezpieczeństwa Żywności –przeznaczony do wspomaganie zarządzania procesami nadzoru sanitarnego higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku przez jednostki organizacyjne PIS w zakresie obejmującym nadzór nad obiektami i jednostkami z branży spożywczej;
- System do raportowania wyników badań monitoringowych i urzędowej kontroli żywności w zakresie pozostałości pestycydów w żywności – raport roczny;
- System do raportowania wyników z kontroli granicznej żywności zgodnie z rozporządzeniem WE nr 669/2009 w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwiększonego poziomu kontroli urzędowych przywozu niektórych rodzajów pasz i żywności nie pochodzących od zwierząt i zmieniające decyzję 2006/504/WE – raport kwartalny;
- System do raportowania wyników w zakresie kontroli granicznej materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością pochodzących z Chin i Hongkongu – raport kwartalny;
- System do raportowania wyników z badań monitoringowych poziomu akryloamidu w żywności – raport roczny;

- System do raportowania wyników badań monitoringowych i urzędowej kontroli żywności poddanej działaniu promieniowania jonizującego raport roczny.

Raporty wygenerowane z ww. systemów są przekazywane do Komisji Europejskiej w formie pliku XML w systemie rocznym lub kwartalnym - w zależności od wymagań KE. Dane wprowadzane są do systemów przez pracowników działu nadzoru sanitarnego lub laboratorium WSSE oraz pracowników GSSE.

PIORIN

W PIORiN prowadzony jest, w formie ogólnokrajowej komputerowej bazy danych, „Zintegrowany System Informatyczny w Ochronie Roślin i Nasiennictwie”. System ten funkcjonuje na poziomie wszystkich jednostek organizacyjnych Inspekcji. Aktualizacja (modyfikacja) danych zawartych w systemie może być dokonywana przez jednostkę, która dokonała rejestracji danego podmiotu – w zakresie danych rejestracyjnych, lub przez jednostkę, na terenie której prowadzona jest przez podmiot produkcja/działalność – w zakresie danych dotyczących produkcji/działalności.

IJHARS

W IJHARS funkcjonują następujące systemy i rozwiązania informatyczne:

1. **Zintegrowany System Informatyczny (ZSI)** – Program bazodanowy służący do gromadzenia danych liczbowych o realizowanych przez IJHARS zadaniach ustawowych i generowania raportów statystycznych, celem ich wykorzystania przy opracowywaniu zestawień statystycznych, analiz problemowych i sprawozdań okresowych przez pracowników IJHARS,
2. **Zintegrowany System Informatyczny GIJHARS Moduł EKO 2** – Program bazodanowy zawierający zbiór danych dotyczących producentów ekologicznych nadzorowanych przez jednostki certyfikujące w celu sprawowania nadzoru nad jednostkami certyfikującymi. Zbiór ten spełnia określone w przepisach prawa wymogi regularnego przekazywania przez jednostki certyfikujące wykazów producentów ekologicznych, o których mowa w art. 4 ust. 6 oraz art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. Nr 116, poz. 975) oraz powiadomień, o których mowa w art. 7 ust. 2 ustawy *o rolnictwie ekologicznym*. Funkcje systemu są określone w *Instrukcji użytkownika systemu ZSI GIJHARS moduł EKO 2*.

III

W UOKiK został utworzony z wykorzystaniem programu Lotus elektroniczny system prowadzenia wirtualnej biblioteki sprawozdań z badań, wykonanych przez laboratoria Urzędu. System ten stwarza dostęp do sprawozdań z badań dla pracowników merytorycznych Departamentu Inspekcji Handlowej zajmujących się urzędową kontrolą żywności oraz pracowników laboratoriów UOKiK. Laboratoria UOKiK zobowiązane są do bieżącego umieszczania w bibliotece kopii sprawozdań z wykonanych badań.

3. ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE KONTROLAMI URZĘDOWYMI PRZEZ WŁAŚCIWE INSTYTUCJE

3.1 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE PRAWA ŻYWNOŚCIOWEGO

IW

Ustawa o Inspekcji Weterynaryjnej określa właściwość organów IW w zakresie urzędowych kontroli produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego, określonych w przepisach rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt, oraz w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia.

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz.127, z późn. zm.) powiatowy lekarz weterynarii (PLW) jest właściwym organem w rozumieniu:

- 1) art. 2 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 854/2004,
- 2) art. 2 pkt 4 rozporządzenia 882/2004, w zakresie urzędowych kontroli produktów pochodzenia zwierzęcego.

Na podstawie art. 7 ww. ustawy powiatowy lekarz weterynarii (PLW) albo urzędowy lekarz weterynarii z upoważnienia powiatowego lekarza weterynarii wydają decyzje administracyjne lub wykonują czynności w celu realizacji zadań wynikających z przepisów rozporządzenia 853/2004, rozporządzenia nr 854/2004 i rozporządzenia nr 882/2004 lub z przepisów Unii Europejskiej wydanych w trybie tych rozporządzeń.

Metody i techniki kontroli:

Kontrole i pobieranie próbek do badań odbywają się zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 882/2004 i ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej oraz poniżej podanymi przepisami wewnętrznymi IW:

- 1) instrukcja GLW Nr GIWbż-500-2/2013z dnia 26 sierpnia 2013 r. w sprawie postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej przy zatwierdzaniu, zatwierdzaniu warunkowym i rejestracji przedsiębiorstw sektora spożywczego oraz zawieszaniu i cofaniu zatwierdzenia, a także przy wykreślaniu tych przedsiębiorstw z rejestru,
- 2) instrukcja GLW Nr GIWbż-500-2/11 z dnia 1 września 2011 r. w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej,
- 3) instrukcja GLW Nr GIWbż-500-7a/09 z dnia 1 października 2009 r. w sprawie zasad postępowania przy realizacji nadzoru nad badaniami wykonywanymi przez podmioty produkujące środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego w zakresie ich bezpieczeństwa oraz kontroli higieny procesów produkcji,
- 4) instrukcja GLW GIWlab-830-9/13 z dnia 15 marca 2013 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji krajowego programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych u zwierząt, w ich wydzielinach i wydalinach, w tkankach lub narządach zwierząt, w produktach pochodzenia zwierzęcego oraz w wodzie przeznaczonej do pojenia zwierząt i paszach,
- 5) instrukcja GLW Nr GIWbip.mon-83-1/11 z dnia 8 lutego 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji krajowego programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych w produktach pochodzenia zwierzęcego, przywożonych z krajów trzecich na terytorium Unii Europejskiej,
- 6) instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWhig.500-4/07 z dnia 4 kwietnia 2007r. w sprawie prowadzenia urzędowych kontroli w zakresie monitorowania przemieszczania zwierząt, środków spożywczych, substancji przeznaczonych do dodania do żywności oraz znakowania produktów pochodzenia zwierzęcego,
- 7) instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbż-500-7/11 z dnia 8 grudnia 2011 r. w sprawie badania nadzoru nad ubojem zwierząt rzeźnych,
- 8) Standardowe listy kontrolne SPIWET – kontrola okresowa – ogólne wymagania dla zakładów zatwierdzonych oraz szczegółowe wymagania dla zakładów zatwierdzonych,
- 9) Lista kontrolna SPIWET – kontrola doraźna,
- 10) instrukcja GLW Nr GIWpuf-724/016/08 z dnia 18 lipca 2008 roku w sprawie ujednoczenia zasad postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej na obszarze RP przy pobieraniu

próbek produktów leczniczych weterynaryjnych dopuszczonych do obrotu na terytorium RP, w ramach państwowych badań jakości.

Urzędowe kontrole zakładów sektora mięsnego, mleczarskiego, rybnego i jajczarskiego prowadzone są przez urzędowych lekarzy zatrudnionych w powiatowych inspektoratach weterynarii z upoważnienia PLW. Jeżeli PLW z przyczyn finansowych lub organizacyjnych nie jest w stanie wykonać ustawowych zadań, może zgodnie z art. 16 ustawy o *Inspekcji Weterynaryjnej*:

1) wyznaczyć na czas określony lekarzy weterynarii niebędących pracownikami Inspekcji do m.in.:

- sprawowania nadzoru nad ubojem zwierząt rzeźnych, w tym badania przedubojowego, oceny mięsa i nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt w trakcie uboju,
- badania mięsa zwierząt łownych,
- sprawowania nadzoru nad rozbiorem, przetwórstwem lub przechowywaniem mięsa i wystawiania wymaganych świadectw zdrowia,
- sprawowania nadzoru nad punktami odbioru mleka, jego przetwórstwem i przechowywaniem produktów mlecznych,
- sprawowania nadzoru nad wyładowywaniem ze statków rybackich i statków przetwórci produktów rybołówstwa, nad obróbką, przetwórstwem i przechowywaniem tych produktów oraz ślimaków i żab,
- sprawowaniem nadzoru nad przetwórstwem i przechowywaniem jaj konsumpcyjnych i produktów jajecznych,
- sprawowania nadzoru nad sprzedażą bezpośrednią,
- badania laboratoryjnego mięsa na obecność włośni,
- pobierania próbek do badań.

2) wyznaczać osoby nie będące pracownikami IW, posiadające odpowiednie kwalifikacje, do wykonywania niektórych czynności pomocniczych.

PLW zobowiązany jest do przekazywania wyznaczonym lekarzom weterynarii wszelkich informacji potrzebnych do wykonywania czynności urzędowych (np. nowe przepisy prawne, procedury, instrukcje, wytyczne, interpretacje).

Priorytety kontroli, przydział środków

Plany kontroli okresowych zakładów sektora spożywczego tworzone są co roku przez poszczególne powiatowe inspektoraty weterynarii. Plany te są przygotowywane przez PLW w oparciu o instrukcję GLW w sprawie określenia, na podstawie analizy ryzyka, częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, która wdraża postanowienia art. 3 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 882/2004. Zgodnie z tą instrukcją każdy zakład produkujący żywność pochodzenia zwierzęcego jest oceniany i przyporządkowywany do jednej z trzech kategorii, a częstotliwość kontroli kompleksowych zakładu zależy od grupy ryzyka, do której został on przyporządkowany:

- niskie ryzyko (kontrola nie mniej niż raz do roku),
- średnie ryzyko (kontrola nie mniej niż raz na 6 miesięcy),
- wysokie ryzyko (kontrola nie mniej niż raz na 3 miesiące).

Kontrole doraźne prowadzone są poza planem kontroli w związku z powiadomieniem RASFF, poleceniem WLW lub GLW, albo w związku z koniecznością rozpatrzenia skargi.

Sprawdzanie planowanych ustaleń, w tym ustaleń dotyczących składania sprawozdań

Wojewódzcy lekarze weterynarii kontrolują wykonywanie zadań przez powiatowych lekarzy weterynarii, a GLW kontroluje wykonywanie zadań przez powiatowych, wojewódzkich i granicznych lekarzy weterynarii. Kontrole dokonywane są w oparciu o ustawę z dnia 15 lipca 2011 roku o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092).

Ustalenia dotyczące stosowania horyzontalnego ustawodawstwa między różnymi sektorami

Ze względu na bardzo szeroki zakres kompetencji IW (zdrowie, dobrostan, żywienie, identyfikacja i rejestracja zwierząt, pozyskiwanie i wytwarzanie środków spożywczych, wytwarzanie i obrót paszami) kontrole wykonywane w gospodarstwach lub zakładach produkcyjnych obejmują zazwyczaj wiele obszarów.

Dodatkowo podpisane zostało porozumienie ramowe pomiędzy GIS a GLW o współdziałaniu i współpracy organów PIS i organów IW, które przewiduje przekazywanie informacji w obszarach objętych wspólną właściwością.

Plany lub programy kontroli wymagane przez ustawodawstwo wspólnotowe włączane do systemów kontroli

Zgodnie z dyrektywą Rady 96/23/WE co roku na szczeblu centralnym opracowywany jest krajowy program badań kontrolnych obecności substancji niedozwolonych oraz pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych u zwierząt i w żywności pochodzenia zwierzęcego, który jest realizowany przez jednostki terenowe IW. Założenia do programu opracowywane są przez Państwowy Instytut Weterynaryjny-Państwowy Instytut Badawczy w oparciu o dane dostarczane pod koniec każdego roku przez terenowe jednostki IW tj. liczbę zwierząt poszczególnych gatunków utrzymywanych i poddawanych ubojowi na danym terenie oraz wielkość produkcji produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego.

Weterynaryjna kontrola graniczna produktów pochodzenia zwierzęcego jest wykonywana przez Granicznego Lekarza Weterynarii. Typowanie do kontroli produktów spożywczych odbywa się na podstawie decyzji Komisji 2007/275/WE.

Sankcje karne

W zakresie bezpieczeństwa żywności organy Inspekcji Weterynaryjnej stosują przepisy karne określone w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914, z późn. zm.), ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482 i 829) oraz ustawie z dnia 16 grudnia 2005 roku o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127, z późn. zm.).

Organy Inspekcji Weterynaryjnej upoważnione zostały również do nakładania kar pieniężnych. Kary te nakładane są przez powiatowego lekarza weterynarii w drodze decyzji administracyjnych, których wysokość została określona w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2010 roku w sprawie wysokości kar pieniężnych za naruszenia przepisów o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. Nr 93, poz. 600, z późn. zm.) i wynoszą od 200 zł za prowadzenie produkcji w zakładzie bez dokonania wymaganej rejestracji, po nawet 66 000 zł za prowadzenie przez okres ponad 6 miesięcy produkcji w zakładzie podlegającym zatwierdzeniu, czy też niespełnienie przez m.in. rzeźnie, zakłady rozbioru mięsa wymagań szczególnych zawartych w załączniku III do rozporządzenia (WE) nr 853/2003, jeżeli mogą one spowodować poważne zagrożenie dla zdrowia publicznego.

Pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz osoby wyznaczone na podstawie art. 16 ust. 1 pkt 1 i art. 18 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr

112, poz. 744, z późn. zm.), uprawnione do wykonywania czynności określonych w art. 19 tej ustawy, są uprawnieni m.in. do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego za wykroczenia określone w art. 110, art. 111 i art. 118 Kodeksu wykroczeń w zakresie środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego, tj. za:

a) zatrudnianie przy pracy, przy wykonywaniu której istnieje możliwość przeniesienia zakażenia na inne osoby, osobę, która ze względu na stan zdrowia potwierdzony aktualnymi badaniami dla celów sanitarno-epidemiologicznych, w rozumieniu przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, nie może być zatrudniona przy tego rodzaju pracy lub której stan zdrowia utrudnia utrzymanie higieny osobistej,

b) niedopełnianie obowiązku zapewnienia należytego stanu sanitarnego, zwłaszcza w zakresie utrzymania czystości oraz używania przez pracowników wymaganego ubioru:

- w zakładzie produkującym lub wprowadzającym do obrotu środki spożywcze,
- w miejscu uzyskiwania mleka,

c) dokonywanie uboju zwierzęcia bez wymaganego zezwolenia lub niezgodnie z warunkami określonymi w tym zezwoleniu,

d) usuwanie części zwierzęcia przed wykonaniem wymaganego badania po uboju,

e) nie poddawanie mięsa badaniu, jeżeli takie badanie jest wymagane,

f) wprowadzanie do obrotu mięsa:

- bez wymaganego oznakowania i świadectwa,
- warunkowo zdatnego do spożycia lub niezdatnego do spożycia, wbrew określonemu sposobowi jego wykorzystania.

Mandaty mogą być nakładane w wysokości do 500 zł.

PIS

Organy PIS przeprowadzają urzędowe kontrole żywności pochodzenia niezwierzęcego produkowanej i wprowadzanej do obrotu, przywożonej z państw niebędących członkami Unii Europejskiej oraz Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz wywożonej i powrotnie wywożonej do tych państw oraz produktów pochodzenia zwierzęcego znajdujących się w handlu detalicznym – zgodnie z kompetencjami określonymi w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914) oraz w ustawie o PIS z dnia 14 marca 1985r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263) oraz przepisami:

- rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem

paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt,

- rozporządzenia (WE) nr 1935/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 października 2004 r. w sprawie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz uchylającym dyrektywy 80/590/EWG i 89/109/EWG,
- rozporządzenia (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy, rozporządzeniu (WE) nr 1830/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2003 r. dotyczącym możliwości śledzenia i etykietowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie oraz możliwości śledzenia żywności i produktów paszowych wyprodukowanych z organizmów zmodyfikowanych genetycznie i zmieniającym dyrektywę 2001/18/WE oraz rozporządzeniu (WE) nr 1946/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie transgranicznego przemieszczania organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Rejestracja i zatwierdzanie zakładów spożywczych

Zgodnie z prawem wszystkie zakłady spożywcze muszą być zarejestrowane i zatwierdzone. Rejestracja i zatwierdzanie są prowadzone przez inspektorów PSSE na szczeblu powiatowym w następstwie wniosku złożonego przez podmiot prowadzący przedsiębiorstwo spożywcze.

Metody i techniki kontroli:

Kontrole i pobieranie próbek do badań odbywają się zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 882/2004 oraz procedur kontroli wprowadzonych zarządzeniami Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 9 czerwca 2014 r.:

- PK/BŻ/01 „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”;
- PK/NG/01 „Procedura urzędowej kontroli spełnienia wymagań zdrowotnych przez żywność oraz materiały i wyroby przeznaczony do kontaktu z żywnością objęte kontrolą graniczną”;
- Procedura PP/BŻ/01 „Procedura pobierania próbek żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz próbek sanitarnych”.

W procedurze PK/BŻ/01 „Procedura urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością” obiekty sektora spożywczego objęte nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej zostały podzielone na kategorie na podstawie oceny ryzyka z uwzględnieniem mikrobiologicznych i chemicznych kryteriów żywności. Nadzorowane obiekty

zostały podzielone na obiekty o trzech kategoriach ryzyka: wysokim, średnim i niskim. W zależności od przyznanych ocen obiekty o wysokiej kategorii ryzyka kontrolowane są nie rzadziej niż co 12 miesięcy; obiekty o średniej kategorii ryzyka kontrolowane są nie rzadziej niż raz na 18 miesięcy, natomiast obiekty o niskiej kategorii ryzyka kontrolowane są nie rzadziej niż raz na 24 miesiące.

Priorytety kontroli, przydział środków

Urzędowa kontrola produkcji i obrotu żywności pochodzenia roślinnego oraz obrotu żywności pochodzenia zwierzęcego, obrotu oraz produkcji materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadzana jest zgodnie z terminami, rodzajami i zakresami, przyjętymi w programach kontroli kompleksowych i tematycznych oraz harmonogramach i w każdym przypadku podejrzenia lub uzyskania informacji o uchybieniach zagrażających zdrowiu lub życiu człowieka zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt oraz procedurą PK/HŻ/01 „Urzędowa kontrola żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością”.

Przy ustalaniu priorytetów kontroli dla WSSE oraz wytycznych dla podległych PSSE /GSSE uwzględniane są:

- wytyczne GIS do planowania i działalności PIS na rok następny,
- plan pobierania próbek i badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu w PIS, opracowany przez GIS,
- specyfika nadzorowanych obiektów na terenie województwa,
- wyniki kontroli przeprowadzonych w poprzednim okresie w obiektach żywności, żywienia i przedmiotów użytku,
- wejście w życie nowych przepisów prawa żywnościowego,
- wyniki kontroli merytorycznych pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku w podległych PSSE/GSSE w poprzednim okresie.

Plany lub programy kontroli wymagane przez ustawodawstwo wspólnotowe włączane do systemów kontroli.

Państwowa Inspekcja Sanitarna corocznie opracowuje jednolity ramowy plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu. Ww. plan jest opracowywany w Głównym Inspektoracie Sanitarnym (GIS) corocznie we współpracy z jednostkami badawczo – rozwojowymi i innymi podmiotami współpracującymi z GIS w tym zakresie na szczeblu centralnym.

Poszczególne kierunki badań oraz grupy i podgrupy asortymentu wybierane są na podstawie:

- zakresu kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
- obowiązujących przepisów prawnych w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz zaleceń i wytycznych Komisji Europejskiej,
- najczęściej występujących potencjalnych zagrożeń zdrowia ludzi wynikających ze spożycia żywności, oceny ryzyka,
- dotychczasowych wyników badań naukowych i monitoringowych w zakresie bezpieczeństwa żywności,
- struktury spożycia żywności (wielkość spożycia niektórych produktów w kraju),
- bazy laboratoryjnej PIS,
- w zależności od specyfiki danego kierunku badań do opracowywania planu mogą zostać wykorzystane dodatkowo: dane na temat specyfiki polskiego rolnictwa, wielkości/ struktury spożycia niektórych produktów w kraju z wykorzystaniem danych statystycznych, i in.

Plan roczny uwzględnia zarówno wymagania obowiązujących przepisów prawnych dotyczących bezpieczeństwa żywności (w tym materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością) jak i ocenę ryzyka dokonywaną przez jednostki naukowo-badawcze.

„Plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu” jest akceptowany przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

Ww. Plan zawiera następujące części:

- I. Ogólny plan w ujęciu na poszczególne kierunki, zakresy badań oraz grupy i podgrupy środków spożywczych; część opisowa planu zawierająca szczegółowe wytyczne dla WSSE i PSSE dotyczące poszczególnych kierunków badań
- II. Tabela II – Plan pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu w uszczegółowieniu do województw; plik programu Excel
- III. Graniczna Kontrola Sanitarna; część opisowa planu zawierająca szczegółowe wytyczne dla GSSE

IV. Słowniki stanowiące podstawę podziału próbek na poszczególne grupy i podgrupy środków spożywczych oraz słownik kierunków i zakresów badań

Główny Inspektor Sanitarny określa w planie: kierunki i zakresy badań, grupy i podgrupy asortymentu i dzieli ogólną liczbę zaplanowanych do pobrania prób na poszczególne województwa. Część pierwsza planu odnosi się do kierunków i zakresów badań z podziałem na próbki zaplanowane do pobrania w ramach urzędowej kontroli i/lub monitoringu.

W ramach Planu bada się próbki w następujących kierunkach:

1. Pozostałości pestycydów
2. Metale szkodliwe dla zdrowia
3. Azotany
4. 3-MCPD
5. Zanieczyszczenia mikrobiologiczne
6. Mikotoksyny w wybranych środkach spożywczych
7. Histamina
8. Metanol i cyjanowodór
9. Dozwolone substancje dodatkowe
10. Parametry czystości substancji dodatkowych i rozpuszczalników ekstrakcyjnych
11. GMO
12. Skażenia promieniotwórcze żywności
13. Środki spożywcze poddane działaniu promieniowania jonizującego
14. Jod w soli kuchennej
15. Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego i suplementy diety
16. Żywność wzbogacana
17. Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością
18. WWA
19. Furan
20. Izomery trans kwasów tłuszczowych
21. Akryloamid
22. Gluten
23. Inne parametry np. w kierunku oceny organoleptycznej, znakowania (každorazowo) i innych parametrów w środkach spożywczych

Zawarte w ww. planie liczby próbek stanowią obligatoryjne minimum, które należy zrealizować w 100%. Natomiast przydzielenie od 25% do 30% ponad plan pozostaje w kompetencji właściwego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Ww. rezerwa ok. 25-30% próbek daje możliwość Państwowym Wojewódzkim Inspektorom Sanitarnym wykonania badań w kierunku wybranych parametrów, zgodnie ze specyfiką danego regionu czy też zgodnie z bieżącymi potrzebami – w wybranym zakresie. Ww. pula rezerwowa dotyczy próbek pobieranych:

- w przypadku podejrzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej i możliwości zagrożenia zdrowia,
- w przypadku zatruc, skarg składanych przez konsumentów
- w ramach kontroli i pobierania próbek w tych podmiotach, u których wcześniej stwierdzono przekroczenia (tzw. follow-up inforcement).

Ponadto w przypadku wystąpienia sytuacji zagrożenia zdrowia lub życia konsumentów w wyniku wystąpienia na rynku produktów lub w kierunkach badań nie objętych Planem na dany rok, Plan może ulec zmianie, modyfikacji lub uzupełnieniu w trakcie trwania roku kalendarzowego, w którym obowiązuje.

Państwowa Inspekcja Sanitarna zgodnie z kompetencjami obejmuje urzędową kontrolę i monitoring żywności pochodzenia niezwierzęcego produkowanej i wprowadzanej do obrotu oraz produktów pochodzenia zwierzęcego znajdującego się w handlu detalicznym.

Za nadzór nad procesem planowania i realizacji zadań określonych w rocznym planie pobierania próbek do badania żywności w województwie oraz sporządzaniem stosownych sprawozdań z realizacji - odpowiedzialni są Państwowi Wojewódzcy Inspektorzy Sanitarni. .

Próbki pobierane są przez wykwalifikowanych pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych szczebla powiatowego (PSSE) lub granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych (GSSE) na terenie Polski, zgodnie z planem pobierania próbek na dany rok.

Pobieranie próbek do badań odbywa się zgodnie z polskimi i europejskimi aktami prawnymi.

Do badań pobierane są próbki produktów krajowych, produktów pochodzących z terenu Unii Europejskiej oraz próbki produktów z krajów trzecich (spoza Unii Europejskiej). Próbki pobierane są z obrotu detalicznego i hurtowego, w zakładach przemysłu spożywczego i zakładach żywienia zbiorowego, a w przypadku produktów z importu również na granicy.

Sprawozdania z realizacji planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu sporządzane są w systemie półrocznym i rocznym zgodnie z zaleceniami i wytycznymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Ww. sprawozdania opracowywane są przez Wojewódzkie Stacje Sanitarne – Epidemiologiczne wg wzorów tabel - przesłanych w wersji elektronicznej przez GIS. Nadesłane do GIS służą do przygotowania raportów wysyłanych corocznie do Komisji Europejskiej i do EFSA m.in. dot. napromieniania żywności w Polsce, zanieczyszczenia warzyw azotanami czy zawartością akryloamidu w środkach spożywczych. Ponadto otrzymane od WSSE sprawozdania są następnie przesyłane do jednostek badawczo-rozwojowych, które po wnikliwej analizie wyników urzędowej kontroli i monitoringu żywności przygotowują plan pobierania próbek na rok następny.

W przypadku stwierdzenia przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń określonych w aktach prawnych, podejmowane są odpowiednie działania w celu wyeliminowania zagrożenia w ramach urzędowej kontroli oraz sytemu RASFF.

W przypadku zanieczyszczeń, dla których nie wyznaczono limitów w aktach prawnych, podejmowane są działania adekwatne do rodzaju zagrożenia.

Pracownicy GIS śledzą na bieżąco wszelkie zmiany w prawodawstwie europejskim i krajowym, współpracują z ekspertami – pracownikami jednostek naukowo-badawczych biorącymi czynny udział w pracach grup ekspertów w Komisji Europejskiej, co pozwala na szybkie reagowanie na konieczność wprowadzenia stosownych zmian w planie pobierania próbek.

Ponadto zgodnie z Rozporządzeniem nr 396/2005 w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego Państwowa Inspekcja Sanitarna posiada wieloletni program kontroli pozostałości pestycydów, który w chwili obecnej obowiązuje na lata 2015-2017, w kolejnych latach obowiązywania niniejszego MANCP ww. plan będzie uaktualniany.

Sankcje karne

W 2010 r. została znowelizowana ustawa o bezpieczeństwie żywności i żywienia oraz niektóre inne ustawy (Dz. U. Nr. 136 poz. 114) dostosowując prawo krajowe do aktualnego stanu prawa wspólnotowego z obszaru bezpieczeństwa żywności. Nowelizacja ww. ustawy uwzględniała również doświadczenia wynikające ze stosowania przepisów ustawy przez przedsiębiorców oraz organy urzędowej kontroli żywności w praktyce.

W ustawie zostały wprowadzone m.in. zmiany w rozdziale dotyczącym Przepisów karnych, które mają na względzie objęcie odpowiedzialnością karną, orzekaną w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Karze grzywny podlega ten:

- ✓ kto, nie wykonuje czynności w zakresie identyfikacji dostawców lub odbiorców żywności wbrew obowiązkowi określone w art. 18 rozporządzenia nr 178/2002,
- ✓ kto, nie wdraża w zakładzie procedur opartych na zasadach systemu HACCP wbrew obowiązkowi określone w art. 5 rozporządzenia nr 852/2004 lub nie przestrzega obowiązujących wymagań higienicznych,
- ✓ kto, zatrudnia osoby, co do których stwierdzone zostały przeciwwskazania do wykonywania prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia na inne osoby wbrew zakazowi, o którym mowa w rozdziale VIII ust. 2 rozporządzenia nr 852/2004 lub osoby nieposiadające orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych o braku przeciwwskazań do wykonywania prac, przy wykonywaniu których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia na inne osoby wbrew obowiązkowi określone w art. 59 ust. 2,
- ✓ kto, nie przestrzega w zakładzie działającym na rynku materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością zasad dobrej praktyki produkcyjnej wbrew obowiązkowi określone w art. 4 rozporządzenia nr 2023/2006,
- ✓ kto, prowadzi proces recyklingu materiałów i wyrobów z tworzyw sztucznych, bez zezwolenia Komisji wydanego na zasadach określonych w art. 4-8 rozporządzenia nr 282/2008 lub w sposób niezgodny z warunkami określonymi w tym zezwoleniu,
- ✓ kto, prowadzi działalność w zakresie produkcji lub obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością, w tym materiałami i wyrobami z tworzyw sztucznych pochodzącymi z recyklingu, bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów w trybie i na zasadach określonych w art. 63,

Ponadto zmiana ustawy wprowadziła kary pieniężne w przypadku rozpoczęcia przez przedsiębiorców prowadzenia działalności bez złożenia wniosku o zarejestrowanie zakładu lub bez uzyskania decyzji o zatwierdzenie zakładu.

Zostały dopracowane kary pieniężne w zależności o dokonanego przewinienia:

- ✓ kto, nie przestrzega wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, w tym w zakresie prezentacji, reklamy i promocji,
- ✓ kto, nie przestrzega wymagań w zakresie znakowania aromatów,
- ✓ kto, nie przestrzega wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, określonych w przepisach rozporządzenia nr 1333/2008 oraz rozporządzenia 1334/2008
- ✓ kto, wprowadza do obrotu jako żywność produkt niebędący żywnością
- ✓ kto, nie wycofuje z obrotu środka spożywczego szkodliwego dla zdrowia lub życia człowieka, środka spożywczego zepsutego oraz środka spożywczego zafałszowanego

- podlega karze pieniężnej do pięciokrotnej wartości brutto zakwestionowanej ilości środka spożywczego lub produktu niebędącego żywnością wprowadzonego do obrotu jako żywność
- ✓ kto, prowadzi działalność w zakresie produkcji lub obrotu żywności bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów lub o zatwierdzenie zakładu i wpis do rejestru zakładów lub wbrew decyzji o odmowie zatwierdzenia zakładu w trybie i na zasadach określonych w art. 6 rozporządzenia nr 852/2004 oraz przepisów ustawy
  - podlega karze pieniężnej w wysokości do 5000 zł, nie mniej jednak niż 1000 zł,
- ✓ kto, produkuje lub wprowadza do obrotu żywność w zakresie niezgodnym z decyzją o zatwierdzeniu zakładu
  - podlega karze pieniężnej nie mniejszej niż 500 zł.

IJHARS

IJHARS w 2005 roku wdrożyła system zarządzania jakością zgodny z wymaganiami normy PN – EN ISO 9001:2009 „Systemy zarządzania jakością. Wymagania”, w zakresie nadzoru nad jakością handlową artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji, w tym wywożonych i sprowadzanych z zagranicy oraz wykonywania zadań w ramach realizacji polityki rolnej państwa.

W 2012 roku zakres certyfikacji został poszerzony i objęto nim również przeciwdziałanie zagrożeniom korupcyjnym w IJHARS.

Zadania związane z kontrolami urzędowymi są wykonywane przy wykorzystaniu właściwych metod i technik kontroli takich jak nadzór, audyt, pobieranie próbek oraz ich analiza.

Planowanie i przeprowadzanie kontroli odbywa się zgodnie z głównymi zasadami zawartymi w procedurze PG-BKJ-01 „Planowanie kontroli oraz opracowywanie informacji zbiorczych z przeprowadzonych kontroli” i w Instrukcji BKJ-01-IR-01 Organizacja, planowanie oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników Inspekcji JHARS” oraz procedurze PG-BKE-01 „Kontrole ex-post” i instrukcji BKE-01-IR-01 „Przeprowadzanie kontroli ex-post przez wojewódzkie inspektoraty” zasad planowania kontroli ex-post.

Podstawowe kierunki działań kontrolnych IJHARS wyznacza *Roczny ramowy plan kontroli*. Zgodnie z przyjętym w Inspekcji sposobem planowania, uwzględnia się następujące kryteria kwalifikujące poszczególne tematy do postępowania kontrolnego w danym roku:

- zadania ustawowe, tj. zadania wynikające z ustawy z dnia 21 grudnia 2000 roku o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych oraz z innych ustaw, w których zostały określone kompetencje Inspekcji,

- propozycje tematów kontroli zgłoszone przez MRiRW i inne instytucje współpracujące z Inspekcją,
- tematy kontroli wynikające z analizy ryzyka obejmującej informacje z innych instytucji oraz wyniki kontroli Inspekcji JHARS z lat poprzednich.

Roczny ramowy plan kontroli jest zatwierdzany przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, a następnie przekazywany do realizacji Wojewódzkim Inspektorom Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Na podstawie *Rocznego ramowego planu kontroli* opracowywane są *Wytyczne kwartalne do planu kontroli WIJHARS*, określające szczegóły dotyczące poszczególnych zaplanowanych tematów kontroli, tj. przede wszystkim cel i podstawowe założenia kontroli, zasięg i termin realizacji kontroli, liczbę jednostek przewidzianych do kontroli oraz ilość próbek poszczególnych artykułów rolno-spożywczych jaka ma zostać pobrana podczas kontroli i poddana analizom laboratoryjnym.

Do każdego tematu kontroli zawartego w w/w *Wytycznych kwartalnych* przygotowywany jest *Program kontroli*, który zawiera szczegółowe wskazówki dotyczące realizacji konkretnego tematu kontroli.

Zarówno *Wytyczne kwartalne* jak i *Programy kontroli* są zatwierdzane przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i przekazywane Wojewódzkim Inspektorom JHARS.

Zasady planowania kontroli oraz przeprowadzania kontroli określone są w zatwierdzonej przez Głównego Inspektora JHARS w *Instrukcji w sprawie organizacji, planowania oraz szczegółowych zasad i trybu postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników JHARS*.

Przepisy prawne i umowy, w których są zawarte wymagania dotyczące realizowanych zadań, są nadzorowane zgodnie z zasadami określonymi w procedurze PG-S-01 „Nadzór nad dokumentami i zapisami”.

Zasady nadzorowania poszczególnych kontroli przez Inspekcję zostały określone w formie Instrukcji. Mają one za zadanie ujednoczyć we wszystkich Wojewódzkich Inspektoratach sposób przeprowadzania kontroli oraz ich tryb postępowania: Aktualnie obowiązują następujące Instrukcje:

- Instrukcja Nr BKJ-01-IR-01 „Organizacja, planowanie oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli i oceny jakości handlowej przez pracowników Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych”,
- Instrukcja BKJ-01-IR-02 „Zasady i tryb postępowania podczas przeprowadzania kontroli wyrobów winiarskich uzyskanych z winogron pochodzących z upraw własnych”,

- Instrukcja BKJ-01-IR-03 „Wypełniania protokołu pobierania próbek artykułów rolno-spożywczych”,
- Instrukcja BKJ-01-IR-04 „Organizacja, planowanie oraz szczegółowe zasady i tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli jakości handlowej świeżych owoców i warzyw przez pracowników Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych”,
- Instrukcja BKJ-01-IR-05 „Kontrola jakości świeżych owoców i warzyw. Zintegrowany System Informatyczny IJHARS”,
- Instrukcja BKJ-02-IR-01 „Zasady i tryb postępowania opiniowania warunków techniczno-technologicznych w zakresie wyrobu i/lub rozlewu wyrobów winiarskich”,
- Instrukcja BKJ-03-IR-01 „Zasady i tryb postępowania podczas wykonywania działań związanych z certyfikacją chmielu i produktów chmielowych”,
- Instrukcja BKJ-07-IR-01 „Tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli prawidłowości klasyfikacji tusz wołowych w systemie EUROP”,
- Instrukcja BKJ-07-IR-02 „Tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli prawidłowości klasyfikacji tusz wieprzowych w systemie EUROP”,
- Instrukcja BKJ-07-IR-03 „Tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli warunków wprowadzania do obrotu wołowiny pochodzącej z bydła w wieku do dwunastu miesięcy”,
- Instrukcja BKJ-08-IR-01 „Tryb postępowania przy wykonywaniu kontroli prawidłowości przekazywania danych rynkowych dotyczących wołowiny”,
- Instrukcja BKJ-09-IR-01 „Tryb postępowania przy zwalnianiu podmiotów z obowiązku znakowania jaj, w przypadku gdy jaja są kierowane do przemysłu spożywczego bezpośrednio z miejsca produkcji”,
- Instrukcja BKJ-06-IR-01 „Tryb postępowania przy wykonywaniu nadzoru nad mięsem wołowym pochodzącym z dorosłego bydła płci męskiej”,
- Instrukcja BKJ-02-IR-02 „Szczegółowe zasady i tryb postępowania wojewódzkich inspektorów Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przy wydawaniu i cofaniu handlowcom zezwoleń na korzystanie ze specjalnego wzoru oznakowania opakowań owoców i warzyw”,
- Instrukcja BOL-01-IR-05 „Zasady i tryb postępowania IJHARS na podstawie przepisów ustawy o opłacie skarbowej”.
- Instrukcja BOL-01-IR-01 w sprawie zasad i trybu postępowania IJHARS na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego”.
- Instrukcja BOL-01-IR-04 w sprawie zasad i trybu postępowania wojewódzkich inspektorów JHARS w sprawach o wykroczenia.

- Instrukcja BOL-01-IR-03 „Zasady i tryb postępowania wojewódzkich inspektorów JHARS na podstawie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
- Instrukcja BOL-01-IR-02 w sprawie zasad i trybu postępowania IJHARS przy nakładaniu kar pieniężnych za naruszenie przepisów o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.
- Instrukcja BOL-01-IR-06 „Postępowanie IJHARS w przypadku gdy wyniki analiz laboratoryjnych wykazują niezgodność jakości produktu z przepisem lub deklaracją.
- Instrukcja BKE-01-IR-01 „Przeprowadzanie kontroli ex-post przez wojewódzkie inspektoraty JHARS”;
- Procedura PG-BRE-01 „Kontrola upoważnionych jednostek certyfikujących”
- PG-BRE-02 „Kontrole sprawdzające w zakresie prawidłowości kontroli przeprowadzonych przez jednostki certyfikujące u producentów ekologicznych”
- Procedura PG-BRE-06: Koordynacja przeprowadzania kontroli zgodności ze specyfikacją procesu produkcji produktów regionalnych i tradycyjnych”
- Instrukcja BRE-06-IR-01 „Przeprowadzanie kontroli procesu produkcji produktu rolnego lub środka spożywczego ze specyfikacją”

Kontrole IJHARS w zakresie przestrzegania przepisów o rolnictwie ekologicznym

Kontrola znakowania produktów konwencjonalnych

Podczas wszystkich kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, będzie sprawdzane oznakowanie produktów konwencjonalnych w celu stwierdzenia, czy w oznakowaniu tym nie występują elementy zastrzeżone wyłącznie dla produktów ekologicznych.

Kontrola producentów ekologicznych

W ramach nadzoru nad produkcją ekologiczną, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy *o rolnictwie ekologicznym*, przeprowadzane będą kontrole producentów ekologicznych.

W ramach kontroli produkcji ekologicznej będą pobierane próbki do badań laboratoryjnych.

Próbki będą pobierane przede wszystkim w przypadku wystąpienia podejrzeń, że producent zastosował środki produkcji niedozwolone w produkcji metodami ekologicznymi (m.in. pestycydy, konserwanty, syntetyczne środki słodzące) lub że produkty mogą być zanieczyszczone GMO.

Kontrole sprawdzające u producentów w rolnictwie ekologicznym

Nadzór sprawowany przez IJHARS w rolnictwie ekologicznym polega na sprawdzeniu prawidłowości kontroli przeprowadzanych przez jednostki certyfikujące u ekologicznych producentów, jak również polega na sprawdzeniu, czy prowadzona przez tych producentów produkcja ekologiczna jest zgodna z przepisami dotyczącymi rolnictwa ekologicznego. Kontrole sprawdzające będą wykonywane przez inspektorów wojewódzkich inspektoratów JHARS.

W ramach czynności sprawdzających będą pobierane próbki do badań laboratoryjnych, przede wszystkim w przypadku wystąpienia podejrzeń, że producent zastosował środki produkcji niedozwolone w produkcji metodami ekologicznymi lub że produkty mogą być zanieczyszczone GMO.

Audyty jednostek certyfikujących w rolnictwie ekologicznym

Główny Inspektor JHARS, w ramach sprawowanego nadzoru, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy *o rolnictwie ekologicznym*, przeprowadzać będzie audyty w jednostkach certyfikujących działających w zakresie rolnictwa ekologicznego. W każdej jednostce certyfikującej będzie przeprowadzony przynajmniej jeden audyt rocznie. Zakres kontroli będzie zróżnicowany i dostosowany do potrzeb sprawowanego nadzoru, w tym m.in. będzie uwzględniał sprawdzenie wszystkich zagadnień, wymaganych z mocy prawa.

Współpraca IJHARS z innymi organami urzędowej kontroli żywności w celu zapewnienia skuteczności nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną

W celu zapewnienia skuteczności nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną IJHARS współpracować będzie z:

- Inspekcją Handlową,
- Inspekcją Weterynaryjną,
- Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa,
- Polskim Centrum Akredytacji.

Obowiązek współpracy IJHARS z wymienionymi inspekcjami oraz PCA, w zakresie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną, wynika z art. 14 – 16 ustawy *o rolnictwie ekologicznym oraz art. 92 c ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008*.

Szczegółowe warunki i sposób współpracy przy sprawowaniu wspomnianego nadzoru, określają porozumienia zawarte pomiędzy Głównym Inspektorem JHARS i szefami pozostałych inspekcji oraz PCA.

Kontrole w zakresie przestrzegania przepisów o produktach posiadających chronione nazwy pochodzenia (ChNP), chronione oznaczenia geograficzne (ChOG) lub będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami (GTS).

Kontrola znakowania produktów wykorzystujących renomę ChNP, ChOG lub GTS a nie odpowiadające specyfikacji

W ramach kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, będzie sprawdzane oznakowanie produktów nieodpowiadających specyfikacjom, na podstawie których Komisja Europejska zarejestrowała nazwę produktu jako ChNP, ChOG lub GTS. Kontrola ta ma na celu wyeliminowanie z obrotu produktów, których oznakowanie narusza przepisy dotyczące ochrony produktów posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG lub GTS.

Kontrola producentów produktów rolnych i środków spożywczych posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG lub GTS (kontrola urzędowa)

Kontrole te mają na celu sprawdzenie, czy producenci, którym wojewódzki inspektor JHARS wydał świadectwo jakości potwierdzające zgodność procesu produkcji ze specyfikacją, spełniają wymagania specyfikacji w ciągu całego okresu ważności ww. świadectwa jakości. Kontrole te będą przeprowadzane m.in. w trakcie zaplanowanych kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

Kontrole zgodności procesu produkcji ze specyfikacją (kontrole przeprowadzane na wniosek i koszt producenta)

Kontrole zgodności procesu produkcji produktów posiadających ChNP, ChOG lub GTS przeprowadzane będą przez wojewódzkich inspektorów JHARS na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. *o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych* (Dz. U z 2005 r. Nr 10, poz. 68 z późn. zm.).

Kontrole jednostek certyfikujących produkty posiadające ChNP, ChOG lub GTS

Główny Inspektor JHARS, w ramach sprawowanego nadzoru, o którym mowa w art. 39 ust. 1 pkt 2 ustawy *o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych*

oraz o produktach tradycyjnych, przeprowadzać będzie kontrole we wszystkich jednostkach certyfikujących przeprowadzających kontrole zgodności procesu produkcji produktów posiadających ChNP, ChOG lub GTS ze specyfikacją. Zakres kontroli będzie zróżnicowany i dostosowany do potrzeb sprawowanego nadzoru.

Kontrole sprawdzające u producentów

W ramach sprawowanego nadzoru nad jednostkami certyfikującymi, Inspekcja przeprowadzać będzie czynności sprawdzające prawidłowość kontroli przeprowadzanych u producentów przez inspektorów upoważnionych jednostek certyfikujących w zakresie produktów posiadających zarejestrowane nazwy jako ChNP, ChOG, GTS.

IH

Postępowanie organów IH, m.in. w odniesieniu do kontroli żywności zostało określone w następujących aktach prawnych w:

- ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. *o Inspekcji Handlowej* (Dz. U. z 2014 r. poz. 148 t.j.),
- ustawie z dnia 2 lipca 2004r. *o swobodzie działalności gospodarczej* (Dz.U. z 2013r. poz.672, ze zm.) - rozdział 5,
- rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2012 r. *w sprawie szczegółowego trybu pobierania i badania próbek produktów przez organy Inspekcji Handlowej* (Dz.U. 2012, poz. 496),
- rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 września 2001 r. *w sprawie określenia regulaminu organizacji i działania stałych polubownych sądów konsumenckich* (Dz.U. Nr 113, poz. 1214),
- rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2001r. *w sprawie zasad organizacji wojewódzkich inspektoratów Inspekcji Handlowej* (Dz.U. Nr 81, poz. 879).

Do postępowania przed organami Inspekcji Handlowej w zakresie nieuregulowanym ww. ustawą o Inspekcji Handlowej stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

Organy Inspekcji Handlowej ustawowe zadania wykonują na podstawie okresowych planów kontroli. Jeśli wymaga tego interes konsumentów podejmowane są również kontrole nieplanowe (doraźne) zarówno o zasięgu ogólnokrajowym jak i lokalnym.

Planowanie działalności kontrolnej Inspekcji Handlowej polega na ustaleniu jej kierunków działania, planu kontroli Inspekcji Handlowej, planów pracy kontrolnej wojewódzkich

inspektoratów. Kierunki działania ustalane są na okres obowiązywania rządowej polityki konsumenckiej, natomiast plan kontroli raz na rok kalendarzowy.

Plan kontroli dla całej Inspekcji Handlowej uwzględnia zadania ustawowe Inspekcji Handlowej, kierunki działania oraz:

- sytuację na rynku, mającą wpływ na ochronę interesów konsumentów,
- propozycje zgłaszane przez wojewódzkich inspektorów IH,
- informacje przekazywane przez konsumentów organom IH,
- wnioski organów administracji rządowej i samorządowej oraz organizacji pozarządowych, do których należy ochrona interesów konsumentów.

Kierunki działania Inspekcji Handlowej oraz plan kontroli opracowuje Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Plany pracy kontrolnej Wojewódzkich Inspektoratów IH ustalają wojewódzcy inspektorzy Inspekcji Handlowej w okresach kwartalnych uwzględniając w nich :

- ww. roczny plan kontroli,
- potrzeby określone przez wojewodów,
- wnioski zgłaszane przez organy administracji samorządowej, w tym propozycje powiatowych (miejskich) rzeczników konsumentów,
- informacje zgłaszane przez konsumentów,
- wnioski zgłaszane przez organizacje, których celem statutowym jest ochrona interesów konsumentów.

Plany kontroli zawierają plany pobierania próbek, które następnie szczegółowo określone są w programach kontroli przygotowywanych dla konkretnych tematów kontroli.

Oprócz procedur kontrolnych określonych ww. ustawie o Inspekcji Handlowej i jej aktach wykonawczych oraz ustawie o działalności gospodarczej szczegółowe informacje w zakresie postępowania organów Inspekcji Handlowej zawierają Zalecenia Prezesa UOKiK na bieżąco aktualizowane do zmieniających się przepisów prawnych. Zalecenia stanowią odpowiedź na problemy, z którymi najczęściej spotykają się inspektorzy w trakcie przeprowadzanych kontroli z jednoczesnym podaniem zalecanych rozwiązań. Szczegółowe wskazówki w zakresie zastosowania określonych procedur, metod kontroli oraz założeń organizacyjnych kontroli zawarte są w programach kontroli opracowywanych na bieżąco do każdego tematu kontroli. Wytyczne w sprawie programów kontroli zostały wprowadzone Zarządzeniem nr 39/2009 Prezesa Urzędu Ochrony

Konkurencji i Konsumentów z dnia 10 lipca 2009 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych – „Zasady dotyczące przygotowania programów kontroli oraz raportów i informacji z wyników kontroli realizowanych w ramach rocznych planów kontroli Inspekcji Handlowej”.

3.2 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE PRAWA PASZOWEGO

Ustawa z dnia 22 lipca 2006 roku o paszach (Dz. U. Nr 144, poz. 1045) - Plan Urzędowej Kontroli Pasz.

W roku 2004 Polska wprowadziła po raz pierwszy urzędowy monitoring pasz. Powyższy dokument składa się z następujących części:

1. Część 1 - Założenia ogólne wraz z przywołaniem wszystkich przepisów prawnych wspólnotowych i krajowych.
2. Część 2 – Bezpieczeństwo cz. I - Zakres badań laboratoryjnych ze szczegółowym określeniem rodzaju badanego czynnika, wskazanie laboratorium badającego, liczba próbek przewidzianych do badania w danym roku, częstotliwość urzędowych kontroli w poszczególnych sektorach zajmujących się wytwarzaniem i obrotem środkami żywienia zwierząt, w tym również w gospodarstwach żywiących zwierzęta.
  - Plan pobierania próbek pasz w poszczególnych województwach z uwzględnieniem miejsca pobrania próbki oraz rodzaju paszy.
  - Wykaz laboratoriów ZHW oraz podlegających im terytorialnie WIW w zakresie badań w określonym kierunku.
3. Część 3 - Bezpieczeństwo cz. II - określa jakość handlową i substancje niepożądane pochodzenia roślinnego w odniesieniu do pasz (układ praktyczny identyczny jak powyżej).
4. Część 4 – Plan pobierania próbek monitoringowych dla Granicznych Inspektoratów Weterynarii.
5. Część 5 - Opis analizy ryzyka jakiej należy wykonać w trakcie urzędowej kontroli pasz.
6. Część 6 – Interpretacja wyników badań laboratoryjnych.
7. Część 7 – Raportowanie wyników urzędowej kontroli pasz.
8. Część 8 – Opis procedur wyjaśniających obowiązujących w przypadku stwierdzenia niezgodności.
9. Część 9 – Szkolenia dla Wojewódzkich i Powiatowych Inspektorów ds. pasz

10. Część 10 – Wykaz aktualnych cen badań laboratoryjnych

11. Część 11 – Częstotliwość urzędowych kontroli

Kontrola oraz pobieranie próbek pasz odbywa się zgodnie z rozporządzeniem (WE) 882/2004 oraz rozporządzeniem Komisji (WE) 152/2009 ustanawiającym metody pobierania próbek i dokonywania analiz do celów urzędowej kontroli pasz (Dz. Urz. UE L Nr 54 z 26.02.2009, s. 1, z późn. zm.).

Procedury:

1. Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr nr GIWpr-02010-4/2014 z dnia 11 kwietnia 2014 roku *w sprawie zasad postępowania Inspekcji Weterynaryjnej przy nadzorze nad wykorzystaniem nawozów organicznych i polepszaczy gleby, wytworzonych z produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, produktów pochodnych lub z udziałem tych produktów oraz stwierdzenia niedozwolonych białek pochodzenia zwierzęcego w paszach*

2. Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr nr GIWpr-02010-3/2014 z dnia 11 kwietnia 2014 roku *w sprawie procedur obowiązujących przy nadzorze i kontroli zagospodarowania ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych przez podmioty sektora utylizacyjnego oraz zasad postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie potwierdzania przesyłek ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych w systemie TRACES*

Celem powyższych Instrukcji jest ujednoczenie zasad postępowania organów IW.

Częstotliwość urzędowych kontroli

System nadzoru nad paszami, kompetencje i odpowiedzialność właściwych organów określa ustawa o paszach. Zgodnie z przytoczoną ustawą organem kontrolnym sprawującym nadzór nad całym sektorem paszowym (począwszy od produkcji pierwotnej pasz aż do żywienia zwierząt gospodarskich, od których pozyskiwane są produkty jadalne) jest Powiatowy Lekarz Weterynarii z wyłączeniem wytwarzania i obrotu paszami leczniczymi, gdzie nadzór sprawuje Wojewódzki Lekarz Weterynarii.

Częstotliwość urzędowych kontroli dla poszczególnych podmiotów sektora paszowego (wytwarzanie, obrót, stosowanie) jest określana na poziomie Głównego Inspektoratu Weterynarii w oparciu o wyniki dotychczasowych kontroli, wyniki monitoringu, analizę ryzyka oraz pojawiające się sytuacje kryzysowe w sektorze paszowym.

Dodatkowo GLW przygotował szereg list kontrolnych (Protokoły pokontrolne):

- Hurtowni produktów leczniczych weterynaryjnych;
- Zakładów utylizacyjnych
- Zakładów wykonujących czynności pośrednie na ubocznych produktach pochodzenia zwierzęcego oraz składów
- Podmiotów zbierających padłe zwierzęta;
- Spalarni i współspalarni;
- Gospodarstw stosujących nawozy organiczne i polepszacze gleby;
- Zakładów wytwarzających karmę dla zwierząt domowych;
- Ferm zwierząt futerkowych;
- Schronisk dla zwierząt produkujących karmy;
- Działalności w sektorze paszowym;
- Gospodarstw, w których stosuje się produkty lecznicze weterynaryjne lub pasze lecznicze;
- Wytwórni pasz leczniczych;
- Dystrybutorów pasz leczniczych;
- Gospodarstw wytwarzających pasze nieprzeznaczone do obrotu oraz stosujących pasze.

W Głównym Inspektoracie Weterynarii znajduje się podpunkt krajowy systemu RASFF do którego przekazywane są powiadomienia z terenu całego kraju. Podpunkt znajdujący się w Głównym Inspektoracie Weterynarii, zgodnie ze swoją właściwością przekazuje zgłoszenia dotyczące zagrożeń stwierdzonych w sektorze paszowym do punktu krajowego znajdującego się w Głównym Inspektoracie Sanitarnym.

Biorąc pod uwagę fakt, że jedyną służbą kontrolną nadzorującą wszystkie aspekty związane z nadzorem nad wytwarzaniem, obrotem i stosowaniem pasz jest IW należy uznać, że w tym dziale nie istnieją tzw. strefy nie objęte nadzorem.

Weterynaryjna kontrola graniczna wszelkiego rodzaju pasz przeznaczonych do żywienia zwierząt jest przeprowadzana przez Granicznego Lekarza Weterynarii.

3.3 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE PRAWA O ZDROWIU I DOBROSTANIE ZWIERZĄT

3.3.1 ZDROWIE ZWIERZĄT

Wścieklizna

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.), wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliźnie, przeprowadzanemu przez wojewódzkiego lekarza weterynarii.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. *w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie* (Dz. U. poz. 1737) szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklizny, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy do roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklizny w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklizny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. *o stanie klęski żywiołowej* (Dz. U. Nr 62, poz. 558, z późn. zm.) mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Liczba dawek szczepionki nie może być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni, na której przeprowadza się szczepienia ochronne.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Badania monitoringowe wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* (Dz. U. Nr 282, poz. 2813, z późn. zm.). Zgodnie z tym rozporządzeniem, w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i zuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej jest przeprowadzana przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *o Inspekcji Weterynaryjnej*, z wykorzystaniem następujących badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- 2) izolacji wirusa wścieklizny na myszach;
- 3) izolacji wirusa wścieklizny na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- 4) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących są przeprowadzane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *o Inspekcji Weterynaryjnej*. Monitoring wykonuje się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- 2) szlifów kostnych zuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin);
- 3) testu seroneutralizacji (RFFIT – rapid fluorescent focus inhibition test) – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy (skrzep z serca lub płyn z klatki piersiowej);

- 4) testu ELISA – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy;
- 5) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

Liczba przypadków wścieklizny na terenie RP

rok	Zwierzęta domowe	Zwierzęta wolno żyjące
2003	74	314
2004	22	114
2005	36	102
2006	19	63
2007	15	55
2008	5	24
2009	0	8
2010	22	129
2011	34	126
2012	38	219
2013	42	162

Gąbczasta encefalopatia bydła

Zapobieganie, kontrola i zwalczanie BSE są przeprowadzane zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 999/2001 z dnia 22 maja 2001 r. *ustanawiającym zasady dotyczące zapobiegania, kontroli i zwalczania niektórych przenośnych gąbczastych encefalopatii* (Dz. Urz. WE L 147 z 31.05.2001, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 32, str. 289, z późn. zm.), z uwzględnieniem zasad, o których mowa w decyzji Komisji 2009/719/WE z dnia 28 września 2009 r. *upoważniającej niektóre państwa członkowskie do zmiany swoich rocznych programów monitorowania BSE* (Dz. Urz. UE L 256 z 29.09.2009, str. 35, z późn. zm.).

Środki zapobiegawcze oraz zwalczanie polega na usuwaniu zwierząt ze stad, w których stwierdzono przypadki BSE, zabiciu zwierząt należących do kohorty oraz potomstwa, aktywnym nadzorze nad grupą bydła przeznaczonego do uboju w celu spożycia przez ludzi oraz bydła należącego do grupy ryzyka (zwierzęta padłe, poddane ubojowi z konieczności, wykazujące nietypowe objawy w trakcie badania przedubojowego, w tym zwierzęta, które doznały urazów w trakcie transportu lub w rzeźni, lub zostały zabite w ramach zwalczania choroby zakaźnej

zwierząt,). Do dnia 1 lipca 2011 r. wiekiem kwalifikującym do badania w kierunku BSE było poddawanego normalnemu ubojowi był wiek powyżej 30 miesięcy życia, natomiast u zwierząt należących do grupy ryzyka – wiek powyżej 24 miesięcy życia.

Decyzja 2009/719/WE zezwala państwom członkowskim na zmiany swoich programów BSE. Decyzją 2011/358/UE z dnia z dnia 17 czerwca 2011 r. zmieniająca decyzję 2009/719/WE upoważniającą niektóre państwa członkowskie do zmiany swoich rocznych programów monitorowania BSE wprowadzono zmiany do decyzji 2009/719/WE, polegające na podwyższeniu wieku bydła poddawanego normalnemu ubojowi oraz zwierząt z grupy ryzyka. W związku z tym, od dnia 1 lipca 2011 r. wiekiem, który kwalifikował bydło do badania w kierunku BSE był wiek powyżej 72 miesięcy życia, natomiast bydła należące do grupy ryzyka – wiek powyżej 48 miesięcy życia. Dnia 4 lutego 2013 r. weszła w życie kolejna decyzja wykonawcza Komisji 2013/76/UE zmieniająca decyzję 2009/719/WE upoważniającą niektóre państwa członkowskie do zmiany swoich rocznych programów monitorowania BSE. Dała ona państwom członkowskim możliwość zmiany dotychczasowych rocznych programów monitorowania. W związku z tym Polska zdecydowała się na utrzymanie badań bydła poddawanego normalnemu ubojowi, a wiekiem kwalifikującym do takiego badania jest wiek powyżej 96 miesiąca życia. Zmiana ta weszła w życie od dnia 1 stycznia 2014 r. Zwierzęta należące do grupy ryzyka nadal są kwalifikowane do badania w kierunku BSE w wieku powyżej 48 miesięcy życia.

Liczba przypadków BSE na terenie RP

Rok	Liczba przypadków BSE	Bydło poddane ubojowi jako zdrowe	Bydło poddane ubojowi z konieczności	Bydło z objawami klinicznymi BSE	Bydło padłe	Kohorta
2002	4	3	0	1	0	0
2003	5	4	0	1	0	0
2004	11	8	2	0	1	0
2005	20	16	0	1	2	1
2006	10	7	0	0	3	0
2007	9	6	1	0	2	0
2008	5	3	2	0	0	0
2009	4	3	0	0	1	0
2010	2	2	0	0	0	0

2011	1	1	0	0	0	0
2012	3	3	0	0	0	0
2013	1	1	0	0	0	0
Suma	75	57	5	3	9	1

Choroba niebieskiego języka

Choroba niebieskiego języka podlega obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.)

Od 2009 roku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prowadzony jest program wykrywania występowania zakażeń wirusem choroby niebieskiego języka. Obowiązek realizacji programu wynika z art. 4 rozporządzenia nr 1266/2007 z dnia 26 października 2007 r. *w sprawie przepisów wykonawczych dotyczących dyrektywy Rady 2000/75/WE w odniesieniu do kontroli, monitorowania, nadzoru i ograniczeń przemieszczeń niektórych zwierząt należących do gatunków podatnych na zakażenie chorobą niebieskiego języka.*

Program badań ma na celu:

- 1) stwierdzenie wystąpienia określonego serotypu wirusa (BTV-8) lub wykrycie wprowadzenia innych serotypów;
- 2) wykrycie dowodów przenoszenia wirusa z obszarów, gdzie wirus występuje poprzez losowe badania laboratoryjne (serologiczne) prowadzone na terytorium całego kraju

Na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 czerwca 2010 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* w celu kontroli występowania choroby niebieskiego języka, corocznie bada się próbki krwi pobrane od bydła i owiec powyżej 3 miesiąca życia, znajdujących się na obszarze powiatu, tak aby było możliwe wykrycie serokonwersji z 95% prawdopodobieństwem, przy założeniu, że odsetek zakażeń na obszarze tego powiatu wynosi 20%. Choroba niebieskiego języka dotychczas nie była notowana u sztuk rodzimych na terytorium Polski.

Gorączka Q

Przypadki gorączki Q na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlegają obowiązkowi rejestracji, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.). Na

podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 czerwca 2010 r. *zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt*, w celu kontroli występowania gorączki Q corocznie badana są przeżuwacze znajdujące się na obszarze powiatu, tak aby było możliwe wykrycie serokonwersji z 95% prawdopodobieństwem, przy założeniu, że odsetek zakażeń wynosi 20%.

Choroba ta u ludzi podlega obowiązkowemu zgłaszaniu i rejestracji. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 15 stycznia 2013 r. *w sprawie współdziałania między organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zwalczania zakażeń i chorób zakaźnych, które mogą być przenoszone ze zwierząt na ludzi lub z ludzi na zwierzęta* (Dz. U. z 2013 r., poz. 160) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny oraz Powiatowy Lekarz Weterynarii informują się wzajemnie o stwierdzeniu gorączki Q u człowieka lub zwierzęcia.

IBR/IPV

Począwszy od października 2010 r. prowadzony jest monitoring IBR/IPV u bydła. W celu kontroli występowania zakaźnego zapalenia nosa i tchawicy/ otrętu bydła corocznie bada się próbki krwi pobrane od bydła znajdującego się na obszarze powiatu. Wielkość próby została obliczona w sposób umożliwiający wykrycie chorobotwórczości na poziomie 20% przy ufności wynoszącej 95% w populacji gatunków podatnych na zakażenie

Gruźlica bydła

Gruźlica bydła podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 listopada 2004 roku *w sprawie zwalczania gruźlicy bydła* (Dz. U. Nr 258, poz. 2585).

Badania kontrolne prowadzi się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* (Dz. U. Nr 282, poz. 2813 ze zm.)

W celu kontroli występowania gruźlicy bydła corocznie tuberkulinizacją śródskórną obejmuje się 1/5 stad bydła na obszarze powiatu tak, aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu. Badaniu poddaje się zwierzęta powyżej 6 tygodnia życia.

W następstwie realizacji programu zwalczania i kontroli gruźlicy bydła na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Polska decyzją Komisji Europejskiej z dnia 23 kwietnia 2009 roku

(2009/342/WE) zmieniająca decyzję 2003/467/WE w odniesieniu do uznania niektórych regionów administracyjnych Włoch za oficjalnie wolne od gruźlicy bydła, brucelozy bydła i enzootycznej białaczki bydła, uznania niektórych regionów administracyjnych Polski za oficjalnie wolne od enzootycznej białaczki bydła oraz uznania Polski i Słowenii za państwa członkowskie oficjalnie wolne od gruźlicy bydła została uznana za kraj oficjalnie wolny od gruźlicy bydła.

Bruceloza bydła

Bruceloza bydła podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. 2008 r. Nr 213, poz. 1342) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2005 roku *w sprawie zwalczania brucelozy* (Dz. U. 2005 r. Nr 79, poz. 690).

Badania kontrolne prowadzi się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt* (Dz. U. 2004 r. Nr 282, poz. 2813 z późn. zm.).

Od 1980 roku na terytorium kraju nie stwierdzono izolacji *Brucella abortus*.

W celu kontroli występowania brucelozy bydła corocznie bada się próbki krwi pobrane od 1/5 stad bydła znajdującego się na obszarze powiatu tak, aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu. Badaniu temu poddaje się bydło powyżej 24 miesiąca życia. W następstwie realizacji programu zwalczania i kontroli brucelozy bydła na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Polska decyzją Komisji Europejskiej z dnia 5 sierpnia 2009 roku (2009/600/WE) zmieniającą decyzję 2003/467/WE w odniesieniu do uznania niektórych państw członkowskich i ich regionów za oficjalnie wolne od brucelozy bydła, została uznana za kraj oficjalnie wolny od brucelozy bydła.

Enzootyczna białaczka bydła

Enzootyczna białaczka bydła podlega obowiązkowi zwalczania na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. 2008 r. Nr 213, poz. 1342) oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2008 r. *w sprawie zwalczania enzootycznej białaczki bydła* (Dz. U. 2008 r. Nr 47, poz. 278).

Badania kontrolne w kierunku enzootycznej białaczki bydła prowadzi się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. *w sprawie*

określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. 2004 r. Nr 282, poz. 2813 ze zm.).

W celu kontroli występowania enzootycznej białaczki bydła corocznie bada się próbki krwi:

- pobrane od 1/5 stad bydła znajdujących się na obszarze powiatu należącego do regionu oficjalnie *uznanego za wolny od enzootycznej białaczki bydła* tak, aby w okresie 5 lat poddać badaniu wszystkie stada bydła znajdujące się na obszarze tego powiatu;
- pobrane od 1/3 stad bydła znajdujących się na obszarze powiatu *uznanego za urzędowo wolny od enzootycznej białaczki bydła*;
- pobrane ze wszystkich stad, w powiecie niespełniającym powyższych kryteriów

Badaniu temu poddaje się bydło powyżej 24 miesiąca życia.

W następstwie realizacji programu zwalczania i kontroli enzootycznej białaczki bydła na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, za oficjalnie wolne od enzootycznej białaczki bydła zostało uznanych 15 z 16 województw.

Salmonellozy drobiu

Począwszy od roku 2007, we wszystkich Państwach Członkowskich Unii Europejskiej realizowane są krajowe programy zwalczania *S. Enteritidis*, *S. Typhimurium*, *S. Virchow*, *S. Infantis* i *S. Hadar* w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus*, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 1003/2005 z dnia 30 czerwca 2005 r. *wdrażającym rozporządzenie Nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia powszechnego występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych gatunku Gallus gallus oraz zmieniającym rozporządzenie 2160/200*. Do chwili obecnej Polska nie osiągnęła celu unijnego w tej grupie produkcyjnej drobiu (w 2013 r. prewalencja w dorosłych stadach kur hodowlanych wynosiła ok. 1,75%).

W odniesieniu do kur niosek realizację obowiązkowych programów zwalczania rozpoczęto w roku 2008, na podstawie przepisów rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. *w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku Gallus gallus oraz zmieniającego rozporządzenie 1003/2005*. Do chwili obecnej Polska nie osiągnęła ostatecznego celu unijnego w tej grupie produkcyjnej drobiu (w 2013 r. prewalencja w dorosłych stadach kur niosek wynosiła ok. 2,40%). Jednocześnie, za wyjątkiem 2010 r., Polska corocznie osiąga cel unijny pośredni przewidujący redukcję odsetka stad zakażonych o 10%.

Realizację obowiązkowych programów dotyczących stad brojlerów rozpoczęto w 2009 r., na podstawie przepisów rozporządzenia Komisji (WE) Nr 646/2007 z dnia 12 czerwca 2007 r. *wykonującego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium u brojlerów i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1091/2005*. We wszystkich latach realizacji programu stwierdzono odsetek stad brojlerów zakażonych serotypami *Salmonella* objętymi programem poniżej ustanowionego celu unijnego tj. poniżej 1% (w 2013 r. ok. 0,2%).

Realizację obowiązkowych programów dotyczących stad indyków hodowlanych i rzeźnych rozpoczęto w 2010 r., na podstawie przepisów rozporządzenia Komisji (WE) Nr 584/2008 z dnia 20 czerwca 2008 r. *wykonującego rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania Salmonelli enteritidis i Salmonelli typhimurium u indyków*. W przypadku indyków hodowlanych jedynie w 2012 r. w 6 stadach stwierdzono zakażenie serotypami *Salmonella* objętymi programem. W pozostałych latach realizacji programu nie było stad indyków hodowlanych zakażonych przedmiotowymi serotypami *Salmonella*. W przypadku stad indyków rzeźnych we wszystkich latach realizacji programu stwierdzono odsetek stad zakażonych serotypami *Salmonella* objętymi programem poniżej ustanowionego celu unijnego tj. poniżej 1% (w 2013 r. ok. 0,3%). Przewiduje się kontynuowanie programów w ww. grupach produkcyjnych drobiu, zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach unijnych.

Grypa ptaków (Avian influenza)

Realizacja programu mającego na celu wykrycie występowania zakażeń wirusami wywołującymi grypę ptaków (Avian influenza) zmierza do potwierdzenia statusu Rzeczypospolitej Polskiej, jako państwa wolnego od grypy ptaków.

Główne korzyści wynikające z realizacji programu to:

Potwierdzenie braku występowania wirusa grypy ptaków u drobiu;

Wykrycie ewentualnych dowodów braku transmisji wirusa grypy ptaków z ptactwa dzikiego na drób poprzez losowe badania laboratoryjne na terytorium całego państwa.

Realizacja programu u drobiu:

Pobieranie próbek i badania serologiczne w gospodarstwach utrzymujących drób, przeprowadza się w celu wykrycia przeciwciał na obecność wirusa grypy ptaków, zgodnie z dyrektywą Rady 2005/94/WE z dnia 20 grudnia 2005r. w sprawie wspólnotowych środków

zwalczania grypy ptaków i uchylającą dyrektywę 92/40/EWG (Dz. Urz. UE L 10 z 14.1.2006 str. 16).

Czynny nadzór uzupełnia systemy wczesnego wykrywania ustanowione na mocy decyzji Komisji 2005/734/WE z dnia 19 października 2005r. *ustanawiającej środki bezpieczeństwa biologicznego w celu zmniejszenia ryzyka przeniesienia wysoce zjadliwej grypy ptaków spowodowanej przez wirus grypy A podtyp H5N1 z ptaków dziko żyjących na drób i inne ptaki żyjące w niewoli oraz przewidującej system wczesnego wykrywania na obszarach szczególnego ryzyka* (Dz. Urz. UE L 274 z 20.10.2005 str. 105-107) oraz II rozdziału podręcznika diagnostycznego dotyczącego grypy ptaków, zatwierdzonego decyzją Komisji 2006/437/WE z dnia 4 sierpnia 2006r. *zatwierdzającą podręcznik diagnostyczny dotyczący grypy ptaków, przewidziany w dyrektywie Rady 2005/94/WE* (Dz. Urz. UE L z 31.8.2006 str. 1-27), zwany dalej „podręcznikiem diagnostycznym”.

W ramach realizacji programu pobiera się próbki od następujących gatunków i kategorii produkcyjnych drobiu:

- 1) kury nioski;
- 2) kury nioski chowane na wolnym wybiegu;
- 3) kury reprodukcyjne;
- 4) indyki reprodukcyjne;
- 5) kaczki reprodukcyjne;
- 6) gęsi reprodukcyjne;
- 7) indyki rzeźne;
- 8) kaczki rzeźne;
- 9) gęsi rzeźne;
- 10) ptactwo łowne utrzymywane w warunkach fermowych (np. bażanty, kuropatwy);
- 11) ptaki bezgrzebieniowe (strusie).

Okres pobierania próbek do badań serologicznych w gospodarstwie jest zbieżny z okresem produkcji sezonowej dla każdej kategorii produkcyjnej drobiu, a pobieranie próbek można przeprowadzić również w rzeźni. W celu zwiększenia skuteczności oraz unikania niepotrzebnej obecności osób trzecich na terenie gospodarstwa, pobieranie próbek odbywa się w miarę możliwości jednocześnie z pobieraniem próbek do innych celów, w szczególności w ramach programów kontroli zakażeń bakteriami Salmonella.

Badanie metodą wirusologiczną na obecność wirusa grypy ptaków stosowane jest wyłącznie w przypadku uzyskania dodatnich wyników badań serologicznych.

Pobieranie próbek w gospodarstwach odbywa się od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia roku realizacji programu.

Realizacja programu u dzikiego ptactwa:

Nadzór oparty na ryzyku jest wdrażany przez prowadzenie badań laboratoryjnych przeprowadzanych u konającego dzikiego ptactwa oraz padłych ptaków, jako system nadzoru biernego na terytorium całego kraju.

W szczególności nadzorem tym objęte jest dzikie ptactwo, zwłaszcza migrujące dzikie ptactwo wodne, które objęte jest wyższym ryzykiem zakażenia i przeniesienia wirusa HPAI podtypu H5N1 tzw. „gatunki docelowe”.

Nadzorem objęte są obszary w pobliżu mórz, jezior i dróg wodnych, na których znaleziono padłe ptaki, zwłaszcza jeżeli obszary te znajdują się w pobliżu gospodarstw.

Jeżeli wymaga tego sytuacja epidemiologiczna w odniesieniu do wirusa HPAI podtypu H5N1, nadzór jest uzupełniany przez działania uświadamiające oraz aktywne poszukiwanie i monitorowanie dzikiego ptactwa padłego lub konającego, w szczególności ptaków należących do gatunków docelowych. Powodem może być wykrycie wirusa HPAI podtypu H5N1 u drobiu lub dzikiego ptactwa w sąsiadujących państwach członkowskich Unii Europejskiej i państwach trzecich lub w państwach, przez terytorium których przebiegają szlaki migracyjne dzikich ptaków. W takim przypadku uwzględnia się szczególne trasy migracji oraz gatunki dzikiego ptactwa.

Procedury pobierania próbek przeprowadza się zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym. Próbki pobiera się z kloaki i tchawicy lub jamy dziobowo-gardłowej albo z tkanek ptaków dzikich padłych lub konających do badań metodą PCR lub izolacji wirusa.

Podczas przechowywania i transportu próbek podejmuje się szczególne środki ostrożności zgodnie z rozdziałem, IV ust. 5 i 6 podręcznika diagnostycznego. Wszystkie izolaty wirusa grypy ptaków wykrytego u dzikiego ptactwa przekazuje się do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków, jeżeli nie ma zastosowania odstępstwo przewidziane w rozdziale V, ust. 4 lit. d podręcznika diagnostycznego. Wirusy podtypu H5/H7 zostają niezwłocznie przesłane do Wspólnotowego Laboratorium Referencyjnego ds. Grypy Ptaków i poddane standardowym badaniom klasyfikującym (sekwencjonowanie nukleotydów/IVPI) zgodnie z podręcznikiem diagnostycznym.

Pobieranie próbek odbywa się nie dłużej niż do dnia 31 grudnia roku realizacji programu.

W ciągu ostatnich lat (2008-2013) na terytorium Polski nie notowano przypadków wystąpienia wysoce oraz nisko zjadliwej grypy ptaków u drobiu oraz wysoce zjadliwej grypy ptaków u ptaków dzikich.

Choroba Aujeszkyego u świń

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.) choroba Aujeszkyego u świń należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi rejestracji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 3 do ustawy). Jednakże, w związku z realizacją programu zwalczania choroby Aujeszkyego u świń, choroba ta stała się jednostką podlegającą zwalczaniu. Program zwalczania choroby Aujeszkyego u świń jest realizowany od 2006 r. na obszarze województwa lubuskiego, a od 2008 r. na terytorium całej Polski.

W 2010 r., decyzją Komisji nr 2010/434/UE z dnia 6 sierpnia 2010 r., Polska została uznana za państwo Członkowskie prowadzące zatwierdzony program zwalczania choroby Aujeszkyego, co umożliwiło handel świniami z państwami członkowskimi, które również prowadzą zatwierdzony program zwalczania tej choroby.

Realizacja programu zwalczania choroby Aujeszkyego, począwszy od 2011 r., jest finansowana wyłącznie ze środków budżetu państwa. Komisja Europejska zakończyła współfinansowanie programu zwalczania choroby Aujeszkyego we wszystkich państwach członkowskich prowadzących przedmiotowy program.

Od grudnia 2012 r. zasady przedmiotowego programu wdraża nowe rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie wprowadzenia programu zwalczania i monitorowania choroby Aujeszkyego u świń (Dz. U. z 2012, poz. 1440).

W ramach programu zwalczania choroby Aujeszkyego na terytorium Polski w 2013 r. przeprowadzono badania monitoringowe w stadach wolnych od tej choroby. Ponadto, w stadach zakażonych wirusem choroby Aujeszkyego, kontynuowano zwalczanie choroby.

Od początku realizacji programu w 2008 r. liczba stad zakażonych wirusem choroby Aujeszkyego, stwierdzonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej systematycznie spada. W 2008 r. stwierdzono 12 659 stad zakażonych, w 2009 r. – 4 352, w 2010 r. – 1239, w 2011 r. – 444, w 2012 r. – 248, natomiast w 2013 r. - 188.

W 2013 r. utworzono 42 regiony wolne od wirusa choroby Aujeszkyego u świń. Regiony te obejmowały łącznie 191 powiatów zlokalizowanych w 11 województwach. Do końca 2013 r. wojewódzcy lekarze weterynarii utworzyli i zgłosili do Głównego Lekarza Weterynarii w sumie 82 regiony wolne od wirusa choroby Aujeszkyego, położone w 16 województwach. W skład ww. regionów wchodzi łącznie 340 powiatów, których łączna powierzchnia wynosi ok. 281 771 km². Stanowi to 90,34% całego obszaru lądowego Polski.

Afrykański pomór świń

W 2007 roku wirus afrykańskiego pomoru świń (ASF) rozprzestrzenił się z pierwotnego ogniska w Gruzji na terytorium Europy Wschodniej. Wirus prawdopodobnie został przeniesiony poprzez odpady kuchenne użyte do karmienia świń, pochodzące ze statku płynącego z Afryki, który zawiązał do portu w Poti (Gruzja). Po wprowadzeniu wirusa ASF na kontynent europejski, choroba bardzo szybko rozprzestrzeniła się na terytorium Armenii, Azerbejdżanu oraz Federacji Rosyjskiej. W sierpniu 2012 roku ognisko choroby zostało stwierdzone w południowo-wschodniej części Ukrainy. W czerwcu 2013 roku, białoruskie władze weterynaryjne potwierdziły wykrycie afrykańskiego pomoru świń we wsi Czapuń w obwodzie grodzieńskim, 170 km od granicy z Rzeczpospolitą Polską oraz w Witebsku w północno-wschodniej części Białorusi, 450 km od granicy z Rzeczpospolitą Polską. W styczniu 2014 stwierdzono dwa przypadki ASF u dzików na terytorium Litwy, natomiast w lutym 2014 na terytorium Polski.

Badania monitoringowe w kierunku ASF były prowadzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od 2011 r. do lipca 2013 r. w pasie przygranicznym o szerokości 40 km (wzdłuż granicy północnej z Obwodem Kaliningradzkim i wschodniej z Litwą, Białorusią i Ukrainą) obejmującym części województw: warmińsko - mazurskiego, podlaskiego, lubelskiego, mazowieckiego i podkarpackiego. Próbkę pobierane były od padłych świń (na podstawie analizy ryzyka) oraz padłych i odstrzelonych dzików.

W lipcu 2013 r. w związku z wystąpieniem ASF na Białorusi, Polska wprowadziła *program mający na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na rok 2013*. Od lipca 2013 r. badania w ramach ww. programu prowadzono w strefie I, tj.:

- 1) w województwie podlaskim powiaty: suwalski, miasto Suwałki, sejneński, augustowski, sokółski, moniecki, białostocki, miasto Białystok, bielski, hajnowski, siemiatycki;
- 2) w województwie lubelskim – powiaty: bialski, miasto Biała Podlaska, radzyński, parczewski, lubartowski, włodawski, Łęczyński, chełmski, miasto Chełm
- 3) w województwo mazowieckim - powiaty: sokołowski, łosicki, siedlecki, miasto Siedlce.

Od października 2013 r. powyższe badaniami objęto także strefę II oraz strefę III, tj.:

Strefa II

- 1) w województwie warmińsko-mazurskim powiaty graniczące z Obwodem Kaliningradzkim: braniewski, bartoszycki, kętrzyński, węgorzewski, gołdapski;
- 2) w województwie lubelskim powiaty graniczące z Ukrainą: hrubieszowski, tomaszowski;
- 3) w województwie podkarpackim powiaty graniczące z Ukrainą: lubaczowski, jarosławski, Przemyśl, przemyski, bieszczadzki

oraz powiaty położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (z wyłączeniem powiatów strefy I), w których pogłowie świń wynosi co najmniej 200 sztuk na 1 km² lub są tam zlokalizowane międzynarodowe porty lotnicze lub morskie.

Strefa III

pozostałe powiaty położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niezaliczone do strefy I lub II.

Program mający na celu wykrycie występowania określonych czynników zakaźnych wywołujących straty w rodzinach pszczelich, a także program mający na celu poszerzenie wiedzy o ryzyku wystąpienia chorób zakaźnych wywołujących straty w rodzinach pszczelich.

W 2012 rozpoczęła się realizacja programu mającego na celu wykrycie występowania czynników zakaźnych wywołujących straty w rodzinach pszczelich. Przedmiotowy program, który współfinansowała Unia Europejska, został zrealizowany na obszarze województwa lubelskiego w latach 2012 – 2013 i obejmował następujące jednostki chorobowe pszczół:

zgnilec amerykański pszczół,
zgnilec europejski pszczół,
warroza,
roztocza *Tropilaelaps*,
mały chrząszcz ulowy (*Aethemida tumida*),
nosemoza,
wirus zdeformowanych skrzydeł (DWV),
ostry paraliż pszczół (ABPV).

Celem programu jest zbadanie poziomu zainfekowania rodzin pszczelich województwa lubelskiego powyższymi jednostkami chorobowymi i dokonanie na tej podstawie oceny zagrożenia wystąpienia tych chorób na terenie całego kraju, a także w dłuższej perspektywie czasowej dokonanie oceny wpływu tych chorób na zjawisko obumierania rodzin pszczelich w Polsce i w Unii Europejskiej.

W trakcie pierwszego etapu programu skontrolowano 3207 rodzin w 190 pasiekach zlokalizowanych na obszarze województwa lubelskiego. Na podstawie analizy sporządzonej przez pracowników Zakładu Chorób Pszczoł PIWet – PIB w Puławach stwierdzono następujący odsetek rozprzestrzenia się w/w chorób pszczół w skontrolowanych pasiekach:

- warroza – 99,5 %,
- wirus zdeformowanych skrzydeł (DWV) - 96,3 %,
- wirus ostrego paraliżu pszczół (ABPV) – 30 %,
- zgnilec europejski pszczół – 4,7 %
- nosemoza – próbki pobrano w 7 pasiekach, w 6 stwierdzono chorobę,

- zgnilec amerykański pszczoł – 0 %,
- mały chrząszcz ulowy – 0 %,
- roztocza *Tropilaelaps* – 0 %.

Natomiast *Program mający na celu poszerzenie wiedzy o ryzyku wystąpienia chorób zakaźnych wywołujących straty w rodzinach pszczelich* został rozpoczęty w sierpniu 2013 r. i trwał do czerwca 2014 r. poprzez realizację trzech cykli kontroli, również na terenie woj. lubelskiego.

3.3.2 IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA ZWIERZĄT

Zgodnie z art. 29 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. Nr 91, poz. 872, z późn. zm.) organy Inspekcji Weterynaryjnej sprawują nadzór w zakresie identyfikacji i rejestracji zwierząt. W tym zakresie organy Inspekcji Weterynaryjnej przeprowadzają kontrole na miejscu w siedzibach stad, dotyczące oznakowania i rejestracji zwierząt.

Kontrole przeprowadzane przez Inspekcję Weterynaryjną dotyczą rocznie:

- 3% siedzib stad bydła, zarejestrowanych na terenie kraju, zgodnie z *rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1034/2010 z 15 listopada 2010 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1082/2003 w odniesieniu do kontroli dotyczących wymogów w zakresie identyfikacji i rejestracji bydła;*
- 3% siedzib stad owiec i kóz, w których utrzymywane zwierzęta stanowią łącznie co najmniej 5% pogłowia owiec i kóz w skali kraju, zgodnie z *rozporządzeniem Komisji nr 1505/2006 z dnia 11 października 2006 r., wdrażającym rozporządzenie Rady (WE) nr 21/2004 w zakresie minimalnego poziomu kontroli prowadzonych w związku z identyfikacją i rejestrowaniem owiec i kóz.*

Obowiązujące instrukcje w powyższym zakresie:

Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.440-1/2013 z dnia 28 marca 2013 r. *dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie ustalania czynników analizy ryzyka oraz liczby gospodarstw i siedzib stad, które należy objąć kontrolami, jak również postępowania Inspekcji Weterynaryjnej przy przeprowadzaniu kontroli wymogów wzajemnej zgodności oraz kontroli identyfikacji i rejestracji bydła, owiec i kóz zgodnie z rozporządzeniami Komisji (WE) nr 1082/2003 i 1505/2006;*

Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.441-2/13 z dnia 25 marca 2013 r. *dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie sposobu wypełniania raportu z kontroli wymogów wzajemnej zgodności oraz protokołu z kontroli identyfikacji bydła oraz owiec i kóz zgodnie z rozporządzeniami Komisji (WE) nr 1082/2003 i 1505/2006;*

Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.430-1/11 z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie sporządzania raportu z kontroli identyfikacji i rejestracji w siedzibach stad bydła oraz raportu z kontroli identyfikacji i rejestracji w siedzibach stad owiec i kóz.

3.3.3 DOBROSTAN ZWIERZĄT

Inspekcja Weterynaryjna prowadzi nadzór w zakresie dobrostanu zwierząt nad podmiotami prowadzącymi następujące rodzaje działalności:

- utrzymywaniem zwierząt gospodarskich - zgodnie z rozporządzeniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:
  - *z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej,*
  - *z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej;*
- transportem zwierząt – zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) NR 1/2005z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97;
- ubojem zwierząt – zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania oraz rozporządzeniem

- Ministra Rolnictwa Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju uśmiercania zwierząt;
- zwierzętami doświadczalnymi – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków utrzymywania zwierząt w hodowlach zwierząt laboratoryjnych oraz w jednostkach prowadzących doświadczenia lub testy.
  - punktami kontroli – zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 1255/97 z dnia 25 czerwca 1997 r. dotyczącym kryteriów wspólnotowych dla punktów kontroli oraz zmieniającym plan trasy określony w Załączniku do dyrektywy 91/628/EWG;
  - schroniskami dla zwierząt - zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych dla prowadzenia schronisk dla zwierząt;
  - utrzymaniem zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych.

Ponadto, na podstawie ogólnych przepisów ustawy o ochronie zwierząt, Inspekcja Weterynaryjna prowadzi nadzór nad warunkami utrzymania zwierząt domowych oraz zwierząt utrzymywanych w ogrodach zoologicznych.

Instrukcje obowiązujące w powyższym zakresie:

W celu ujednoczenia sposobu prowadzenia nadzoru przez powiatowych lekarzy weterynarii nad dobrostanem zwierząt w czasie transportu została wydana instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.420/AW- 62/11 z dnia 7 października 2011 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy:

- zatwierdzaniu przewoźników oraz środków transportu drogowego wykorzystywanych do przewozu zwierząt,
- kontroli przewoźników,
- przeprowadzaniu kontroli wykonywania transportu drogowego zwierząt pod względem ich dobrostanu
- oraz w sprawie raportowania z przeprowadzonych w tym zakresie kontroli.

Zgodnie z ww. instrukcją urzędowi lekarze weterynarii mają obowiązek skontrolowania każdej przesyłki przeznaczonej do handlu lub wywozu do krajów trzecich, natomiast powiatowy

lekarz weterynarii ma obowiązek skontrolowania w ciągu roku 20% przewoźników będących pod jego nadzorem. Instrukcja zawiera listę kontrolną służącą do udokumentowania powyższej kontroli. W przeprowadzaniu weterynaryjnej kontroli granicznej w zakresie dobrostanu zwierząt przywożonych z krajów trzecich na teren UE, Graniczny Lekarz Weterynarii współpracuje ściśle ze Służbą Celną. W odniesieniu do zwierząt towarzyszących swoim właścicielom, przywożonych z krajów trzecich i wprowadzanych na teren UE w celach niehandlowych w ilości do 5 sztuk uczestniczą: właściwy Powiatowy Lekarz Weterynarii oraz Służba Celna. Główny Lekarz Weterynarii współpracuje również ściśle ze Służbą Celną w zakresie kontroli dobrostanu w punktach wywozu zwierząt eksportowanych z terytorium Unii Europejskiej do krajów trzecich wykonując zapisy rozporządzenia Rady Nr 1/2005.

W celu ujednoczenia sposobu nadzoru prowadzonego przez powiatowych lekarzy weterynarii nad dobrostanem zwierząt gospodarskich została wydana Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.400/AW-46/2010 z dnia 23 sierpnia 2010 r. w *sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli gospodarstw utrzymujących zwierzęta pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych kontrolach gospodarstw utrzymujących zwierzęta pod względem dobrostanu zwierząt z elementami zwalczania chorób zakaźnych*. Zgodnie z ww. instrukcją w ciągu roku kontrola dobrostanu zwierząt powinna zostać przeprowadzona w 5% gospodarstw utrzymujących poszczególne gatunki zwierząt gospodarskich. Instrukcja zawiera listę kontrolną służącą do udokumentowania powyższej kontroli.

W celu ujednoczenia sposobu nadzoru prowadzonego przez powiatowych lekarzy weterynarii nad dobrostanem zwierząt podczas uboju została wydana instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.420/AW-1/10 z dnia 12 stycznia 2010 r. w *sprawie postępowania przy przeprowadzaniu kontroli w rzeźniach pod względem dobrostanu zwierząt oraz raportowania o przeprowadzonych w tym zakresie kontrolach*. Zgodnie z ww. instrukcją wyznaczeni lekarze weterynarii kontrolują pod względem dobrostanu każdą przesyłkę zwierząt, natomiast powiatowi lekarze weterynarii mają obowiązek skontrolowania 20% rzeźni ale nie mniej niż 4. Instrukcja zawiera listę kontrolną służącą do udokumentowania powyższej kontroli.

W celu ujednoczenia sposobu nadzoru prowadzonego przez powiatowych lekarzy weterynarii nad schroniskami dla zwierząt, została wydana instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.420/AW- 32/11 z dnia 20 maja 2011 r. w *sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli schronisk dla zwierząt*. Zgodnie z ww. instrukcją powiatowy lekarz weterynarii ma obowiązek przeprowadzenia kontroli w każdym schronisku minimum 2 razy w roku. Instrukcja zawiera listę kontrolną służącą do udokumentowania powyższej kontroli.

W celu ujednoczenia sposobu nadzoru prowadzonego przez powiatowych lekarzy weterynarii nad punktami kontroli, została wydana instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.421/PK-1/11 z dnia 1 grudnia 2011 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy zatwierdzaniu oraz przy przeprowadzaniu kontroli miejsc odpoczynku zwierząt. Instrukcja zawiera listę kontrolną służącą do udokumentowania powyższej kontroli.

3.3.4 HANDEL I OBRÓT ZWIERZĘTAMI

Na mocy *ustawy z dnia 10 grudnia 2003 r. o kontroli weterynaryjnej w handlu*, powiatowi lekarze weterynarii przeprowadzają kontrole weterynaryjne przesyłek zwierząt oraz produktów pochodzenia zwierzęcego wprowadzanych z Polski do handlu wewnętrznego oraz przeznaczonych do wywozu, jak również przeprowadzają w miejscu przeznaczenia niedyskryminujące kontrole przesyłek zwierząt oraz produktów pochodzenia zwierzęcego wprowadzonych w ramach handlu wewnętrznego i przywozu do Polski.

Ponadto, zgodnie z wytycznymi Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.I-410/K-133/2005 z dnia 8 sierpnia 2005 r., kontroli podlegają:

- podmioty zajmujące się organizowaniem targów zwierząt – minimum raz w roku;
- miejsca gromadzenia zwierząt - minimum raz w roku.

Ponadto, Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad podmiotami prowadzącymi działalność w zakresie obrotu zwierzętami, pośrednictwa w tym obrocie lub skupu zwierząt. Zgodnie z wytycznymi Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWo.0721-11/2013(2) z dnia 18 czerwca 2013 r. kompleksowe kontrole w punktach skupu oraz podmiotach zajmujących się pośrednictwem w obrocie zwierząt powinny odbywać się nie rzadziej niż 2 razy w roku.

Obowiązujące instrukcje w przedmiotowym zakresie:

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.410/T-8/10 z dnia 14 maja 2010 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu bydła do handlu wewnątrzspółnotowego, która zastąpiła w dniu 1 lipca 2010 roku Instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.400.T-6/07 z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu bydła do handlu wewnątrzspółnotowego,

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.410/T-9/10 z dnia 14 maja 2010 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu świń do handlu wewnątrzspółnotowego, która zastąpiła w dniu 1 lipca 2010 roku Instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.400.T – 7/07 z dnia 18 kwietnia 2007 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu świń do handlu wewnątrzspółnotowego,
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWpr-0201-1/2014 z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu owiec i kóz do handlu wewnątrzspółnotowego, która zastąpiła w dniu 3 kwietnia 2014 r. Instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.410/T-10/10 z dnia 14 maja 2010 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu owiec i kóz do handlu wewnątrzspółnotowego.
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr: GIWz.410/T-11/10 z dnia 14 maja 2010 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu do handlu wewnątrzspółnotowego koni przeznaczonych do uboju, która zastąpiła w dniu 1 lipca 2010 roku Instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.400.T – 28/08 z dnia 4 czerwca 2008 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy wprowadzaniu do handlu wewnątrzspółnotowego koni przeznaczonych do uboju,
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.400.T – 17/07 z dnia 27 września 2007 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu niedyskryminujących kontroli przesyłek żywych zwierząt w handlu wewnątrzspółnotowym,
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.410/MG-8/11 z dnia 1 grudnia 2011 roku w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy zatwierdzaniu oraz przeprowadzaniu kontroli miejsc gromadzenia zwierząt oraz Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWz.421/PK-1/11 z dnia 1 grudnia 2011 roku w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy zatwierdzaniu oraz przeprowadzaniu kontroli miejsc odpoczynku zwierząt, które zastąpiły w dniu 1 grudnia 2011 roku Instrukcję Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.400/AW-96/07 z dnia 8 października 2007 r. w sprawie postępowania powiatowych lekarzy weterynarii przy przeprowadzaniu kontroli punktów kontroli i miejsc gromadzenia zwierząt.

3.3.5 WYMOGI WZAJEMNEJ ZGODNOŚCI

Inspekcja Weterynaryjna przeprowadza kontrole w zakresie spełniania wymogów wzajemnej zgodności przez rolników będących beneficjentami płatności w następujących obszarach:

- identyfikacja i rejestracja zwierząt - kontrole obejmują 3% gospodarstw, w których utrzymywane są świnie, bydło, owce i kozy,
- zdrowie zwierząt - kontrole obejmują co najmniej 1% gospodarstw,
- dobrostan zwierząt - kontrole obejmują co najmniej 1% gospodarstw .

Obowiązujące instrukcje w powyższym zakresie:

- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.440-1/2013 z dnia 28 marca 2013 r. *dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie ustalania czynników analizy ryzyka oraz liczby gospodarstw i siedzib stad, które należy objąć kontrolami, jak również postępowania Inspekcji Weterynaryjnej przy przeprowadzaniu kontroli wymogów wzajemnej zgodności oraz kontroli identyfikacji i rejestracji bydła, owiec i kóz zgodnie z rozporządzeniami Komisji (WE) nr 1082/2003 i 1505/2006;*
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.440-2/11 z dnia 14stycznia 2011 r. *dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie sporządzania sprawozdania z kontroli wymogów wzajemnej zgodności;*
- Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWz.441-2/13 z dnia 25 marca 2013 r. *dla powiatowych lekarzy weterynarii w sprawie sposobu wypełniania raportu z kontroli wymogów wzajemnej zgodności oraz protokołu z kontroli identyfikacji bydła oraz owiec i kóz zgodnie z rozporządzeniami Komisji (WE) nr 1082/2003 i 1505/2006.*

3.4 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE ZDROWIA ROŚLIN

Prowadzenie urzędowych kontroli roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, pod kątem spełnienia wymagań określonych w m.in. *ustawie o ochronie roślin i rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie zapobiegania wprowadzaniu*

i rozprzestrzenianiu się organizmów kwarantannowych (Dz. U. nr 46, poz. 272, ze zm.), zgodnie z zapisami art. 78 w związku z art. 6 ustawy, należy do zadań PIORiN.

Zgodnie z art. 91 ustawy o ochronie roślin, osoby wykonujące urzędowe czynności kontrolne powinny posiadać status państwowego inspektora, który jest uzyskiwany po spełnieniu określonych warunków. Zgodnie z wymogami art. 91 ust. 2 ustawy o ochronie roślin państwowym inspektorem może być osoba, która:

- 1) ukończyła studia wyższe na kierunku rolnictwo, ogrodnictwo lub kierunku pokrewnym albo posiada dyplom uzyskany w szkołach wyższych za granicą uznany zgodnie z odrębnymi przepisami za równoważny z dyplomem uzyskiwanym w kraju;
- 2) odbyła służbę przygotowawczą;
- 3) zdała egzamin przed komisją powołaną przez Głównego Inspektora z zakresu znajomości przepisów dotyczących spraw ochrony roślin i nasiennictwa, potwierdzony zaświadczeniem.

Zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie roślin, urzędowe kontrole mogą być sprawowane przez PIORiN we wszelkich miejscach uprawy, wytwarzania, przechowywania i sprzedaży określonych towarów roślinnych, a także u podmiotów nabywających oraz w trakcie przemieszczania takich towarów.

Urzędowe kontrole przeprowadzane są:

- 1) regularnie u zarejestrowanych podmiotów oraz wyrywkowo w każdym innym miejscu uprawy, wytwarzania, przechowywania, sprzedaży lub przemieszczania roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów;
- 2) w sposób ukierunkowany, jeżeli zostanie stwierdzone, że istnieje ryzyko niespełnienia wymagań ustawy;
- 3) stosując metodę organoleptyczną, badania makroskopowe, badania laboratoryjne lub kontrolę dokumentów.

Na mocy przepisów art. 92 ustawy państwowi inspektorzy są uprawnieni do:

- 1) wstępu na wszystkie grunty, w tym leśne, oraz do wszelkich pomieszczeń, środków transportu i obiektów, w których są lub były uprawiane, wytwarzane, przewożone lub przechowywane rośliny, produkty roślinne lub przedmioty;
- 2) kontroli dokumentów, żądania pisemnych lub ustnych informacji, wyjaśnień oraz dostępu do wszelkich danych, w tym również prowadzonych w formie elektronicznej, mających związek z przedmiotem kontroli i dotyczących spraw ochrony roślin i nasiennictwa;
- 3) bezpłatnego pobierania, za pokwitowaniem, prób roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, w ilości niezbędnej do wykonania badań.

Urzędowe kontrole sprawowane przez Inspekcję mają zarówno charakter kontroli planowanych jak też doraźnych, wynikających z zaistniałych bieżących potrzeb. Kontrole wyrywkowe wynikające z

art. 12(1) *Dyrektywy Rady 2000/29/EC* są prowadzone w sklepach, supermarketach, centrach ogrodniczych, na targowiskach, giełdach, a także na drogach w trakcie transportu materiałów roślinnych. Wymóg sprawowania u zarejestrowanych podmiotów regularnych, urzędowych kontroli zdrowotności roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, jest określony przepisami art. 14 ust. 2 ww. ustawy o ochronie roślin. Kontrole te są wykonywane przez państwowych inspektorów. Art. 12 ust. 1 tej ustawy, stanowi natomiast wymóg, aby rośliny, produkty roślinne lub przedmioty, które są szczególnie podatne na porażenie przez organizmy kwarantannowe, wprowadzane lub przemieszczane na terytorium Polski, były:

- wolne od organizmów kwarantannowych;
- spełniały wymagania specjalne, a w przypadku roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów przeznaczonych do stref chronionych - wymagania specjalne dla tych stref chronionych;
- podmioty prowadzące ich uprawę, wytwarzanie, magazynowanie, pakowanie, sortowanie lub dokonujące ich wprowadzania, lub przemieszczania były wpisane do rejestru prowadzonego przez wojewódzkiego inspektora,
- przed przemieszczaniem lub wprowadzeniem były poddane kontroli zdrowotności w miejscu produkcji (jeżeli pochodzą z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub Wspólnoty) albo zostały poddane kontroli zdrowotności w państwach, z których pochodzą lub są wysłane (jeżeli pochodzą spoza Wspólnoty).

Szczegółowy wykaz roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, wymagania specjalne oraz wykazy organizmów, które podlegają urzędowej kontroli określa *rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie zapobiegania wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się organizmów kwarantannowych (Dz. U. nr 46, poz. 272, ze zm.)*, które przenosi do prawa polskiego wymagania odnośnie zdrowotności roślin ustalone zapisami *Dyrektywy Rady 2000/29/EC*.

Szczegółowy terminarz prowadzenia inspekcji na obecność organizmów szkodliwych, w odniesieniu do określonych materiałów roślinnych, określony jest w formie materiałów instruktażowych, zatwierdzony przez Głównego Inspektora. Inspektorzy posiadają na wyposażeniu „Przewodnik polowy dla inspektorów PIORiN”, w którym opisane są m.in. terminy i sposoby lustracji oraz zasady pobierania prób, oraz inne wytyczne techniczne.

Z przeprowadzonych kontroli zdrowotności roślin sporządzane są protokoły, w tym odrębne dokumenty w przypadku pobrania prób do badań laboratoryjnych. Próby pobierane są ze względu na istniejące wymagania specjalne, w ramach działań monitoringowych i kontrolnych (w ramach krajowego systemu kontroli w oparciu o wytyczne Głównego Inspektora) oraz w przypadku

podejrzenia występowania organizmu. Pobrana próba jest przekazywana do właściwego terenowo laboratorium wojewódzkiego. Wynik analizy przekazywany jest pisemnie do jednostki Inspekcji zlecającej badanie oraz do posiadacza. Informacje nt. przeprowadzonych kontroli (lustracje, pobranie prób, wyniki analiz) są gromadzone w bazie danych w ramach „Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie”. Dodatkowo informacje o przeprowadzonych kontrolach są gromadzone w papierowej formie ustalonej przez Głównego Inspektora lub wojewódzkiego inspektora.

W przypadku wykrycia organizmu kwarantannowego, zwalczanego na mocy przepisów, wynik analizy, poza jednostką Inspekcji zlecającą badanie i posiadaczem, jest przekazywany również do działu nadzoru fitosanitarnego wojewódzkiego inspektoratu. W określonych przypadkach (np.: *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*), gdy jest to konieczne, przeprowadzana jest kontrola celem ustalenia wszelkich okoliczności związanych z porażeniem, istotnych dla ustalenia warunków zwalczania organizmu. Z kontroli takiej sporządzany jest protokół ustaleń.

Na mocy art. 7 ust. 1 pkt. 2 ustawy o ochronie roślin, w przypadku wystąpienia lub podejrzenia wystąpienia organizmów kwarantannowych każdy posiadacz jest zobowiązany do zaniechania sadzenia, siewu, rozmnażania lub przemieszczania roślin oraz obrotu roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami porażonymi lub podejrzanymi o porażenie organizmami szkodliwymi, do czasu zakończenia urzędowej kontroli.

W przypadku potwierdzenia występowania organizmu wydawana jest dla podmiotu przez wojewódzkiego inspektora lub osobę przez niego upoważnioną, decyzja administracyjna, w której określone są stosowne obowiązki (tj. nakazy i zakazy) w celu zwalczania organizmu lub zapobieżenia jego rozprzestrzenianiu się. Szczegółowe nakazy i zakazy, w przypadku wystąpienia lub podejrzenia wystąpienia organizmów kwarantannowych, zgodnie z art. 8 ww. ustawy, określone dla posiada przez wojewódzkiego inspektora mogą dotyczyć nakazu m.in.:

- zniszczenia roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, w określony sposób,
- określonego sposobu postępowania z roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami, w szczególności ich przetworzenie, przeznaczenie na paszę, konsumpcję, oczyszczenie lub odkażenie, kompostowanie, przechowywanie w określonym miejscu,
- czyszczenia i odkażania przedmiotów lub miejsc, w których występują lub występowały organizmy kwarantannowe lub które miały kontakt z porażonymi, lub podejrzanymi o porażenie roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami,
- zastosowania określonych zabiegów niszczących organizmy kwarantannowe lub zapobiegających ich rozprzestrzenianiu się,

- spełnienia określonych warunków przed rozpoczęciem uprawy roślin, przemieszczaniem roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, lub wprowadzaniem ich do obrotu.
- zakazu m.in.: uprawy, siewu, sadzenia lub używania do reprodukcji określonych roślin,
- obrotu roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami lub przemieszczania ich poza określone miejsce,
- kompostowania lub przechowywania roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów w określonym miejscu,
- wykorzystywania roślin lub produktów roślinnych na określone cele, w szczególności przeznaczania na paszę lub konsumpcję,
- prowadzenia przetwórstwa roślin lub produktów roślinnych.

Ponadto, szczegółowe środki fitosanitarne, które mogą być określone przez wojewódzkiego inspektora, w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia występowania określonych organizmów szkodliwych, wynikają z przepisów stosownych rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przenoszących szczegółowe dyrektywy i decyzje UE (np.: *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, *Ralstonia solanacearum*, *Synchytrium endobioticum*, *Phytophthora ramorum*).

Bezpośrednią kontrolę wykonania obowiązków określonych w decyzji sprawują pracownicy oddziału Inspekcji właściwego dla danego terenu, przez wszystkie lata nałożonej kwarantanny. Bezpośredni nadzór nad całością takich spraw na terenie województwa sprawują pracownicy działu nadzoru fitosanitarnego wojewódzkiego inspektoratu. W przypadkach nie wykonania zaleceń określonych w decyzji wojewódzki inspektor może wszcząć postępowanie egzekucyjne (zgodnie ze stosownymi przepisami prawa), stosując m.in. grzywnę w celu przymuszenia lub wykonanie zastępcze.

W zakresie nadzoru nad materiałem siewnym

Urzędowe kontrole materiału siewnego genetycznie zmodyfikowanego prowadzone są pod kątem spełnienia wymagań określonych w *ustawie z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie* (Dz. U. poz. 1512 ze zm.). Kontrole sprawowane są przez państwowych inspektorów, tj. pracowników Inspekcji, którzy spełnili warunki określone w art. 91 ust. 2 ustawy o ochronie roślin, w tym zdali stosowny egzamin.

Kontrole przeprowadzane są:

- 1) w czasie wytwarzania, oceny oraz obrotu materiałem siewnym;
- 2) w sposób ukierunkowany, jeżeli zostanie stwierdzone, że istnieje ryzyko niespełnienia wymagań ustawy;
- 3) za pomocą badań laboratoryjnych.

Inspektorzy PIORiN przeprowadzają kontrole materiału siewnego w oparciu o przepisy ustawy o nasiennictwie, ustawy o ochronie roślin oraz ustawie o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

Kontrola materiału siewnego zgodnie z art. 121 *ustawy o nasiennictwie* polega na losowym sprawdzeniu jego jakości oraz spełniania innych wymagań dotyczących wytwarzania, oceny, przechowywania materiału siewnego a także obrotu tym materiałem, kontroli materiału siewnego dokonuje się z urzędu lub na uzasadniony wniosek. Szczegółowe wytyczne realizowania kontroli są zawarte w zarządzeniu Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w sprawie wprowadzenia instrukcji kontroli obrotu materiałem siewnym.

Urzędowe kontrole materiału siewnego przeprowadzane są zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektoratu oraz planem kontroli przygotowywanym na poziomie wojewódzkiego inspektoratu. Każda kontrola materiału siewnego jest udokumentowana. Jeżeli w wyniku kontroli materiału siewnego stwierdzono, że jedna lub kilka partii materiału siewnego nie odpowiadają wymaganiom w zakresie jakości albo wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego lub obrotu tym materiałem, wojewódzki inspektor, w drodze decyzji, w zależności od zakresu i stopnia naruszeń, może:

- 1) nakazać usunięcie, w określonym terminie, nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli;
- 2) zakazać prowadzenia obrotu partią materiału siewnego niespełniającą wymagań;
- 3) nakazać poddanie partii materiału siewnego niespełniającej wymagań zabiegom uniemożliwiającym użycie go do siewu, sadzenia, szczepienia, okulizacji lub tylko do rozmnażania roślin.

Ponadto PIORiN od 2013 roku prowadzi kontrole przestrzegania zakazu stosowania materiału siewnego kukurydzy zawierającej modyfikację GMO MON810. W przypadku stwierdzenia, że zastosowano materiał siewny, co do którego obowiązuje zakaz stosowania wojewódzki inspektor nakazuje sposób zniszczenia roślin oraz nakłada opłatę sankcyjną.

W zakresie kontroli stosowania środków ochrony roślin

Stosownie do art. 80, pkt 3 *ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin* (Tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 849. *ze zm.*) PIORiN prowadzi urzędową kontrolę prawidłowości stosowania środków ochrony roślin. W trakcie sprawdzania prawidłowości stosowania środków ochrony roślin kontrolowani są producenci rolni (osoby stosujące środki ochrony roślin). Do zagadnień istotnie wpływających na bezpieczeństwo żywności należą kontrole:

- przestrzegania zasad stosowania środków ochrony roślin ściśle według etykiety-instrukcji (m.in. karencja, dawka);
- ewidencji zabiegów z użyciem środków ochrony roślin;
- ukończenie stosownych szkoleń uprawniających do stosowania środków ochrony roślin;
- techniki stosowania środków ochrony roślin (m.in. sprawność techniczna opryskiwacza, przeciwdziałanie znoszeniu cieczy roboczej);
- pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych.

Działania kontrolne realizowane są poprzez inspekcję, próbkobranie i badania laboratoryjne. Planowanie odbywa się na poziomie wojewódzkich inspektoratów odrębnie dla poszczególnych jednostek organizacyjnych (oddziałów), przeważnie w okresach: rocznym i półrocznym. Liczba kontroli ustalana jest na podstawie:

- ilości podmiotów prowadzących działalność na danym terenie,
- wielkości/znaczenia produkcji i obrotu płodami rolnymi,
- potencjalnego zagrożenie skażeniem środkami ochrony roślin,
- informacji o występowaniu organizmów szkodliwych.

W planowaniu brane są również pod uwagę możliwości osobowe i finansowe jednostek. Plan może podlegać w ciągu roku weryfikacji, wynikającej z potrzeby dostosowania zadań do zaistniałych zmian np. w powierzchni upraw oraz od stanu zdrowotności upraw.

Priorytety w zakresie kierunkowania działań inspekcyjnych są ustalane w wydawanych corocznie przez Głównego Inspektora, *Wytycznych do planu pracy wojewódzkich inspektoratów*. Główny Inspektor sprawuje nadzór nad wykonaniem zadań ustawowych i koordynuje działalność Inspekcji, zgodnie z ustawowymi uprawnieniami (art. 84 ustawy o ochronie roślin).

W zakresie kontroli pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych Główny Inspektorat, zgodnie z zarządzeniem *nr 10/2008 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 16 maja 2008 r. w sprawie zasad pobierania próbek płodów rolnych do badania pozostałości środków ochrony roślin w ramach urzędowej kontroli prawidłowości stosowania środków ochrony roślin oraz bezpieczeństwa żywności na etapie produkcji pierwotnej*, ustala harmonogram pobierania prób i przekazuje do realizacji wojewódzkim inspektoratom.

Badania pozostałości środków ochrony roślin wykonuje Centralne Laboratorium, a także na zlecenie: Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu oraz Instytut Sadownictwa i Kwiaciarstwa w Skierniewicach.

Urzędowe badania pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych wykorzystywane są do:

- układania właściwej strategii nadzoru nad stosowaniem środków ochrony roślin,

- bieżącej oceny jakości płodów rolnych i zachodzących zmian na przestrzeni lat,
- identyfikowania zagrożeń i powiadamiania Podpunktu Krajowego Punktu Kontaktowego w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z systemem wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach, tzw. RASFF.

W ramach urzędowego badania pozostałości środków ochrony roślin wyróżnia się kontrolę planowaną i interwencyjną.

Kontrola planowana polega na badaniu próbek płodów rolnych zgodnie z opracowanym przez Główny Inspektorat harmonogramem, ustalonym na podstawie wielkości powierzchni upraw, intensywności wykonywania zabiegów ochrony roślin oraz możliwości stosowania środków ochrony roślin w danej uprawie na krótko przed zbiorem.

Kontrola interwencyjna polega na wykonywaniu badań pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych w przypadkach niezbędnych do podjęcia przez organ Inspekcji stosownych decyzji w związku z podejrzeniem zastosowania środków ochrony roślin niezgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Informacje o pobraniu próby interwencyjnej przekazuje się do wiadomości Głównego Inspektoratu.

Działania kontrolne pracowników PIORiN w zakresie kontroli zdrowotności roślin oraz materiału siewnego genetycznie zmodyfikowanego są dokumentowane w formie protokołów (np.: z kontroli, z pobrania prób, z ustaleń przed wydaniem decyzji administracyjnej w sprawie zwalczania organizmu kwarantannowego, z wykonania zaleceń decyzji administracyjnej). Wynik analizy przekazywany jest pisemnie do jednostki Inspekcji zlecającej badanie oraz do posiadacza.

Ponadto dane w zakresie kontroli zdrowotności roślin na bieżąco są rejestrowane przez każdą jednostkę organizacyjną Inspekcji w bazie danych w ramach „Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie”. Dane dotyczące materiału siewnego, w tym genetycznie zmodyfikowanego, również będą rejestrowane w ww. systemie. Dodatkowo informacje o przeprowadzonych kontrolach są gromadzone w papierowej formie ustalonej przez wojewódzkiego inspektora np.: kart informacyjnych, odrębnych dla każdego zarejestrowanego podmiotu, z możliwością pozostawienia jednego egzemplarza karty informacyjnej u podmiotu. Odnośnie przekazywania informacji i sposobów kontaktu, dopuszczalne są wszystkie formy (ustnie, telefonicznie, faksem, drogą elektroniczną), jednakże ze względu na specyfikę pracy urzędowej, preferowana jest forma pisemna.

Przykładowo prowadzony system dokumentacji odnośnie rejestracji podmiotów:

Zgodnie z art. 13 ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 2, ww. ustawy decyzja administracyjna w sprawie wpisu do rejestru przedsiębiorców wydawana jest na podstawie wniosku złożonego przez zainteresowany podmiot, skierowanego do wojewódzkiego inspektora właściwego ze względu na

miejsce zamieszkania lub siedzibę zainteresowanego podmiotu. W przypadku pomiotów wprowadzających materiał roślinny z państw trzecich, wniosek taki, może być złożony przed dokonaniem granicznej kontroli fitosanitarnej, za pośrednictwem wojewódzkiego inspektora właściwego dla punktu wwozu. Wniosek powinien zawierać dane określone w art. 13 ust. 4 ww. ustawy o ochronie roślin. Formularze wniosków są dostępne we wszystkich jednostkach Inspekcji oraz na stronach internetowych: Głównego Inspektoratu oraz wojewódzkich inspektoratów. Po otrzymaniu wniosku, sprawdzana jest jego poprawność i zasadność, a następnie dane zawarte we wniosku są wprowadzane do „Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie” i dokonywana jest rejestracja (nadanie indywidualnego numeru rejestracyjnego) w systemie komputerowym. W dalszej kolejności wydawana jest decyzja administracyjna w sprawie wpisu do rejestru przedsiębiorców, w której m.in. określony jest numer i data wpisu do rejestru, zgodnie z informacjami zawartymi w systemie komputerowym. Przedmiotowe decyzje mogą być wydawane przez wojewódzkiego inspektora lub też w jednostkach organizacyjnych Inspekcji (oddziałach) przez upoważnionych przez wojewódzkiego inspektora państwowych inspektorów. Decyzje są przekazywane do podmiotów i jednostek terenowych (oddziałów) Inspekcji na terenie których prowadzona jest przez podmiot działalność objęta wpisem. Dla zabezpieczenia danych, rejestr przedsiębiorców, obok formy elektronicznej, jest również prowadzony w formie papierowej. Zakres danych zawartych w rejestrze określa art. 13 ust. 5 ustawy o ochronie roślin.

3.5 POZOSTAŁOŚCI ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN W PŁODACH ROLNYCH - PRÓBY INTERWENCYJNE

Pracownia Badania Pozostałości Środków Ochrony Roślin w Centralnym Laboratorium GIORiN prowadzi analizy prób interwencyjnych w zakresie pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych. Badania prób interwencyjnych prowadzone są jeśli:

- istnieje uzasadnione podejrzenie, że próbki pochodzą z materiału skażonego środkami ochrony roślin,
- próbki pobrano komisyjnie, opisano i zaplombowano oraz dostarczono je do badań z protokołem sporządzonym w związku z uszkodzeniem roślin uprawnych.

3.6 SYSTEMY KONTROLI I PROCEDURY DOTYCZĄCE KONTROLI GRANICZNEJ

W przeprowadzaniu weterynaryjnej kontroli granicznej produktów pochodzenia zwierzęcego właściwym organem jest Graniczny Lekarz Weterynarii, który współpracuje ściśle ze Służbą Celną. Graniczni Lekarze Weterynarii (obecnie mamy 9 Granicznych Lekarzy Weterynarii) podlegają bezpośrednio Głównemu Lekarzowi Weterynarii. Obsługę realizacji zadań Głównego Lekarza Weterynarii w zakresie przeprowadzania weterynaryjnej kontroli granicznej, w tym określania szczegółowych zasad ochrony kraju przed przenikaniem z krajów trzecich zakaźnych chorób zwierząt oraz środków szkodliwych dla zdrowia publicznego zapewnia Biuro ds. Granic. Na przejściach granicznych, na których odbywa się ruch osobowy dokonywana jest kontrola przez Służbę Celną współpracującą w zakresie kontroli bagażu podróżnych zgodnie z rozporządzeniem (WE) NR 206/2009 z dnia 5 marca 2009 r. z właściwym Wojewodą oraz Powiatowym Lekarzem Weterynarii.

Weterynaryjna kontrola graniczna produktów i zwierząt przybywających z krajów trzecich na teren UE jest przeprowadzana w granicznych posterunkach weterynaryjnej kontroli granicznej umiejscowionych na przejściach granicznych i odbywa się zgodnie z *ustawą o weterynaryjnej kontroli granicznej (Dz. U. z 2003 r. Nr 165, poz 1590 z późn. zmianami)*, która powstała na bazie *dyrektyw Rady 97/78/WE i 91/496/EOG, a także Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 882/2004/WE* oraz na podstawie wydanych do tej ustawy rozporządzeń wykonawczych. W odniesieniu do pasz stosuje się także *ustawę o paszach*. Szczegółowe przepisy odnoszące się do przywozu różnych produktów i zwierząt ujęte są dodatkowo w odpowiednich dyrektywach, decyzjach i rozporządzeniach wspólnotowych. Poza tym zostały wydane :

A. Jeśli chodzi o pobieranie prób laboratoryjnych:

Instrukcja GLW Nr GIWbip.mon-83-1/2012 z dnia 7 marca 2012 r. w sprawie zakresu i sposobu realizacji krajowego programu badań kontrolnych substancji niedozwolonych, pozostałości chemicznych, biologicznych, produktów leczniczych i skażeń promieniotwórczych w produktach pochodzenia zwierzęcego, przywożonych z krajów trzecich na terytorium Unii Europejskiej wdrażającą zapisy rozporządzenia Komisji 136/20042 .

- na podstawie ustawy o paszach jest opracowywany Roczny Plan Urzędowej Kontroli Pasz na każdy rok kalendarzowy

B. Kontrola nad składami celnymi dla przechowywania produktów niezgodnych z wymaganiami przywozowymi UE:

Instrukcja Głównego Lekarza Weterynarii. Nr GIWbip-61-1/10 z dnia 26 maja 2010 r. dotycząca postępowania organów Inspekcji Weterynaryjnej w sprawie zatwierdzania i sprawowania nadzoru nad składami celnymi, składami wolnoclowymi oraz magazynami znajdującymi się w wolnych obszarach celnych przeznaczonych dla produktów pochodzenia zwierzęcego pochodzących z krajów trzecich, niespełniających wymagań przywózowych UE.

C. Instrukcja GLW Nr GIWbip.600-2/2010 z dnia 19 stycznia 2010 r. określającą zasady postępowania i procedury granicznej kontroli weterynaryjnej w posterunkach weterynaryjnej kontroli granicznej

Zgodnie z rozporządzeniem (WE) NR 206/2009 z dnia 5 marca 2009 r. na przejściach granicznych, na których odbywa się ruch osobowy, Służba Celna we współpracy z właściwym terytorialnie powiatowym lekarzem weterynarii dokonuje kontroli bagażu podróżnych w celu wykrycia niedozwolonego przewozu produktów pochodzenia zwierzęcego. Ponadto na przejściach granicznych określonych w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 kwietnia 2007 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, na których organy celne przeprowadzają kontrolę przemieszczanych w celach niehandlowych zwierząt domowych towarzyszących podróżnym (Dz. U. 2007 Nr 77 poz. 522 i 523, z późn. zm.), Służba Celna pod nadzorem powiatowego lekarza weterynarii prowadzi kontrole zwierząt towarzyszących zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 998/2003.

3.6.1 OCENA FUNKCJONOWANIA GRANICZNYCH INSPEKTORATÓW WETERYNARII

Graniczni Lekarze Weterynarii dokonują kontroli:

- zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego i pasz przywożonych z krajów trzecich na teren UE;
- produktów pochodzenia zwierzęcego i zwierząt przewożonych przez teren UE w procedurze tranzytu kraj trzeci-kraj trzeci
- dobrostanu zwierząt wywożonych z UE do krajów trzecich, w tym kontrolę dobrostanu bydła wywożonego z UE do krajów trzecich (refundacja zgodnie z rozporządzeniem Komisji 817/2010)
- przesyłek mięsa pochodzących z Polski i wywożonych do Federacji Rosyjskiej.

Kontrola ta ma miejsce w punktach kontroli granicznej zatwierdzonych zgodnie z Decyzją Komisji 2009/821/WE z dnia 28 września 2009 r. ustalającą wykaz zatwierdzonych punktów kontroli

granicznej, ustanawiająca niektóre zasady kontroli przeprowadzanych przez ekspertów weterynaryjnych Komisji oraz ustanawiającą jednostki weterynaryjne w systemie TRACES) oraz w punktach kontroli pasz określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 czerwca 2007 r. w sprawie wykazu przejść granicznych, na których może być dokonywana kontrola graniczna pasz i pasz leczniczych (*Dz. U. Nr 124, poz. 863 z późn. zm.*).

Ocena funkcjonowania Granicznych Inspektoratów Weterynarii jest przeprowadzana z upoważnienia Głównego Lekarza Weterynarii na podstawie Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbip.600-13 /12(1) z dnia 12 października 2012 r. w sprawie sposobu oceny funkcjonowania posterunków weterynaryjnej kontroli granicznej oraz ich dostosowania do wymagań określonych w prawie Unii Europejskiej.

3.6.2 GRANICZNA KONTROLA SANITARNA

Organy PIS, w ramach urzędowej kontroli żywności, upoważnione są do przeprowadzania granicznych kontroli sanitarnych. Graniczne kontrole sanitarne obejmują:

- żywność pochodzenia niezwierzęcego oraz materiały lub wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, przywożone z państw niebędących członkami Unii Europejskiej oraz z państw niebędących członkami Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stronami umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym,
- żywność pochodzenia niezwierzęcego oraz materiały lub wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, wprowadzone na terytorium Wspólnoty Europejskiej przez przejście graniczne leżące na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa będącego członkiem Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, które nie zostały poddane w tym państwie granicznej kontroli sanitarnej, a obejmowane są na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej procedurą celną, z którą wiąże się dopuszczenie do obrotu.

Graniczne kontrole sanitarne przeprowadzane są na zasadach określonych w art. 15-24 rozporządzenia nr 882/2004.

Na przejściach granicznych urzędowa kontrola zgodności z wymaganiami żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością dokonywana jest zgodnie z *rozporządzeniem (WE) nr 882/2004* oraz obowiązującą procedurą PK/NG/01 „Procedura urzędowej kontroli spełnienia wymagań zdrowotnych przez żywność oraz materiały i wyroby przeznaczony do

kontakty z żywnością objęte kontrolą graniczną”. Kontrole graniczne przeprowadzane są z zastosowaniem następujących metod i technik kontroli:

- kontrola dokumentacji przewozowej, istotnej ze względu na identyfikację partii produktu (karnet TIR lub CMR, specyfikacje, faktury, SAD), certyfikatów zdrowotnych i deklaracji producenta (przedstawionych w oryginale) potwierdzających zgodność produktu z wymaganiami zawartymi w obowiązujących przepisach,
- ocena warunków transportu i składowania – oględziny środka transportu oraz w przypadku przewozu produktów łatwopsujących odczytanie temperatury komory ładunkowej i sprawdzenie zapisów monitoringu temperatury w dokumentacji środka transportu, a w przypadku wątpliwości pomiar termometrem służbowym,
- oględziny partii produktu,
- pobranie próbek do badań laboratoryjnych zgodnie z procedurą PP/BŻ/01, wyłącznie w przypadkach określonych w procedurze PK/NG/01.

Przy wykonywaniu granicznej kontroli zgodności z wymaganiami żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością wykorzystywane są załączone do procedury PK/NG/01 „Procedura urzędowej kontroli spełnienia wymagań zdrowotnych przez żywność oraz materiały i wyroby przeznaczony do kontaktu z żywnością objęte kontrolą graniczną”.

3.6.3 GRANICZNA KONTROLA FITOSANITARNA

Odnosnie granicznej kontroli fitosanitarnej roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów pochodzących z państw trzecich, kontrola przeprowadzana jest w wyznaczonych punktach wwozu zlokalizowanych na granicy Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącej zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. W punktach tych zapewnione zostały warunki określone w *Dyrektywie Komisji 98/22/EC*.

Towary podlegające regulacjom fitosanitarnym zgłaszane są do kontroli fitosanitarnej przez: posiadaczy towaru, organy celne, agencje celne oraz spedycje. Graniczna kontrola fitosanitarna obejmuje kolejno:

- sprawdzenie, czy roślinom, produktom roślinnym lub przedmiotom towarzyszą wymagane dokumenty (np. świadectwo fitosanitarne) lub oznakowania,
- kontrolę tożsamości,
- kontrolę zdrowotności roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów.

W czasie wykonywania czynności kontrolnych inspektorzy Oddziałów Granicznych PIORiN pobierają próby z kontrolowanych towarów, w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, celem przeprowadzenia badań laboratoryjnych. W zależności od wyników granicznej kontroli fitosanitarnej wydawane są decyzje administracyjne określające sposób postępowania z roślinami, produktami roślinnymi lub przedmiotami, tj. zakaz ich wwozu na terytorium Polski lub nakaz przeprowadzenia zabiegu (odkazywania lub oczyszczania), zniszczenia lub usunięcia z przesyłki porażonych roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, przemieszczenia roślin, roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów do miejsca przeznaczenia poza terytorium Wspólnoty.

3.6.4. GRANICZNA KONTROLA JAKOŚCI HANDLOWEJ

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych dokonuje kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy na przejściach granicznych. Część odpraw importu artykułów rolno – spożywczych, zgodnie z możliwością wyboru przez importerów miejsca odprawy, dokonywana jest z pominięciem przejść granicznych, bezpośrednio w składach celnych lub na terenie Oddziałów Celnych.

Kontrolę towarów importowanych z zagranicy przeprowadzają inspektorzy wojewódzkich inspektoratów JHARS, wchodzących w skład zespolonej administracji wojewódzkiej.

Kontroli podlegają:

- przywożone z zagranicy artykuły rolno-spożywcze wskazane w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 lutego 2013 roku w sprawie wykazu artykułów rolno-spożywczych przywożonych z zagranicy oraz ich minimalnych ilości podlegających kontroli jakości handlowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 174) oraz importowane świeże owoce i warzywa,
- przeznaczone do wywozu poza terytorium UE świeże owoce i warzywa.

Metody i zakres kontroli świeżych owoców i warzyw objętych wymaganiami norm handlowych UE na etapie importu i eksportu reguluje rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworów owoców i warzyw (Dz. Urz. UE L 157 z 15.6.2011, str. 1, z późn. zm.).

3.7 SPRAWOZDAWCZOŚĆ

3.7.1 SPRAWOZDAWCZOŚĆ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ

Na podstawie stosownych aktów prawnych lub zaleceń i wytycznych Komisji Europejskiej organy urzędowej kontroli żywności i pasz w Polsce opracowują i koordynują przygotowanie następujących raportów:

1. Raport odnośnie wyników badań laboratoryjnych (dodatnich i ujemnych) prób pobranych w gospodarstwach, zakładach produkcyjnych oraz posterunkach weterynaryjnej kontroli granicznej zgodnie z *dyrektywą Rady 96/23/WE*;
2. Raport zawierający dane liczbowe dotyczące wyników egzekwowania przepisów wprowadzania osobistych przesyłek produktów pochodzenia zwierzęcego, zgodnie z *Rozporządzeniem Komisji 206/2009/WE*;
3. Raport kwartalny z wynikami kontroli urzędowych i badań analitycznych dotyczących specjalnych warunków importu pewnych środków spożywczych z niektórych krajów trzecich w związku z ryzykiem zanieczyszczenia tych produktów aflatoksynami - Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 884/2014 z dnia 13 sierpnia 2014 r. nakładające specjalne warunki dotyczące przywozu niektórych rodzajów pasz i żywności z niektórych państw trzecich w związku z ryzykiem zanieczyszczenia aflatoksynami i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1152/2009;
4. Raport kwartalny z wynikami kontroli urzędowych i badań analitycznych dotyczących specjalnych warunków importu gumy guar z Indii – Rozporządzenie (WE) nr 258/2010 z dnia z dnia 25 marca 2010 r. w sprawie wprowadzenia szczególnych warunków dotyczących przywozu gumy guar pochodzącej lub wysyłanej z Indii w związku z ryzykiem zanieczyszczenia pentachlorofenolem i dioksynami oraz w sprawie uchylecia decyzji 2008/352/UE;
5. Raport kwartalny z wynikami kontroli urzędowych i badań analitycznych dotyczących specjalnych warunków importu niektórych produktów pochodzących lub wysyłanych z Chin - Rozporządzenie (WE) nr 1135/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. nakładające specjalne warunki regulujące przywóz niektórych produktów pochodzących lub wysyłanych z Chin i uchylające decyzję 2008/798/WE;
6. Raport kwartalny z wynikami kontroli urzędowych i badań analitycznych dotyczących specjalnych warunków importu produktów z ryżu pochodzących z Chin - Decyzji

Wykonawczej Komisji z dnia 13 czerwca 2013r. zmieniającej decyzję wykonawczą 2011/884/UE w sprawie środków nadzwyczajnych w odniesieniu do niedozwolonego genetycznie zmodyfikowanego ryżu w produktach z ryżu pochodzących z Chin (2013/287/UE);

7. Raport dotyczący badań w kierunku wykrywania napromieniania żywności promieniowaniem jonizującym za dany rok oraz ilości i rodzaju żywności napromienionej w zatwierdzonych jednostkach w kraju;
8. Kwartalny raport ze zwiększonego poziomu granicznych kontroli urzędowych przywozu niektórych rodzajów żywności (zgodnie z Rozporządzeniem WE nr 669/2009 w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwiększonego poziomu kontroli urzędowych przywozu niektórych rodzajów pasz i żywności niepochodzących od zwierząt i zmieniające decyzję 2006/504/WE);
9. Roczny raport z monitoringu i urzędowej kontroli pozostałości pestycydów w żywności;
10. Sprawozdanie z działań kontrolnych prowadzonych w ramach urzędowego nadzoru nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin przekazywane do Komisji Europejskiej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z wymogiem art.17 *dyrektywy 91/414/EWG*;
11. Raporty w obszarze zdrowia roślin przekazywane są stosowne raporty i sprawozdania wymagane przepisami szczegółowych dyrektyw i decyzji, np. raport z działań kontrolnych na obszarze wyznaczonych stref buforowych, utworzonych z uwagi na *Erwinia amylovora*, zgodnie z wymogiem *Dyrektywy Rady 2000/29/EC*;
12. Informacje o ośrodkach certyfikacji chmielu i produktów chmielowych albo wyznaczonych jako ośrodki certyfikacji wojewódzkich inspektoratach jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych i nadanych im numerach identyfikacji;
13. Raporty dotyczące chmielu w zakresie: ilości chmielu objętego umowami zawartymi z wyprzedzeniem w odniesieniu do danego zbioru, dostaw chmielu ze zbiorów w danym roku, ceny 1 kg chmielu uzyskaną przy sprzedaży chmielu, ilości chmielu niesprzedanego ze zbiorów w danym roku, zawartości alfa-kwasów w chmielu skupowanym od producentów chmielu, powierzchni upraw chmielu, z których dokonano zbioru w danym roku, powierzchni upraw chmielu nowo założonych w danym roku, liczby producentów chmielu, ilości chmielu objętego umowami zawartymi z wyprzedzeniem w odniesieniu do przyszłych zbiorów;
14. Raporty o liczbie i wynikach przeprowadzonych w roku kalendarzowym kontroli chmielu i produktów chmielowych pochodzących z importu;
15. Raporty dotyczące świeżych owoców i warzyw w zakresie: liczby i ilości skontrolowanych partii, liczby i ilości partii niezgodnych, rodzaju niezgodności, zasad działania systemu kontroli świeżych warzyw i owoców na rynku wewnętrznym i w obrocie z zagranicą;

16. Raporty dotyczące mięsa drobiowego w zakresie: ilości i wyników przebadanych próbek w zakresie zawartości wody wchłoniętej przez mięso drobiowego;
17. Raporty dotyczące tusz wołowych i wieprzowych w zakresie: liczby tusz uzyskanych z uboju w poszczególnych klasach jakości, liczby ubojni które stosują klasyfikację tusz, liczby inspektorów przeprowadzających kontrolę klasyfikacji, liczby wizyt kontrolnych, liczby klasyfikatorów z licencją, liczby skontrolowanych klasyfikatorów, liczby tusz kontrolowanych, rodzaju stwierdzonych nieprawidłowości w odniesieniu do znakowania / etykietowania;
18. Raporty dotyczące rolnictwa ekologicznego w zakresie: listy operatorów (producentów w rolnictwie ekologicznym), którzy do dnia 31 grudnia poprzedniego roku dokonali zgłoszenia działalności w rolnictwie ekologicznym, sprawozdanie dotyczące nadzoru nad upoważnionymi jednostkami certyfikującymi;
19. Raporty dotyczące oliwy z oliwek w zakresie badań laboratoryjnych przeprowadzonych w ciągu poprzedniego półrocza, liczby i rodzaju wykrytych nieprawidłowości, zastosowanych kar;
20. Sprawozdanie dotyczące wdrażania rocznego planu urzędowej kontroli pasz (art. 43 ustawy o paszach);
21. Raporty kwartalne dotyczące ilości przesyłek pasz podlegających zwiększonemu poziomowi kontroli fizycznych, wymienionych w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 669/2009 w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwiększonego poziomu kontroli urzędowych przywozu niektórych rodzajów pasz i żywności nie pochodzących od zwierząt;
22. Raport dotyczący produkcji ekologicznej;
23. Inne raporty lub dane na prośbę Komisji Europejskiej zostaną opracowane i przesłane zgodnie z wytycznymi Komisji.

3.7.2 SPRAWOZDAWCZOŚĆ WEWNĘTRZNA

IW

Na podstawie art. 13 ust. 9 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2007 Nr 121, poz. 842), Główny Lekarz Weterynarii składa corocznie (w terminie do 30 kwietnia każdego roku) Ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa, zbiorcze sprawozdanie z realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej w roku poprzednim. Sprawozdanie sporządzone zostaje na podstawie danych uzyskanych od wojewódzkich i granicznych lekarzy weterynarii, którzy, zgodnie z art. 14 ust. 2

w/w ustawy, do 30 marca każdego roku przekazują GLW informacje na temat realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej, odpowiednio, na obszarze województwa albo w terytorialnym zakresie działania granicznego lekarza weterynarii.

W ramach sprawozdania GLW przekazywane są m. in. następujące informacje:

- ogólne wiadomości na temat Inspekcji Weterynaryjnej, w tym opis struktury organizacyjnej IW, jej zadań, prawodawstwa weterynaryjnego, stanu kadr, szkoleń, itp.
- informacje na temat realizacji zadań IW w zakresie m. in. nadzoru nad ochroną zwierząt, identyfikacją i rejestracją zwierząt, humanitarną ochroną zwierząt, weterynaryjną kontrolą w handlu, bezpieczeństwem żywności pochodzenia zwierzęcego, paszami, ubocznymi produktami pochodzenia zwierzęcego oraz weterynaryjnymi produktami leczniczymi.

PIS

W PIS celem corocznego sprawozdawania danych uzyskanych z realizacji planów pobierania próbek oraz z kontroli i nadzoru nad obiektami produkcji i obrotu żywnością jest:

- analiza stanu sanitarnego kraju (w tym dane nt. liczby inspekcji, skontrolowanych obiektów, działań administracyjnych, i in.),
- opracowanie analiz i raportów z monitoringu żywności (opracowanie – jednostki badawczo-rozwojowe współpracujące z PIS),
- opracowanie oceny realizacji rocznego planu pobierania próbek (%-owa analiza realizacji planu w stosunku do zakładanej) do wewnętrznego wykorzystania w urzędzie.

W zależności od celu sporządzania sprawozdawczości i specyfiki działania danego organu urzędowej kontroli zbierane są następujące kategorie danych:

- liczba pobranych i zbadanych próbek,
- liczba próbek zdyskwalifikowanych,
- w podziale na asortyment (środki spożywcze na grupy asortymentowe),
- w podziale na poszczególne kierunki badań,
- z uwzględnieniem celu badania (urzędowa kontrola, monitoring).

Dane te są zbierane na następujących poziomach:

- lokalnym,
- wojewódzkim,
- centralnym.

Na szczeblu lokalnym na podstawie uzyskanych wyników badań próbki są ewidencjonowane jako: niekwestionowane (niezdyskwalifikowane) lub kwestionowane (zdyskwalifikowane).

Na szczeblu wojewódzkim i centralnym dane są zbierane i klasyfikowane w następujący sposób: liczby wszystkich próbek zbadanych, w systemie urzędowej kontroli lub monitoringu, wg grup produktów i kierunków badań oraz analogiczne dane dla próbek zdyskwalifikowanych – nie spełniających wymagań.

Ww. dane na poziomie kraju (poziom centralny) zebrane są również wg ww. kryteriów. W Głównym Inspektoracie Sanitarnym opracowywane jest sprawozdanie - „Stan Sanitarny Kraju”, którego elementem jest raport z działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności. Ww. raport jest opracowywany na podstawie art. 18 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. Nr 88, poz. 439, z późn. zm.).

Raport z działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności opracowywany jest na formularzu statystycznym – MZ-48. Na formularzu MZ-48 stacje sanitarno-epidemiologiczne przekazują dane dotyczące ich działalności Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Wałbrzychu, która przygotowuje dla Głównego Inspektoratu Sanitarnego zbiorcze zestawienie danych zawartych w MZ-48. W GIS dokonywana jest analiza danych liczbowych.

Na podstawie analizy danych liczbowych oraz sprawozdań opisowych przesłanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne opracowywany jest Stan Sanitarny Kraju.

PIORIN

PIORIN sporządza roczne sprawozdania z realizacji zadań. Sprawozdania dotyczą wyników kontroli prawidłowości stosowania środków ochrony roślin, analiz prób pobranych do badań na obecność pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych oraz analiz prób materiału siewnego pod kątem występowania modyfikacji genetycznych. Wyniki kontroli przeprowadzanych przez Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Roślin i Nasiennictwa i ich jednostki terenowe dostępne są online za pośrednictwem Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie.

IJHARS

IJHARS sporządza kwartalne i roczne sprawozdania z działalności, które są zbierane na podstawie danych przekazanych przez wojewódzkie inspektoraty jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Dane dotyczą m.in. kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji na rynku krajowym i w obrocie z zagranicą, a także z działalności analitycznej laboratoriów IJHARS. Informacje są przekazywane do:

- MRiRW – wyniki kontroli jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, w tym świeżych owoców i warzyw),
- MRiRW – liczba wydanych decyzji o nadaniu numeru identyfikacyjnego dla partii win z określonego rocznika lub win z określonej odmiany winorośli; ilości w hektolitrach win z określonego rocznika wyrobionych w poprzednim roku gospodarczym; wyniki kontroli przeprowadzonych u producentów win z określonego rocznika i win z określonej odmiany winorośli, w poprzednim roku gospodarczym (zgodnie z art. 46 ust. 4 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku *o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina* (Dz. U. Nr 120 poz. 690 z późn. zm.),
- MRiRW – informacje o wszystkich podmiotach prowadzących ubój trzody chlewnej w Polsce, które zobligowane są do wykonywania klasyfikacji poubojowej trzody chlewnej wg wspólnotowej klasyfikacji EUROP,
- GUS – informacje o uprawach chmielu, w kraju i w poszczególnych województwach oraz wielkości zbiorów chmielu, w kraju i w poszczególnych województwach, roku następnego po roku zbioru (zgodnie z art. 23 ust. 6 ustawy z dnia 19 grudnia 2003 r. *o organizacji rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku paszowego oraz rynków lnu i konopi uprawianych na włókno* (Dz. U. 2011 nr 145 poz. 868).

IH

UOKiK sporządza zbiorcze informacje o wynikach poszczególnych kontroli planowych, a także raporty obejmujące zwykle więcej niż jedną akcję kontrolną oraz roczne sprawozdanie z działalności IH na podstawie danych nadesłanych przez wojewódzkie inspektoraty IH.

Raporty, informacje zbiorcze o wynikach kontroli wraz z wnioskami zmierzającymi do poprawy sytuacji w obszarach wymagających podjęcia dalszych działań w celu zapobiegania powstawaniu nieprawidłowości przekazywane są do centralnych organów urzędowej kontroli żywności oraz zainteresowanych ministerstw. Część z nich publikowana jest na stronie internetowej UOKiK.

Wytyczne w sprawie sprawozdawczości zostały wprowadzone *Zarządzeniem nr 39/2009 Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 10 lipca 2009 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych – „Zasady dotyczące przygotowania programów kontroli oraz raportów i informacji z wyników kontroli realizowanych w ramach rocznych planów kontroli Inspekcji Handlowej”*.

Niezależnie od powyższego sporządzane są kwartalne i roczne sprawozdania z działalności laboratoriów UOKiK obejmujące między innymi wdrożone nowe metody badawcze, zakupiony nowy sprzęt, liczbę przebadanych i niezgodnych próbek z podziałem na produkty, wykaz oznaczanych parametrów i liczbę przeprowadzonych oznaczeń. Tryb sporządzania sprawozdań z działalności laboratoriów UOKiK reguluje *Zarządzenie Nr 9 Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie planowania i sprawozdawczości z działalności laboratoriów Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*.

3.8 SZKOLENIA

IW

Na początku każdego roku, na podstawie danych uzyskanych z terenowych jednostek Inspekcji Weterynaryjnej oraz Głównego Inspektoratu Weterynarii, podsumowywana jest działalność szkoleniowa IW za rok poprzedni.

Ponadto, pod koniec każdego roku kalendarzowego przeprowadzana jest identyfikacja potrzeb i planów szkoleniowych na rok następny. Biura merytoryczne Głównego Inspektoratu Weterynarii oraz wojewódzkie inspektoraty weterynarii zgłaszają Głównemu Lekarzowi Weterynarii zapotrzebowania, wraz z uzasadnieniem realizacji szkolenia (wojewódzkie inspektoraty weterynarii przekazują informację do GIW po wcześniejszym uzyskaniu zapotrzebowań na szkolenia z poziomu podległych im powiatowych inspektoratów weterynarii). Jednocześnie, biura merytoryczne GIW oraz jednostki poziomu regionalnego IW przekazują informację odnośnie planowanych do przeprowadzenia we własnym zakresie projektów szkoleniowych.

Szkolenia realizowane są sukcesywnie w ciągu roku, w oparciu o zgłoszone potrzeby oraz posiadane środki budżetowe.

W roku 2014 odbyły się następujące szkolenia organizowane przez DG SANCO w ramach programu „Lepsze szkolenia na rzecz bezpieczniejszej żywności” („Better Training for Safer Food”), obejmujące następujący zakres tematyczny:

- przeprowadzanie kontroli na granicznych posterunkach weterynaryjnych (morskich, lotniczych, drogowych i kolejowych),
- dobrostan zwierząt podczas transportu oraz uboju, hodowli świń, niosek i brojlerów,
- monitoring i kontrola zoonoz oraz stosowanie kryteriów mikrobiologicznych w artykułach spożywczych,
- właściwe stosowanie prawa paszowego oraz HACCP w higienie pasz,
- kontrola zdrowia roślin i środki ochrony roślin,
- produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego,
- zasady HACCP i audyty,
- zdrowie i ochrona pszczół i zwierząt w zoo,
- kontrola zanieczyszczeń w paszach i żywności,
- plany gotowości,
- dodatki do żywności,
- skład żywności: znakowanie, suplementy żywności, żywność wzbogacona, żywność dietetyczna,
- kontrola żywności i pasz pochodzenia niezwierzęcego,
- nowe techniki śledztwa w łańcuchu żywnościowym podczas kontroli urzędowych,
- przemieszczanie kotów i psów jako zwierząt towarzyszących, rolnictwo ekologiczne i żywność regionalna,
- TRACES,
- zapobieganie i zwalczanie TSE,
- pozostałości weterynaryjnych produktów leczniczych w żywności pochodzenia zwierzęcego,
- identyfikacja i rejestracja zwierząt (IRZ).

W latach 2014-2018 Inspekcja Weterynaryjna jest beneficjentem Programu Wieloletniego „Ochrona Zdrowia Zwierząt i Zdrowia Publicznego”, prowadzonego przez Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. W ramach w/w programu zaplanowane zostało przeprowadzenie szkoleń obejmujących swoim zakresem merytorycznym następujące zagadnienia:

- badanie pozostałości chemicznych w żywności i u zwierząt,
- krajowy program urzędowej kontroli w zakresie bezpieczeństwa pasz,
- wymagania weterynaryjne w produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego,
- podstawy przetwórstwa spożywczego i technologia żywności,
- zwalczanie wybranych chorób zakaźnych przeżuwaczy,

- zagrożenia mikrobiologiczne w produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego,
- pasożyty zwierząt i pasożyty w żywności pochodzenia zwierzęcego,
- zwalczanie chorób drobiu,
- wymagania weterynaryjne oraz nadzór nad materiałem biologicznym,
- sytuacja zdrowotna rodzin pszczoł w Polsce oraz na świecie,
- choroby zakaźne zwierząt akwakultury objęte obowiązkiem zwalczania,
- wybrane choroby zakaźne świń,
- antybiotkooporność u zwierząt i w żywności,
- analiza ryzyka i dynamika rozprzestrzeniania się infekcji i intoksykacji w populacji zwierząt,
- szkolenie wynikające z aktualnych potrzeb związanych z nową legislacją lub sytuacją epidemiologiczną,
- epidemiologia diagnostyczna w laboratoriach (854/2004).

Organy urzędowej kontroli żywności w Polsce uczestniczą w programie szkoleniowym Komisji Europejskiej - Better Training for Safer Food. Koordynatorem programu w Polsce jest Główny Inspektorat Weterynarii i dodatkowo Główny Inspektorat Sanitarny. W szkoleniach organizowanych w ramach powyższego programu biorą udział pracownicy wszystkich organów urzędowej kontroli żywności w zależności od tematyki szkoleń i kompetencji organu.

PIS

Jednym z założeń mającym na celu usprawnienie funkcjonowania organów PIS jest prowadzenie sukcesywnych szkoleń pracowników w zakresie nowych metod badawczych. Szkolenia pomagają wypełnić obowiązek podnoszenia kwalifikacji personelu, jak również potrzebę ujednolicenia stosowanych metod pracy, zgodnie z wymaganiami prawa krajowego i przepisów UE.

Szkolenia kierowane są do pracowników wojewódzkich, powiatowych i granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych. Szkolenia mogą mieć charakter teoretyczny jak również praktyczny (szkolenia laboratoryjne).

Zgodnie z ramowym planem szkoleń również kierownicy pionów nadzorów działów/oddziałów Higieny Żywności, Żywnienia i Przedmiotów Użytku Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych podnoszą swoje kwalifikacje na wykładach/konferencjach organizowanych przez Główny Inspektorat Sanitarny z zakresu bezpieczeństwa żywności. Ww.

osoby są zobowiązane do przekazania zdobytej wiedzy pracownikom powiatowych i granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Szkolenia organizowane są głównie przez jednostki naukowo-badawcze Ministra Zdrowia: Instytut Żywności i Żywienia im. prof. Aleksandra Szczygła w Warszawie oraz Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego-Państwowy Zakład Higieny w Warszawie. Placówki te prowadzą m.in. badania naukowe, działalność doradczą oraz publikują materiały instruktażowe. Pracownicy WSSE, PSSE oraz GSSE, którzy uczestniczyli w naradzie (szkoleniu zewnętrznym) zobowiązani są do:

- sporządzania notatki ze szkolenia;
- zapoznania pracowników macierzystej jednostki (komórki) organizacyjnej z zasadniczymi problemami poruszonymi podczas narady (szkolenia), wskazania literatury oraz innych dokumentów zalecanych do wykorzystania w działalności służbowej.

Narady i szkolenia, o których mowa wcześniej, organizowane są w zależności od potrzeb, w ramach posiadanych w danym roku środków finansowych. Dokumentacja, w postaci teczek z narad i szkoleń przeprowadzonych przez:

- Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych, Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych, Powiatowych Granicznych Inspektorów Sanitarnych - powinna znajdować się w komórkach organizacyjnych zajmujących się sprawami osobowymi,
- Kierowników komórek organizacyjnych lub innych pracowników WSSE, PSSE, GSSE powinna pozostawać w ich komórkach organizacyjnych.

Oczekuje się, iż w latach 2015-2019 pracownicy będą mieli w dalszym ciągu okazję uczestnictwa w szkoleniach organizowanych przez DG SANCO w ramach programu „Lepsze szkolenia na rzecz bezpieczniejszej żywności” („Better Training for Safer Food”) zarówno w ramach wyjazdów szkoleniowych jak i e-learningów.

W Głównym Inspektoracie Sanitarnym powstały wytyczne w sprawie upowszechniania wiedzy nabytej przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie szkoleń w ramach programu Komisji Europejskiej „Better Training for Safer Food” poprzez opracowanie i przesłanie w wersji elektronicznej materiałów przygotowanych na szkolenie kaskadowe oraz przeprowadzenie szkolenia kaskadowego dla PSSE, GSSE z danego województwa w terminie do 6 miesięcy od zakończenia szkolenia i przekazanie w wersji elektronicznej dokumentów potwierdzających jego realizację do GIS (listy obecności, program, ocena szkolenia przez pracowników).

PIORIN

Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa (GIORIN) corocznie organizuje szkolenia dla pracowników wojewódzkich inspektoratów, w zakresie zagadnień kontroli fitosanitarnej, spełniania przez materiał roślinny wymogów Dyrektywy Rady 2000/29/EC oraz innych stosownych przepisów dot. zdrowia roślin. Po odbyciu szkoleń pracownicy wojewódzkich inspektoratów przeprowadzają szkolenia w przedmiotowym zakresie dla pracowników oddziałów. Ponadto każdy wojewódzki inspektorat posiada własny plan szkoleń dla danego województwa i przeprowadza okresowe szkolenia dla inspektorów terenowych. Plany szkoleń są przygotowywane i przechowywane przez GIORIN (szkolenia dla pracowników wojewódzkich inspektoratów) oraz przez wojewódzkie inspektoraty (dla pracowników danego inspektoratu).

Ze wszystkich przeprowadzonych szkoleń sporządza się dokumentację taką jak: listy uczestników, materiały szkoleniowe, protokoły z ustaleniami. Dokumentacja przekazywana jest uczestnikom, zamieszczana na stronie internetowej Inspekcji oraz dostępna jest w jednostce, która materiały przygotowała.

IJHARS

Polityka szkoleniowa w IJHARS jest realizowana zgodnie z procedurami planowania i organizacji szkoleń zewnętrznych oraz wewnętrznych, funkcjonującymi w systemie zarządzania jakością (w tym procesie zarządzania systemem antykorupcyjnym) opartym na wymaganiach normy PN – EN ISO 9001:2009. Tworzenie planu szkoleń i jego wykonanie odbywa się w oparciu o ustalone na dany rok priorytety szkoleniowe, których realizacja ma zapewnić przede wszystkim skuteczne wykonywanie zadań ustawowych IJHARS. Szkolenia dostosowane są do kompetencji i stanowisk pracowników. Wybór form oraz tematów szkoleń jest dokonywany z uwzględnieniem zgłaszanego zapotrzebowania, posiadanych środków budżetowych oraz obszarów rozwojowych określonych w Indywidualnych Programach Rozwoju Zawodowego poszczególnych osób.

Szkolenia przyjmują następujące formy:

- uczestnictwo w konferencjach, sympozjach krajowych i zagranicznych,
- uczestnictwo w kursach i szkoleniach różnego typu (w tym w szkoleniach branżowych, warsztatach laboratoryjnych i kursach dla audytorów wewnętrznych systemu zarządzania w laboratoriach),
- wizyty studyjne, studia,
- praktyki krajowe lub zagraniczne.

Plany szkoleń ustalane są corocznie, odrębnie dla Głównego Inspektoratu (ze szczególnym uwzględnieniem szkoleń specjalistycznych dla biur merytorycznych i laboratoriów) oraz dla poszczególnych wojewódzkich inspektoratów JHARS (z naciskiem na szkolenia inspektorów prowadzących kontrole urzędowe). Priorytet dla systematycznego szkolenia pracowników prowadzących laboratoryjne badania żywności stanowi istotny element realizacji jednego ze strategicznych celów jakościowych IJHARS, jakim jest zapewnienie stałego rozwoju potencjału analitycznego laboratoriów. Podnoszenie kompetencji pracowników laboratoriów oraz inspektorów WIJHARS służy zapewnieniu profesjonalnej i skutecznej kontroli urzędowej, realizowanej zgodnie z przepisami prawa polskiego oraz unijnego, w ramach nowoczesnej organizacji. Wpływa także na zwiększenie społecznego zaufania do IJHARS, jako instytucji działającej w służbie konsumentów.

Innym ważnym celem polityki szkoleniowej jest ujednoczenie sposobu realizacji zadań IJHARS. Odbywa się to przede wszystkim poprzez regularne podnoszenie kwalifikacji pracowników WIJHARS. Biura merytoryczne GIJHARS sukcesywnie przygotowują szkolenia w oparciu o aktualne zapotrzebowanie zgłaszane przez wojewódzkie inspektoraty oraz w związku z nowelizacją przepisów. Dodatkowo, wybrane WIJHARS organizują w ciągu danego roku szkolenia wewnętrzne, zewnętrzne oraz branżowe spotkania ujednoczające, które gromadzą uczestników z innych województw i GIJHARS. Formą szkolenia zapewniającą jednolity sposób wykonywania zadań IJHARS są także spotkania związane z planami kontroli na dany kwartał z udziałem kierowników wydziałów kontroli WIJHARS.

Podobnie jak planowanie i realizacja szkoleń pracowników, również ewidencja oraz ocena tego procesu jest prowadzona w oparciu o funkcjonujące procedury wewnętrzne. Dokumentacja przebiegu szkoleń obejmuje m.in. programy szkoleń, listy obecności, materiały szkoleniowe, testy wiedzy oraz zaświadczenia lub certyfikaty wydawane uczestnikom. Ocena realizacji założonego planu, ocena skuteczności oraz dostawców szkoleń są dokonywane corocznie, a ich wyniki przedstawiane i analizowane na przeglądzie zarządzania.

IH

Szkolenia dla pracowników UOKiK i Inspekcji Handlowej planowane są w okresach rocznych, ale również mogą być realizowane doraźnie w zależności od aktualnych potrzeb.

Ponadto pracownicy UOKiK i IH uczestniczą w szkoleniach organizowanych zewnętrznie odpłatnie lub na zaproszenie współpracujących organów i instytucji, np. IJHARS – szkolenie z zakresu produktów rolnictwa ekologicznego, szkolenia organizowane przez Komisję Europejską - BTSF

Pewną formę szkolenia stanowią również programy kontroli i narady robocze organizowane przez UOKiK oraz na poziomie wojewódzkich inspektoratów IH, także z udziałem laboratoriów UOKiK. Do każdej akcji kontrolnej o znaczeniu krajowym przygotowywany jest program kontroli, w którym omawiane są szczegółowo sposoby i metody przeprowadzania kontroli, metody pobierania próbek oraz zakres prowadzonych badań laboratoryjnych, co również jest pewną formą szkolenia.

4. PLANY AWARYJNE NA WYPADEK SYTUACJI WYJĄTKOWYCH I WZAJEMNE WSPARCIE

PUNKT KONTAKTOWY

1. Główny Inspektorat Sanitarny

ul. Targowa 65

03-729 Warszawa

tel. +48 22 536 13 00

fax. +48 22 635 61 9

e-mail: inspektorat@gis.gov.pl

2. Główny Inspektorat Weterynarii

ul. Wspólna 30

00-930 Warszawa

tel. +48 22 623 20 89

fax. +48 22 623 14 08

e-mail: wet@wetgiw.gov.pl

W 2005 r. w Polsce został opracowany i wdrożony „Operacyjny Plan Gotowości na wypadek wystąpienia zagrożeń związanych z wytwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu pasz, pasz leczniczych oraz ich stosowaniem w żywieniu zwierząt”. Plan w sposób szczegółowy kategoryzuje źródła oraz rodzaje zagrożeń w sektorze paszowym na każdym etapie (wytwarzanie, obrót i stosowanie pasz). Określona została strategia i zasady postępowania IW na szczeblu centralnym, wojewódzkim i powiatowym po stwierdzeniu zagrożenia w paszach. Plan określa ponadto źródła finansowania działań w ramach likwidacji zagrożenia, łańcuch decyzyjny oraz określenie zakresu badań wykonywanych przez poszczególne laboratoria ZHW.

Organ odpowiedzialny

Organem odpowiedzialnym za opracowanie i wdrożenie Operacyjnego Planu Gotowości jest Główny Lekarz Weterynarii. Opracowany Plan został oceniony i zaakceptowany przez Radę Ministrów.

Rozwiązania odnośnie rozpowszechniania i szkolenia w celu zapewnienia rzeczywistego wykonania łącznie z ćwiczeniami symulacyjnymi

Operacyjny Plan Gotowości został przekazany ze szczebla centralnego na szczebel wojewódzki i powiatowy. Wersja elektroniczna Planu zamieszczona jest na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii www.wetgiw.gov.pl

W 2012 r. został opracowany w GIW i wdrożony „Operacyjny plan awaryjny na podstawie analizy ryzyka wystąpienia zagrożeń dla zdrowia ludzi oraz dla środowiska związanych z wytwarzaniem i wprowadzaniem na rynek środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego”. Plan w sposób szczegółowy kategoryzuje źródła oraz rodzaje zagrożeń w sektorze żywnościowym na każdym etapie (wytwarzanie i wprowadzenie na rynek środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego). Określona została strategia i zasady postępowania IW na szczeblu centralnym, wojewódzkim i powiatowym po stwierdzeniu zagrożenia w żywności.

Plan określa ponadto źródła finansowania działań w ramach likwidacji zagrożenia oraz łańcuch decyzyjny.

Organ odpowiedzialny

Organem odpowiedzialnym za opracowanie i wdrożenie Operacyjnego Planu Gotowości jest Główny Lekarz Weterynarii. Opracowany Plan został oceniony i zaakceptowany przez Departament Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Rozwiązania odnośnie rozpowszechniania i szkolenia w celu zapewnienia rzeczywistego wykonania łącznie z ćwiczeniami symulacyjnymi

Operacyjny Plan Gotowości został przekazany ze szczebla centralnego na szczebel wojewódzki i powiatowy.

Niektóre choroby zakaźne zwierząt, powodują niezwykle wysokie straty zarówno wśród samych zwierząt, jak również w gospodarce prowadzonej przez człowieka. Prowadzi to do poważnych perturbacji na rynkach zbytu żywca oraz produktów pochodzenia zwierzęcego jak też w sektorze producentów i przetwórców żywności i dóbr związanych z surowcami zwierzęcymi. Aby minimalizować straty w przypadku wystąpienia tych chorób tworzone są plany gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt.

Główny Inspektorat Weterynarii posiada opracowane plany gotowości dla zwalczania następujący chorób zakaźnych zwierząt:

- pryszczycza – FMD
- klasyczny pomór świń – CSF
- afrykański pomór świń – ASF

- choroba pęcherzykowa świń – SVD
- gąbczasta encefalopatia bydła – BSE
- rzekomy pomór drobiu – Newcastle Disease
- wysoce zjadliwa grypa ptaków – Highly pathogenic avian influenza
- wirusowa posocznica krwotoczna ryb łososiowatych – VHS
- choroba niebieskiego języka (Bluetongue Disease)

Powstałe plany gotowości zostały zatwierdzone przez Głównego Lekarza Weterynarii oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Zgodnie z przyjętym w Unii Europejskiej protokołem, Komisja europejska zwróciła się o podjęcie procesu zatwierdzenia planów gotowości przez kraje członkowskie oraz kraje kandydujące. Do zatwierdzenia Komisja wybrała cztery jednostki chorobowe – pryszczycę, klasyczny pomoru świń, influencję drobiu wysokiej zaraźliwości oraz rzekomy pomór drobiu.

Plany gotowości dla tych chorób, przedstawione przez Polskę, uzyskały zatwierdzenie Komisji. Decyzje zatwierdzające te plany to:

Decyzja Komisji 2004/435/EC z 29 kwietnia 2004r. zatwierdzająca pewne plany gotowości zwalczania pryszczycy,

Decyzja Komisji 2004/431/EC z 29 kwietnia 2004r. zatwierdzająca pewne plany gotowości zwalczania klasycznego pomoru świń,

Decyzja Komisji 2004/402/EC z 26 kwietnia 2004r. zatwierdzająca pewne plany gotowości zwalczania rzekomego pomoru drobiu oraz wysoce zjadliwej grypy ptaków,

Realizując procedury wynikające z krajowych przepisów, wszystkie dziewięć planów gotowości, za pośrednictwem wojewodów zostało przekazane do województw i powiatów, które w oparciu o nie przygotowały własne ich wersje.

W Państwowej Inspekcji Sanitarnej został opracowany „Podręcznik Zarządzania Sytuacjami Kryzysowymi w Zakresie Bezpieczeństwa Żywności”. Podręcznik określa sposób oraz zasady reagowania w zaistniałych sytuacjach kryzysowych dotyczących bezpieczeństwa żywności.

Zakres tego Podręcznika obejmuje zarządzanie sytuacjami kryzysowymi w PIS. Wytyczne zawarte w podręczniku powinny służyć jako pomoc w podejmowaniu właściwych działań, które muszą być dostosowane do indywidualnej sytuacji kryzysowej i w razie potrzeb i konieczności uzupełniane.

4.1. ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY I POMOC WZAJEMNA

Współpraca w ramach systemu RASFF Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Inspekcja Handlowa), Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Służby Celnej podległą Ministrowi Finansów oraz innych organów w ramach ich kompetencji.

Współpraca w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF) polega na wzajemnym powiadamianiu o niebezpiecznej żywności, w tym żywności pochodzenia zwierzęcego, paszach oraz materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Współpraca polega na szybkiej i skutecznej wymianie informacji o przypadkach stwierdzenia obecności czynnika stanowiącego zagrożenie dla zdrowia ludzi, ocenie powiadomień, wymianie informacji.

Zgodnie z art. 85 *ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914)* - Główny Inspektor Sanitarny – Kierownik Sieci:

- prowadzi krajowy punkt kontaktowy (KPK) systemu RASFF,
- jest odpowiedzialny za funkcjonowanie KPK,
- powiadamia Komisję Europejską o stwierdzonych przypadkach niebezpiecznej żywności i paszach.

Celem funkcjonowania ww. systemu jest umożliwienie szybkiej wymiany informacji pomiędzy Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej, wyeliminowanie na całym terytorium UE ryzyka związanego z żywnością wykrytego przez jedno z Państw Członkowskich oraz osiągnięcie wysokiego jednolitego poziomu bezpieczeństwa żywności na terytorium całej UE.

W Głównym Inspektoracie Weterynarii został powołany Podpunkt Krajowego Punktu Kontaktowego, który przesyła do KPK informacje o niebezpiecznych produktach żywnościowych pochodzenia zwierzęcego i paszach

Główny Inspektor Sanitarny powołał Zespół ds. Oceny Ryzyka składający się z ekspertów naukowych Instytutu Żywności i Żywienia, Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny, Państwowego Instytutu Weterynaryjnego, który dokonuje analizy ryzyka w ciągu 24 godzin od momentu otrzymania powiadomienia.

Opracowano procedury funkcjonowania systemu RASFF w Polsce i przekazano je wszystkim uczestnikom systemu.

W Polsce zawarto również porozumienie o współpracy między PIS, IW, IJHARS, PIORIN, IH podległą Urzędowi Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Służbą Celną w ramach systemu RASFF na szczeblu centralnym.

System RASFF działający w Polsce został oficjalnie włączony do europejskiego systemu RASFF w dniu 1 maja 2004 r.

Schemat organizacyjny systemu RASFF załączono w **załączniku nr 3**.

Ustanowienia odnośnie pomocy i wzajemnej współpracy pomiędzy inspekcjami

Ustanowienia odnośnie pomocy i wzajemnej współpracy pomiędzy inspekcjami					
Inspekcje	IW	PIS	PIORiN	IJHARS	IH
IW	_____	1, 2, 3, 4		1,	1,
PIS	1, 2, 3, 4	_____	2,	1,	1,
PIORiN		2	_____	7	
IJHARS*)	1,	1, 2,		_____	1,
IH	1,	1, 2,		1, 8	_____
Inne	1,	3, 5	6,	1,	1,

1. Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2006 r. w sprawie współpracy organów IW, PIS, Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, IH, Inspekcji Transportu Drogowego, IJHARS oraz jednostek samorządu terytorialnego przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych (Dz.U. Nr 83, poz. 575);

2. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914, z późn. zm.) (Art. 94.);

3. rozporządzenie Ministra Zdrowia oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu współdziałania organów PIS z organami IW w zakresie sprawowania nadzoru nad jakością zdrowotną żywności (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 76, późn zm.);

4. Porozumienie ramowe z dnia 21 września 2007 r. o współpracy PIS i IW pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym a Głównym Lekarzem Weterynarii;

5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie współpracy organów PIS z organami celnymi w zakresie granicznej kontroli sanitarnej (Dz. U. z 2004 r. Nr 122, poz. 1284);

6. Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz. U. z 2004 r. Nr 11, poz. 94, ze zmianami) (art. 102).

7. Porozumienie ramowe z dnia 1 kwietnia 2009 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych;

8. Porozumienie z dnia 21 grudnia 2009 r. pomiędzy Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Inspekcją Handlową.

Współpraca Służby Celnej i Inspekcji Weterynaryjnej

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 3 lipca 2006 r. pomiędzy Ministrem Finansów a Głównym Lekarzem Weterynarii

Zakres współpracy: Współpraca przy kontroli w wywozie produktów pochodzenia zwierzęcego z Rzeczypospolitej Polskiej do Federacji Rosyjskiej.

Współpraca Państwowej Inspekcji Sanitarnej z Inspekcją Weterynaryjną

Podstawa prawna: Porozumienie ramowe z dnia 21 września 2007 r. zawarte pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym i Głównym Lekarzem Weterynarii o współdziałaniu i współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej i organów Inspekcji Weterynaryjnej oraz art. 73 ust. 6 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. Nr 136, poz. 914, z późn. zm.).

Zakres współpracy: Współdziałanie w zakresie sprawowania nadzoru oraz przeprowadzania urzędowych kontroli żywności w zakładach produkujących środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego oraz inne środki spożywcze, w tym wzajemne przekazywanie list podmiotów działających na rynku spożywczym wzajemnie nadzorowanych, wymiana informacji istotnych ze względu na bezpieczeństwo żywności i żywienia.

Współpraca Inspekcji Weterynaryjnej z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 18 lutego 2010 r. pomiędzy Głównym Lekarzem Weterynarii i Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Zakres współpracy: Współpraca przy sprawowaniu nadzoru nad jednostkami certyfikującymi i produkcją ekologiczną w zakresie pasz.

Współpraca IW z organami celnymi

Podstawa prawna : Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 marca 2007r. w sprawie warunków i sposobu współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej z organami celnymi (Dz. U. 2007 Nr 77, poz. 519).

Zakres współpracy: Współpraca w zakresie zapewnienia prawidłowej kontroli przesyłek zwierząt, produktów, pasz i pasz leczniczych, podlegających kontroli, o której mowa w przepisach o weterynaryjnej kontroli granicznej. Współpraca w zakresie kontroli granicznej przemieszczanych w celach niehandlowych zwierząt domowych towarzyszących podróżnym oraz produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do indywidualnego spożycia, przywożonych z państw trzecich w bagażu podróżnych.. Współpraca w zakresie prawidłowego nadzoru nad przesyłkami niespełniającymi wymagań przywozowych lub przewozowych, znajdującymi się w składzie celnym, składzie wolnocełowym lub w magazynie znajdującym się w wolnym obszarze celnym.

Współpraca IH

Inspekcja Handlowa współpracuje z organami urzędowej kontroli żywności i innymi instytucjami państwowymi oraz organizacjami konsumenckimi na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 5 marca 2002 r. w sprawie sposobu współdziałania organów Inspekcji Handlowej z powiatowym (miejskim) rzecznikiem konsumentów, organami administracji rządowej i samorządowej, organami kontroli oraz organizacjami pozarządowymi reprezentującymi interesy konsumentów (Dz.U. Nr 24, poz. 243).

Ponadto Inspekcja Handlowa współpracuje z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych przy sprawowaniu nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu detalicznego produktów rolnictwa ekologicznego na mocy art. 14 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. Nr 116, poz. 975).

Niezależnie od powyższego zostały podpisane dwa porozumienia o współpracy, tj. między Inspekcją Handlową i Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz między Inspekcją Handlową i Państwową Inspekcją Sanitarną.

Współpraca PIS z organami celnymi

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 lutego 2008 r. w sprawie współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z organami celnymi w zakresie granicznych kontroli sanitarnych (Dz. U. Nr 37, poz. 213).

Zakres współpracy: Współpraca w zakresie granicznych kontroli sanitarnych, w tym tryb postępowania tych organów w podejmowaniu działań określonych w art. 2-6 rozporządzenia Rady (EWG) nr 339/93 z dnia 8 lutego 1993 r. w sprawie kontroli zgodności z przepisami w sprawie bezpieczeństwa produktów przywożonych z państw trzecich, w tym zapewnienie prawidłowej kontroli obrotu towarowego środkami spożywczymi, substancjami pomagającymi w przetwarzaniu oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Współpraca Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Inspekcja Handlowa

Podstawa prawna: Porozumienie z dnia 21 grudnia 2009 r. pomiędzy Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych i Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Inspekcja Handlowa.

Zakres współpracy: Zasady współpracy przy wykonywaniu kontroli w zakresie jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

Współpraca z Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Podstawa prawna: Porozumienie ramowe z dnia 1 kwietnia 2009 r. pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Głównym Inspektorem Sanitarnym, Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Zakres współpracy: Współpraca przy kontrolach wynikających z prawa żywnościowego oraz kontrolach fitosanitarnych roślin, roślinnych produktów pochodzących z produkcji pierwotnej (w tym świeżych owoców i warzyw), przeznaczonych do spożycia przez ludzi, w celu prawidłowej

realizacji Memorandum z dnia 18 stycznia 2008 r. w sprawie zasad zaopatrywania w świadectwo fitosanitarne roślin i produktów roślinnych eksportowanych do Federacji Rosyjskiej oraz Memorandum z dnia 26 marca 2008 r. dotyczącego bezpieczeństwa produktów roślinnych, przeznaczonych do spożycia przez ludzi i wywożonych ze Wspólnoty Europejskiej (WE) do Federacji Rosyjskiej, w odniesieniu do pozostałości pestycydów, azotanów i azotynów, w tym współpraca przy kontrolach podmiotów eksportujących produkty roślinne do Federacji Rosyjskiej, partii produktów roślinnych eksportowanych do Federacji Rosyjskiej oraz producentów produktów roślinnych przeznaczonych do eksportu do Federacji Rosyjskiej.

5. USTALENIA DOTYCZĄCE AUDYTÓW WŁAŚCIWYCH ORGANÓW

IW

Audyty kontroli urzędowych, o których mowa w art. 4 ust. 6 rozporządzenia (WE) nr 882/2004 realizowane są przez szczebel centralny i wojewódzki IW. Opis systemu audytów i sposób ich przeprowadzania został określony w *instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbk 090.2/2010 z dnia 26 listopada 2010 r. w sprawie audytu wewnętrznego kontroli urzędowych przeprowadzanych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej*.

Kontrole urzędowe, które w myśl rozporządzenia (WE) Nr 882/2004 podlegają audytowaniu minimum 1 raz na pięć lat, wykonują **332** jednostki IW, a mianowicie 16 wojewódzkich inspektoratów weterynarii, 305 powiatowych inspektoratów weterynarii oraz 9 granicznych inspektoratów weterynarii, w zakresach kompetencji właściwych organów określonych w ustawie o Inspekcji Weterynaryjnej.

Zgodnie z instrukcją roczny program audytów Inspekcji Weterynaryjnej opracowany przez pełnomocnika GLW ds. audytu IW jest zatwierdzany przez Głównego Lekarza Weterynarii. Roczny program audytów określa cele i zakres audytów. Założenia szczegółowe określają zakres audytów w WIW i GrIW realizowanych przez audytorów GIW oraz w PIW realizowanych przez audytorów WIW. Audyty w wojewódzkich i granicznych inspektoratach weterynarii obejmują 20% jednostek w każdym badanym zakresie.

Na podstawie założeń szczegółowych rocznego programu audytów pełnomocnicy WLW ds. audytu IW opracowują roczne programy audytu dla każdego województwa, tak aby audytem było objęte 20 % powiatowych inspektoratów weterynarii w każdym zakresie audytu.

Pełnomocnicy WLW ds. audytu IW przekazują roczne programy audytów dla danego województwa, zatwierdzone przez właściwych wojewódzkich lekarzy weterynarii, do pełnomocnika GLW ds. audytu IW.

Plan dla każdego audytu w danej jednostce zawierający opis i harmonogram działań wykonywanych w miejscu przeprowadzania audytu oraz ustaleń organizacyjnych związanych z audytem jest sporządzany przez audytora wiodącego, zatwierdzany przez pełnomocnika i przekazywany kierownikowi jednostki audytowanej.

Nadzór nad realizacją audytów przez szczebel wojewódzki IW jest prowadzony przez Biuro Kontroli GIW poprzez kontrole dokumentacji przesyłanej przez pełnomocników WLW ds. audytu do GIW (programy audytu, raporty końcowe) oraz w trakcie narad roboczo – szkoleniowych

z audytorami z WIW. Raporty końcowe z tych audytów są przekazywane do Wydziału ds. Audytów BK i analizowane w celu monitorowania realizacji wojewódzkich programów audytów oraz dla potrzeb rocznego przeglądu audytów.

2. Audyty kontroli urzędowych realizują pracownicy posiadający uprawnienia audytora, zwani dalej audytorami IW, zatrudnieni w następujących komórkach organizacyjnych:

- 1) Zespół ds. Audytu Biura Kontroli GIW audytorów,
- 2) Zespół ds. Oceny Inspekcji Weterynaryjnej w WIW.

Audytorzy IW mogą korzystać z pomocy technicznej inspektorów z poszczególnych działów organizacyjnych jednostek audytujących (tzw. eksperci techniczni, w szczególności do weryfikacji z planowanymi rozwiązaniami – w podmiotach nadzorowanych, wszędzie tam gdzie kontrole urzędowe są realizowane).

3. Niezależne kontrole audytów przeprowadzają NIK, MRiRW oraz FVO.

Kontrole dokumentacji z audytów przeprowadzanych przez audytorów WIW realizują pracownicy Biura Kontroli GIW.

PIS

Działania audytowe w PIS prowadzone są na wszystkich poziomach:

- Główny Inspektorat Sanitarny – audytuje działalność Wojewódzkich Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych oraz wrywkowo wybrane stacje powiatowe lub graniczne
- Wojewódzkie Stacje Sanitarno–Epidemiologiczne audytują działalność Powiatowych i Granicznych Stacji Sanitarno–Epidemiologicznych (PSSE/GSSE).

Plan autów prowadzonych w stacjach wojewódzkich jest ustalany na poziomie centralnym. Za planowanie, nadzór nad wykonywaniem oraz raportowanie audytów odpowiedzialny jest Departament Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia w Głównym Inspektoracie Sanitarnym.

Ustalono, że w latach 2015-2019 zostaną poddane audytowi wszystkie jednostki Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Plan audytów w Wojewódzkich i Granicznych Stacjach Sanitarno–Epidemiologicznych opracowuje Główny Inspektor Sanitarny, natomiast plan audytów w Powiatowych Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych opracowywany jest w poszczególnych stacjach wojewódzkich i przesyłany do Głównego Inspektoratu Sanitarnego. W Głównym Inspektoracie Sanitarnym na podstawie przesłanych planów szczegółowych opracowywany jest kilkuletni program audytów wewnętrznych zgodnych z Rozporządzeniem WE nr 882/2004 dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Ww. program jest zatwierdzany przez Głównego Inspektora Sanitarnego i przesyłany do stosowania do podległych jednostek.

Audyty wewnętrzne w Państwowej Inspekcji Sanitarnej są przeprowadzane zgodnie z obowiązującą „Instrukcją przeprowadzania audytu wewnętrznego dot. stosowania rozporządzenia (WE) 882/2004”.

Audyty wewnętrzne przeprowadzają przeszkoleni, kompetentni pracownicy PIS, którzy zostali powołani do Zespołu Auditorów Wewnętrznych w poszczególnych jednostkach PIS. Lista audytorów wewnętrznych jest zatwierdzana przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

W okresie miesiąca od daty zakończenia audytu opracowywany jest raport z audytu, który po zatwierdzeniu przez Głównego Inspektora Sanitarnego/Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego jest przesyłany do WSSE/PSSE/GSSE.

W przypadku wystąpienia niezgodności w raporcie proponuje się zalecenia poaudytowe. Jednostka audytowana jest zobowiązana do przesłania pisemnej informacji na temat realizacji zaleceń w terminie określonym przez audytującego.

Ponadto prowadzony jest dalszy nadzór nad wdrażaniem zaleceń poaudytowych poprzez audyty sprawdzające.

Laboratoria PIS zajmujące się oceną jakości zdrowotnej środków spożywczych, dozwolonych substancji, dodatkowych lub innych składników żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością spełniają wymagania określone w normach europejskich (przede wszystkim PN-EN ISO 17025). W ww. laboratoriach stworzono dokumentację systemu jakości, wdrożono system jakości i przystąpienia do akredytacji w celu potwierdzenia spełnienia wymogów określonych w normach przez krajową jednostkę akredytacyjną.

Obecnie w PIS wszystkie 16 zintegrowanych laboratoriów urzędowej kontroli żywności posiada akredytację PCA i w dalszym ciągu rozszerza jej zakres, biorąc pod uwagę konieczność wdrażania nowych metod badawczych.

IJHARS

W związku funkcjonowaniem certyfikowanego systemu zarządzania jakością opartego na wymaganiach międzynarodowej normy PN-EN ISO 9001:2009, w IJHARS istnieje system audytów wewnętrznych i zewnętrznych, który umożliwia prowadzenie monitorowania i analizy skuteczności procesów w celu oceny zgodności systemu zarządzania jakością z zaplanowanymi ustaleniami.

Poprzez te działania oceniana jest skuteczność całego systemu zarządzania jakością i w razie potrzeby podejmowane są działania korygujące lub zapobiegawcze, prowadzące do doskonalenia funkcjonowania Inspekcji, a zarazem jakości wykonywania ustawowych zadań.

Audyty wewnętrzne są przeprowadzane na poziomie Głównego Inspektoratu i poszczególnych wojewódzkich inspektoratach JHARS. Dodatkowo są planowane wewnętrzne audyty krzyżowe, przeprowadzane w wybranych jednostkach IJHARS na zgodność z wymaganiami normy, Rozporządzenia (WE) nr 882/2004, oraz wewnętrznymi procedurami. Audyty wewnętrzne są przeprowadzane przez pracowników IJHARS mających niezbędne kwalifikacje w zakresie znajomości wymagań normy PN-EN ISO 9001:2009, Rozporządzenia WE nr 882/2004 oraz innych obowiązujących przepisów prawa, a także znajomości funkcjonowania Inspekcji. Częstotliwość wewnętrznych audytów i ich przedmiot są ustalane z uwzględnieniem wyników poprzednich audytów, statusu i ważności poszczególnych procesów, obszarów działań przy realizacji celów jakości i poszczególnych zadań. Przyjęto zasadę, że wewnętrzne audyty krzyżowe są planowane w cyklach 3 letnich, zaś pozostałe audyty wewnętrzne w cyklu rocznym.

Program wewnętrznych audytów jest zatwierdzany przez Kierownictwo Inspekcji. Prowadzenie i realizacja audytów wewnętrznych następuje na podstawie procedury „Audyty wewnętrzne”. W uzasadnionych przypadkach na wniosek Kierownictwa są wykonywane audyty pozaplanowe. Wyniki audytów są zapisywane w raportach z audytów. Stwierdzone niezgodności są dokumentowane w kartach niezgodności i przekazywane do właściwych komórek organizacyjnych Inspekcji. W trakcie audytów, audytorzy mogą również zidentyfikować możliwości wystąpienia potencjalnej niezgodności.

Wykryte niezgodności lub potencjalne niezgodności poddawane są analizie przyczyn ich powstania. Następnie przedstawiane są propozycje podjęcia działań korygujących lub zapobiegawczych wraz z terminami ich wykonania i osobą odpowiedzialną za wykonanie tych działań. Wybierane i wdrażane są działania, które będą w stanie wyeliminować problem i zapobiec jego ponownemu wystąpieniu, czy też zapobiec powstaniu niezgodności w przyszłości.

Kierownicy komórek organizacyjnych, liderzy procesów monitorują rezultaty wdrażanych działań korygujących lub zapobiegawczych. Po upływie określonego czasu na przeprowadzenie działań korygujących lub zapobiegawczych, Pełnomocnik ds. systemu zarządzania jakością ocenia terminowość i skuteczność wdrożonych działań. Status działań korygujących i zapobiegawczych jest przedmiotem analiz Kierownictwa Inspekcji.

III

Na mocy art. 10 pkt 2 ustawy o Inspekcji Handlowej Prezes UOKiK posiada tytuł prawny do sprawowania kontroli realizacji przez wojewódzkich inspektorów zadań i kompetencji

określonych w ustawie i przepisach odrębnych. Audyty wewnętrzne w UOKiK przeprowadzane są na podstawie zarządzenia Nr 11 Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 1 lipca 2011 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu prowadzenia audytu wewnętrznego w Urzędzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

6. ŚRODKI W CELU STOSOWANIA SIĘ DO WYMOGÓW OPERACYJNYCH ROZPORZĄDZENIA (WE) NR 882/2004 ORAZ ZAPEWNIENIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁANIA SŁUŻB

Organy urzędowej kontroli żywności dysponują odpowiednio wykwalifikowanym, doświadczonym i przeszkolonym personelem w celu prawidłowego przeprowadzania czynności kontrolnych.

W prawie polskim istnieją gwarancje niezależności organów administracji publicznej od podmiotów prywatnych. Brakowi obiektywizmu w działaniu organów administracji publicznej zapobiega stosowanie przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.). Zgodnie z art. 24 Kodeksu postępowania administracyjnego pracownik organu administracji publicznej podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie:

- 1) w której jest stroną albo pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki,
- 2) swego małżonka oraz krewnych i powinowatych do drugiego stopnia,
- 3) osoby związanej z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,
- 4) w której był świadkiem lub biegłym albo był lub jest przedstawicielem jednej ze stron, albo w której przedstawicielem strony jest jedna z osób wymienionych w pkt 2 i 3,
- 5) w której brał udział w niższej instancji w wydaniu zaskarżonej decyzji,
- 6) z powodu której wszczęto przeciw niemu dochodzenie służbowe, postępowanie dyscyplinarne lub karne,
- 7) w której jedną ze stron jest osoba pozostająca wobec niego w stosunku nadrzędności służbowej.

Bezpośredni przełożony pracownika jest obowiązany na jego żądanie lub na żądanie strony albo z urzędu wyłączyć go od udziału w postępowaniu również wtedy, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności nie wymienionych powyżej, które jednak mogą wywołać wątpliwość co do bezstronności pracownika.

Ponadto zgodnie z art. 25 Kodeksu postępowania administracyjnego organ administracji publicznej podlega wyłączeniu od załatwienia sprawy dotyczącej interesów majątkowych:

- 1) jego kierownika lub osób pozostających z tym kierownikiem w stosunku małżeństwa oraz pokrewieństwa i powinowactwa do drugiego stopnia oraz osoby związanej z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli,

2) osoby zajmującej stanowisko kierownicze w organie bezpośrednio wyższego stopnia lub osób pozostających z nim w stosunkach określonych w pkt 1.

Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy o IW powyższe przepisy mają zastosowanie również do osób wystawiających świadectwa zdrowia. Przepis ten dotyczy zarówno lekarzy weterynarii zatrudnionych w Inspekcji Weterynaryjnej, jak i lekarzy weterynarii niebędących pracownikami Inspekcji wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii na podstawie art. 16 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

6.1 Braku konfliktu interesów wśród personelu

Należy wskazać, iż pracownicy organów urzędowej kontroli należą do korpusu służby cywilnej, który w świetle Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) jest ciałem powołanym w celu zapewnienia zawodowego, rzetelnego, bezstronnego i politycznie neutralnego wykonywania zadań państwa, w urzędach administracji rządowej.

Zgodnie z art. 79 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. Nr 227, poz. 1505), w urzędzie nie może powstać stosunek podległości służbowej między małżonkami oraz osobami pozostającymi ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia włącznie lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz w stosunku przysposobienia, opieki i kurateli. Natomiast w myśl art. 80 wskazanej ustawy członek korpusu służby cywilnej oraz pracownik służby cywilnej zajmujący wyższe stanowisko w służbie cywilnej nie mogą podejmować dodatkowego zatrudnienia bez pisemnej zgody dyrektora generalnego urzędu ani wykonywać czynności lub zajęć sprzecznych z obowiązkami wynikającymi z ustawy lub podważających zaufanie do służby cywilnej. Urzędnik służby cywilnej nie może podejmować zajęć zarobkowych bez pisemnej zgody dyrektora generalnego urzędu.

6.1.1. Brak konfliktu interesów w zakresie wyznaczania lekarzy weterynarii przez powiatowego lekarza weterynarii do wykonywania niektórych ustawowych zadań Inspekcji Weterynaryjnej

W myśl art. 16 ust. 2 ww. ustawy wyznaczenie lekarzy weterynarii niebędących pracownikami Inspekcji do wykonywania czynności urzędowych następuje w drodze decyzji administracyjnej.

W związku z powyższym powiatowy lekarz weterynarii dokonując wyznaczenia musi z urzędu przestrzegać regulacji art. 24 § 1 oraz art. 25 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego. W takim przypadku organ Inspekcji Weterynaryjnej traci z mocy prawa zdolność do prowadzenia

postępowania w danej sprawie, a wyłączenie to powoduje przekazanie kompetencji do załatwienia danej sprawy organowi wyższego stopnia nad organem załatwiającym sprawę. Organ wyższego stopnia może do załatwienia sprawy wyznaczyć inny podległy sobie organ. Przepis ten ma jednak charakter incydentalny i nie może prowadzić do stałego przeniesienia kompetencji na wojewódzkiego lekarza weterynarii lub wskazanego przez niego innego powiatowego lekarza weterynarii.

6.2 Przejrzystość i poufność

Przejrzystość:

Zgodnie z art. 13a ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1263) pracownicy PIS, bez zgody właściwego państwowego inspektora sanitarnego, nie mogą:

- prowadzić działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2013 poz.672) a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności,
- wykonywać dodatkowych zajęć zarobkowych.

Prowadzenie działalności gospodarczej, zarządzanie taką działalnością lub bycie przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności albo wykonywanie dodatkowych zajęć zarobkowych nie może pozostawać w sprzeczności z obowiązkami pracownika lub wywoływać podejrzenia o jego stronniczość lub interesowność.

Poufność:

Zgodnie z art. 29a ww. ustawy oraz art. 76 ust. 2 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U.06.171.1225 ze zm.) przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w trakcie kontroli informacje, dokumenty i inne dane stanowiące tajemnicę kontrolowanego są objęte tajemnicą służbową i nie mogą być przekazywane innym organom ani ujawniane, jeżeli nie jest to konieczne ze względu na ochronę życia lub zdrowia człowieka, z wyłączeniem żądania sądu lub prokuratora w związku z toczącym się postępowaniem.

W myśl art. 19 ust. 5 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej informacje, dokumenty oraz inne dane, w szczególności w zakresie stosowanej przez kontrolowanego technologii, uzyskane podczas

kontroli, nie mogą być przekazywane ani ujawniane innym organom, chyba, że stanowią dowód popełnienia czynu zabronionego przez ustawę.

6.3. Kontrole podległych jednostek w celu sprawdzenia skuteczności działania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności

IW

Działania kontrolne podległych jednostek prowadzone są na wszystkich poziomach na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 15 lipca 2011 roku o kontroli rządowej w administracji (Dz. U. Nr 185, poz. 1092, z późn. zm.);
- 2) ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 774 z późn. zm.);
- 3) „Standardy kontroli w administracji rządowej” z dnia 10 stycznia 2012 r., wydane przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Ponadto szczegółowe wytyczne w zakresie kontroli wymagań posterunków weterynaryjnej kontroli granicznej zostały określone w Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii Nr GIWbip.600-13/12(1) z dnia 12 października 2012 r. w sprawie sposobu oceny funkcjonowania posterunków weterynaryjnej kontroli granicznej oraz ich dostosowania do wymagań określonych w prawie Unii Europejskiej.

Kontrole wewnętrzne w IW, zwane dalej kontrolami w administracji rządowej są przeprowadzane zgodnie z kompetencją organów IW, a mianowicie:

- Główny Lekarz Weterynarii przy pomocy Biura Kontroli Głównego Inspektoratu Weterynarii kontroluje działalność merytoryczną terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej, tj. wojewódzkich i powiatowych lekarzy weterynarii oraz działalność granicznych lekarzy weterynarii przy pomocy Biura ds. Granic GIW;
- wojewódzcy lekarze weterynarii przy pomocy zespołów merytorycznych kontrolują działalność merytoryczną powiatowych lekarzy weterynarii.

Inspekcja Weterynaryjna przeprowadza kontrole wykonywania ustawowych zadań przez organy IW związku z art. 13 i 14. ustawy z dnia 29 stycznia o Inspekcji Weterynaryjnej. Od 1 stycznia 2012 r. powyższe kontrole procedowane są zgodnie z przepisami ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. nr 185, poz. 1092), która weszła w życie 1 stycznia 2012 r. przy zastosowaniu zasad i kryteriów określonych w dokumencie pt „Standardy

kontroli w administracji rządowej” z dnia 10 stycznia 2012 r., wydanym przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów.

Techniczne metody najczęściej używane przez kontrolerów Inspekcji Weterynaryjnej to:

- uzyskiwanie informacji poprzez zadawanie pytań, ustnych i pisemnych wyjaśnień
- kontrola dokumentacji w WIW i w PIW (przeгляд i badanie dokumentów),
- sprawdzenie prawidłowości postępowania administracyjnego prowadzonego przez organ IW wobec podmiotu,
- weryfikacja ustaleń kontrolnych w nadzorowanych przez kontrolowanego podmiotach.

Ocena kontrolowanej działalności merytorycznej jest dokonywana przy zastosowaniu kryteriów legalności i rzetelności,

Zgodnie z zapisami w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej, kierownicy komórek realizujących kontrole w administracji sporządzają okresowy plan kontroli, który jest zatwierdzany przez kierownika jednostki kontrolującej (odpowiednio Głównego Lekarza Weterynarii i Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii). Okresowy plan kontroli określa m.in. zakres kontroli i jednostkę organizacyjną, która ma być poddana kontroli planowej.

Założenia ogólne planu pracy Wydziału ds. Kontroli Biura Kontroli przewidują przeprowadzanie kontroli planowanych, doraźnych i sprawdzających wojewódzkich lekarzy weterynarii i weryfikacji ustaleń poprzez kontrolę wybranych powiatowych lekarzy weterynarii oraz nadzorowanych zakładów/podmiotów.

Kontrole doraźne są przeprowadzane na zlecenie Głównego Lekarza Weterynarii.

Kontrole sprawdzające są przeprowadzane w zakresie i przypadku negatywnej oceny kontrolowanego i są kontrolami planowanymi.

Zgodnie z procedurą określoną w ustawie o kontroli w administracji rządowej program kontroli zatwierdza każdorazowo dyrektor Biura Kontroli, a upoważnieni przez GLW pracownicy Biura Kontroli GIW, po przeprowadzonej kontroli, sporządzają dokumentację z kontroli, a mianowicie:

- w przypadku kontroli w trybie zwykłym (planowane) projekt wystąpienia pokontrolnego, a następnie wystąpienie pokontrolne uzupełnione o wnioski i zalecenia dotyczące usunięcia nieprawidłowości, termin złożenia informacji o wykonaniu zaleceń lub wykorzystaniu wniosków, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia. Po otrzymaniu ww. informacji od kontrolowanego, są one poddawane analizie i ocenie. W przypadku wątpliwości i/lub mało szczegółowych i/lub wystarczających informacji, wysyłane jest do kontrolowanego pismo o uzupełnienie i/lub uwiarygodnienie, i/lub uszczegółowienie przesłanych informacji.
- w przypadku kontroli w trybie uproszczonym sprawozdanie z kontroli zawierające opis ustalonego stanu faktycznego oraz jego ocenę i w razie potrzeby zalecenia lub wnioski, dotyczące usunięcia

nieprawidłowości. Również, tak jak w przypadku kontroli planowej, wyznaczany jest termin złożenia informacji o wykonaniu zaleceń lub wykorzystaniu wniosków, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia. Po otrzymaniu ww. informacji od kontrolowanego, są one poddawane analizie i ocenie. W przypadku wątpliwości i/lub mało szczegółowych i wystarczających informacji, wysyłane jest do kontrolowanego pismo o uzupełnienie i/lub uwiarygodnienie, i/lub uszczegółowienie przesłanych informacji.

Ponadto, stosownie do zapisów części IV. punkt 6.5. w Standardach kontroli w administracji rządowej, z dnia 10 lutego 2012 r., wydanych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, Wydział ds. Kontroli monitoruje wykonanie zaleceń pokontrolnych i sposób wykorzystania wniosków z kontroli.

Opisana powyżej procedura, wynikająca z ustawy o kontroli w administracji rządowej, dotyczy również realizacji kontroli podległych powiatowych lekarzy weterynarii przez wojewódzkich lekarzy weterynarii.

PIS

Działania kontrolne PIS prowadzone są na wszystkich poziomach:

- Główny Inspektorat Sanitarny – kontroluje działalność Wojewódzkich Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych oraz wyrywkowo wybrane stacje powiatowe lub graniczne
- Wojewódzkie Stacje Sanitarno–Epidemiologiczne kontrolują i audytują działalność podległych Powiatowych oraz audytują Graniczne Stacje Sanitarno–Epidemiologicznych
- Ponadto w WSSE i PSSE/GSSE prowadzone są kontrole wewnętrzne.

Plan kontroli prowadzonych w stacjach wojewódzkich jest ustalany na poziomie GIS. Departament Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia jest odpowiedzialny za planowanie, wykonanie i raportowanie kontroli w zakresie swoich kompetencji.

Ustalono, że w okresach czteroletnich we wszystkich Wojewódzkich Stacjach Sanitarno – Epidemiologicznych zostaną przeprowadzone kontrole kompleksowe (- kontrola kompleksowa – działania realizowane we wszystkich obszarach funkcjonowania jednostki). Kolejność kontroli Wojewódzkich Stacji Sanitarno–Epidemiologicznych, które będą poddawane kontrolom kompleksowym ustala Główny Inspektor Sanitarny, natomiast wykaz kontroli tematycznych/problemowych (kontrola tematyczna/problemowa – działania realizowane w pojedynczym obszarze funkcjonowania jednostki) – ustala Dyrektor Departamentu.

W IV kwartale każdego roku w Głównym Inspektoracie Sanitarnym przygotowywane są wytyczne dotyczące planowania działalności PIS adresowane do WSSE oraz program działania GIS na następny rok.

W planach uwzględniany jest m.in. harmonogram:

- Kontroli kompleksowych prowadzonych w WSSE w których uczestniczą wszystkie departamenty GIS,
- Kontroli tematycznych/problemowych w podległych WSSE, które realizowane są przez poszczególne departamenty merytoryczne GIS, w tym Departament Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia.

Celem każdej kontroli kompleksowej jest sprawdzenie pod względem merytorycznym i prawnym działalności komórek organizacyjnych wchodzących w skład Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej oraz kierowanie działalnością PIS na terenie danego województwa.

Jednostka, która poddana została kontroli i otrzymuje protokół/raport zawierający zalecenia pokontrolne jest zobowiązana do przesłania pisemnej informacji na temat realizacji zaleceń pokontrolnych w terminie określonym przez kontrolującego.

Ponadto prowadzony jest dalszy nadzór nad wdrażaniem zaleceń pokontrolnych poprzez rekontrole. W okresie miesiąca od daty zakończenia kontroli opracowywany jest protokół kontroli wraz z załącznikami, który po zatwierdzeniu przez Głównego Inspektora Sanitarnego jest przesyłany do WSSE.

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w ciągu 1 miesiąca od daty otrzymania protokołu przesyła do Głównego Inspektora Sanitarnego informację na temat realizacji zaleceń pokontrolnych.

Kontrole pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku w podległych jednostkach (PSSE/GSSE) prowadzone są przez zespoły kontrolne WSSE tworzone z kompetentnych i doświadczonych pracowników o określonych specjalnościach, zgodnie z rocznym planem kontroli kompleksowych i problemowych. Kontrole kompleksowe dotyczą całej działalności danej PSSE, natomiast kontrole problemowe tylko pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku.

Zalecane jest dokonanie kontroli merytorycznej każdej jednostki 1 raz w roku.

Kontrole kompleksowe i problemowe obejmują całokształt działalności merytorycznej pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku. Ocenie poddawana jest przede wszystkim dokumentacja pod kątem realizacji planów kontroli, zasadniczych zamierzeń i pobierania próbek w ramach monitoringu oraz urzędowej kontroli żywności, prawidłowość i skuteczność działań podejmowanych w ramach systemu RASFF oraz w przypadku niezgodności z prawem żywnościowym, współpraca z innymi organami urzędowej kontroli żywności (zwłaszcza IW), prawidłowość stosowania przepisów prawa, a także sposób prowadzenia kontroli przez pracowników w zakładzie.

Z każdej kontroli sporządzany jest protokół zawierający konkretne wnioski. Na podstawie wniosków formułowane są zalecenia.

Jednostka kontrolowana w ciągu jednego miesiąca opracowuje działania naprawcze i informuje o sposobie realizacji zaleceń pokontrolnych. Jeśli przedłożone wyjaśnienia budzą wątpliwości lub na podstawie bieżącej współpracy stwierdza się, że zalecenia nie zostały wykonane, dodatkowo przeprowadzana jest kontrola sprawdzająca.

W przypadku gdy wpływają zgłoszenia i informacje świadczące o nieprawidłowym wykonywaniu przez lokalny organ, przeprowadzane są przez jednostkę nadrzędną kontrole doraźne.

Kontrola wewnętrzna na szczeblu lokalnym.

Kierownik pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku na bieżąco sprawdza pod względem formalnym protokoły z kontroli sanitarnych i zatwierdza wyniki kontroli, ocenia okresowo pracowników pod względem realizacji planowanych zadań, rzetelności i terminowości załatwienia spraw.

PIORIN

Nadzór nad działalnością Inspekcji jest sprawowany przez Głównego Inspektora, również poprzez organizowanie narad i spotkań (okresowych i problemowych), sprawozdawczość okresową, żądanie doraźnych informacji i wyjaśnień, a także kontrole działalności jednostek. Analogiczną rolę w stosunku do jednostek organizacyjnych wojewódzkich inspektoratów, tj. oddziałów (również oddziałów granicznych) sprawują wojewódzcy inspektorzy.

Nadzór nad realizacją zadań przez jednostki Inspekcji jest również wykonywany poprzez analizę danych nanoszonych przez inspektorów do komputerowej bazy danych (Zintegrowanego Systemu Informatycznego w Ochronie Roślin i Nasiennictwie). Ponadto, do zadań Głównego Inspektoratu należy udzielanie informacji, wyjaśnień oraz pomocy w rozwiązywaniu wszelkich problemów zgłaszanych przez jednostki terenowe Inspekcji (pisemnie, telefonicznie, drogą elektroniczną, w trakcie spotkań).

W ramach nadzoru Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa przeprowadza kontrole wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa i ich jednostek terenowych. Analogicznie wojewódzkie inspektoraty ochrony roślin i nasiennictwa kontrolują podległe im jednostki terenowe.

Główny Inspektor przeprowadza systematyczne, okresowe kontrole zgodnie z zatwierdzonym rocznym planem kontroli. Przewiduje się również możliwość przeprowadzenia

dodatkowych kontroli doraźnych w razie zaistnienia takiej potrzeby. Kontrole przeprowadzane są przez upoważnionych pracowników Głównego Inspektoratu lub wojewódzkich inspektoratów.

Plan i zakres kontroli zatwierdzany jest przez organ zlecający kontrolę. Na podstawie wyników kontroli sporządzane są zalecenia pokontrolne, których wykonanie jest sprawdzane przez właściwy organ, a Główny Inspektor może je wykorzystać do korekty dotychczas przyjętych procedur i wytycznych.

Funkcje kontrolne nad działalnością Głównego Inspektora sprawuje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dodatkowo działalność Inspekcji, w zakresie zgodności jej działania z obowiązującym prawem, jest kontrolowana przez jednostkę zewnętrzną – Najwyższą Izbę Kontroli.

7. PRZEGLĄD I DOSTOSOWANIE PLANU

Zakłada się, iż plan kontroli może być dostosowywany w trakcie jego wykonywania.

Zmiany mogą uwzględniać:

- nowe przepisy; (ze względu na nieustające prace legislacyjne, plan MANCP będzie aktualizowany raz na rok);
- zagrożenie nowymi chorobami lub inne zagrożenia dla zdrowia;
- istotne zmiany w strukturze, zarządzaniu lub funkcjonowaniu właściwych organów krajowych;
- wyniki kontroli urzędowych Państw Członkowskich;
- wyniki wspólnotowych kontroli przeprowadzonych przez ekspertów KE oraz Państwa Członkowskie;
- jakiegokolwiek zmiany ww. wytycznych;
- wyniki badań naukowych;

wyniki audytów przeprowadzonych przez państwo trzecie w Państwie Członkowskim.